

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra primární a preprimární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Vojtěch Kuldan

Odpovědnost pedagogických pracovníků ZŠ během mimoškolních akcí

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a s použitím literatury uvedené v seznamu.

Olomouc 1. 7. 2021

.....

Vojtěch Kuldan

Poděkování

Děkuji vedoucí práce doc. PaedDr. Miluši Raškové, Ph.D., za odborné vedení a rady, které mi při vytváření diplomové práce poskytovala.

Také děkuji rodičům a mé V., kteří byli mou velkou oporou během celého studia.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou organizování mimoškolních akcí a odpovědností pedagogických pracovníků základních škol při jejich pořádání. Zpracování tématu vychází z platných zákonů, vyhlášek a metodických pokynů, které jsou doplněny o výsledky průzkumné sondy provedené mezi učiteli a řediteli. Hlavním cílem práce je vytvoření dokumentu, který uceleně popíše všechny náležitosti spojené s organizováním akcí konaných mimo školu.

Klíčová slova

Pedagogický pracovník, základní škola, vedoucí akce, mimoškolní akce, odpovědnost, žák.

Annotation

The present diploma thesis deals with the issue of organizing school field trips and the responsibility of primary school teachers during the process of their organization. The elaboration of the topic is based on valid acts, decrees and methodological instructions which are supplemented by the results of a survey conducted among teachers and principals. The main aim of the thesis is to compose a document that comprehensively describes all the essentials associated with organizing school field trips.

Key words

Primary school teacher, leader of school field trip, school field trip, responsibility, pupil.

OBSAH

ÚVOD	8
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
1.1 PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK.....	10
1.2 VEDOUcí AKCE	10
1.3 ODPOVĚDNOST	11
1.4 MIMOŠKOLNÍ AKCE	12
1.5 ZOTAVOVACÍ AKCE A ŠKOLA V PŘÍRODĚ	13
1.6 DOHLED, DOZOR.....	14
1.7 POUČENÍ	16
1.8 RIZIKO, NEBEZPEČÍ.....	17
2 ZÁKLADNÍ POŽADAVKY NA POŘÁDÁNÍ MIMOŠKOLNÍCH AKCÍ.....	21
2.1 PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK NA MIMOŠKOLNÍ AKCI.....	21
2.2 UBYTOVÁNÍ NA MIMOŠKOLNÍ AKCI	22
2.3 HYGIENA NA MIMOŠKOLNÍ AKCI.....	24
2.4 STRAVOVÁNÍ NA MIMOŠKOLNÍ AKCI	25
2.5 REŽIM DNE A HARMONOGRAM MIMOŠKOLNÍ AKCE.....	26
2.6 DOPRAVA NA MIMOŠKOLNÍ AKCI.....	29
2.7 ÚČASTNÍK MIMOŠKOLNÍ AKCE.....	31
2.8 ÚRAZ NA MIMOŠKOLNÍ AKCI	33
2.8.1 Zdravotník na mimoškolní akci	33
2.8.2 První pomoc.....	37
2.8.3 Úraz žáka, evidence úrazů a odpovědnost za škodu.....	40
3 PRAKTICKÁ ČÁST	43
3.1 METODOLOGIE VÝZKUMU	43
3.2 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMNÉ SONDY.....	44

4 PRŮVODCE ORGANIZOVÁNÍM VYBRANÝCH MIMOŠKOLNÍCH AKCÍ.....	48
4.1 LYŽAŘSKÝ VÝCVIK	49
4.2 KURZ HORSKÉ TURISTIKY	52
4.3 KURZ VODNÍ TURISTIKY	55
4.4 CYKLISTICKÝ KURZ	58
4.5 VÝJEZD DO ZAHRANIČÍ.....	63
4.6 EXKURZE	63
4.6.1 Jednodenní exkurze.....	63
4.6.2 Vícedenní exkurze	64
4.7 VYBRANÉ SPECIFICKÉ AKTIVITY	64
4.7.1 Koupání.....	64
4.7.2 Bruslení	66
4.7.3 Horolezecký výcvik	69
4.7.4 Nocování v přírodě	69
ZÁVĚR.....	74
LITERATURA	75
SEZNAM ZKRATEK.....	80
PŘÍLOHY	81

ÚVOD

Suplující profesor Hamouz zbledl jako stěna. V přírodopise jmenuje se onen jev „mimikry“, což znamená přizpůsobit se svému okolí barvou, aby nebyl tvor zpozorován. Bílé stěny chodby dívaly se na něho příšerně a proti němu rýsovala se ježatá hlava ředitele gymnasia, který zbledlému suplentovi ještě jednou opakoval: „Půjdete se svou třídou sekundou na celodenní školní výlet.“

(Jaroslav Hašek: Školní výlet)

Jistě si většina z nás pamatuje ze školních dob na nadšení při zjištění, že se v daném školním roce pojede na školu v přírodě, lyžařský výcvik či školní výlet. Akce, které jsou neodmyslitelnou součástí vzpomínek na základní a střední školy, i dnes fungují jako zpestření běžné výuky a pojí se s nimi mnoho zážitků. Jako žáci jsme na akci odjížděli s různými očekáváními, ať se týkala zdokonalení našeho lyžařského stylu nebo navázání romantického vztahu. Na co však mysleli učitelé, kteří pro nás akci organizovali? Jejich odpovědnost za uskutečnění mimoškolních akcí totiž zahrnuje nejen přípravu programu, komunikaci se zákonnými zástupci, provozovateli ubytovacích nebo volnočasových zařízení a dopravci, ale také zajištění bezpečného průběhu po celou dobu jejich trvání.

Jelikož mě problematika bezchybného zajištění průběhu mimoškolních akcí dlouhodobě zajímá, rozhodl jsem se tomuto tématu věnovat i ve své závěrečné vysokoškolské diplomové práci. V jejích úvodních dvou kapitolách budou vymezeny základní pojmy, s nimiž se čtenář setká v textu celé práce, a nejdůležitější požadavky na pořádání mimoškolních akcí. Následovat bude popis zvolené metodologie využití při průzkumné sondě – předvýzkumu ve formě dotazníků a hlavní výzkumné metody, uskutečněných rozhovorů. Tyto pasáže poskytnou vstupní informace k praktické části diplomové práce, jejíž hlavní složkou bude vytvoření průvodce organizováním vybraných mimoškolních akcí, do něhož budou zahrnuta praktická doporučení zjištěná v rozhovorech s pedagogickými pracovníky.

Hlavním cílem diplomové práce tedy bude vytvoření dokumentu, jenž uceleně popíše všechny náležitosti spojené s organizováním mimoškolních akcí v prostředí základních škol. Potřeba textu tohoto typu vyplynula z diskusí, které jsem vedl během vysokoškolského studia s praktikujícími pedagogy. Ti shodně poukazovali na absenci dokumentu, který by tuto funkci plnil. V současné situaci se školy musejí zorientovat ve spleti zákonů, vyhlášek a metodických pokynů zpracovaných různými ministerstvy samy, nebo se spolehnout na externí firmy, které

provádějí školení v oblasti zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, což je nezbytný základ pro pořádání akcí mimo školu.

V době zadání diplomové práce jsem měl vytvořenou jistou představu o podobě práce, které odpovídal i zvolený název. Nyní, po hlubším proniknutí do problematiky, musím konstatovat, že by pro tuto práci byl vhodnější titul jiný, který by přesněji vystihoval hlavní záměr, a to vytvoření praktického průvodce pořádání akcí. „Odpovědnost“ však ze své podstaty provází všechny fáze činnosti pedagogického pracovníka při pořádání akcí mimo školu, proto je neoddělitelnou součástí charakteristiky jednotlivých uvedených mimoškolních akcí.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole jsou vymezeny základní pojmy, které se v celém textu často užívají, aby bylo objasněno, v jakém významu je diplomová práce používána. Daný teoretický základ je nutný pro správné a přesné chápání jejich obsahu. U některých z nich jsou uvedeny komentáře k jejich aplikaci v praxi. Vyjdeme-li z názvu diplomové práce, pak nejdříve musejí být představeny pojmy jako pedagogický pracovník (a vedoucí akce), odpovědnost a mimoškolní akce. Poté jsou představeny pojmy zotavovací akce a škola v přírodě, dohled, poučení a riziko. K pojům jsou připojeny také odkazy na konkrétní zákony nebo vyhlášky, jež daná témata rozpracovávají.

1.1 PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK

Jako pedagogičtí pracovníci jsou souhrnně označovány osoby, které konají přímou vyučovací, výchovnou, speciálněpedagogickou nebo pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na žáka, kterým uskutečňují výchovu a vzdělávání. Zároveň také musí být zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu či ředitelem školy. Aby se fyzická osoba stala pedagogickým pracovníkem (např. učitelem), musí prokázat, že splňuje následující předpoklady: a) je plně způsobilá k právním úkonům, b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává, c) je bezúhonná, d) je zdravotně způsobilá, e) prokázala znalost českého jazyka. Pro funkci ředitele musí daná osoba navíc k výše jmenovaným předpokladům získat také praxi spočívající ve výkonu přímé pedagogické činnosti nebo v činnosti, pro kterou jsou potřebné znalosti stejného nebo obdobného zaměření, nebo v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji v délce určené pro daný typ školy.

Výčet osob, které mohou vykonávat přímou pedagogickou činnost, je poměrně široký, proto pro potřeby této práce bude pedagogickým pracovníkem dále myšlen pouze učitel a ředitel. Kompletní znění vymezuje zákon č. 563/2004 Sb. § 2 a § 3.

1.2 VEDOUcí AKCE

Pedagogický pracovník, který je pověřen organizací mimoškolní akce, je označován jako vedoucí akce. Společně s vedením školy zodpovídá za přípravu, organizaci, realizaci a následné vyhodnocení a vyúčtování. Náplní práce vedoucího akce je zajištění např. dostatečného poučení a ověření zdravotní způsobilosti žáků, podrobného harmonogramu, dostatečného počtu dalších pedagogických pracovníků pro zajištění dozoru (podrobněji se

problematice počtu osob, které mohou konat dozor nad žáky, věnují kapitoly popisující jednotlivé akce) a kontroluje dodržení zákonů, vyhlášek a metodických pokynů.

Touto funkcí pověřuje vedení školy zpravidla toho vyučujícího, který má s danou akcí nejen dostatečné zkušenosti, ale hlavně i potřebné vzdělání či kurz pro její vedení (jestliže je to u akce vyžadováno a škola si vše organizuje sama). Jedná se zejména o kurzy s lyžařským, vodáckým či horolezeckým výcvikem a potřebnou kvalifikaci si vždy ověří ředitel/ředitelka školy před zahájením akce.

Je vhodné určit vedoucí akcí pro daný školní rok s předstihem, například v přípravném srpnovém týdnu, aby pak již na prvních třídních schůzkách mohli být o plánovaných akcích informováni zákonní zástupci žáků, pro které je akce určena.

1.3 ODPOVĚDNOST

V souvislosti s mimoškolními akcemi se dá pojem odpovědnost chápat v několika rovinách. Z pohledu vedení školy, které nese odpovědnost za všechny činnosti spojené s danou školou, ze strany pedagogických nebo externích pracovníků, kteří zajišťují příslušnou mimoškolní akci, ale také obecně odpovědnost za škodu, úraz či za chybné poskytnutí první pomoci.

U prvních dvou případů odpovědnost vychází ze zákona č. 561/2004 Sb., který v § 29 mimo jiné uvádí:

- 1) „Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.
- 2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. (...).“

Z tohoto obecného výčtu se dá vyvodit, že škola, respektive její zaměstnanci, nesou odpovědnost za žáky v budově školy i při mimoškolních akcích, kdy se snaží svým pedagogickým směřováním vytvořit podmínky pokud možno co nejvhodnější pro zdravý vývoj žáků. A stejně jako se rodiče nemohou zříct odpovědnosti za své dítě, podobný závazek se týká i školy. Obzvláště důležité je si uvědomit, že odpovědnost za žáky má škola/pedagogický pracovník i ve chvíli, kdy organizaci mimoškolní akce vykonává externí firma. I přesto je však

zásadní, aby osoba, která je v pracovním vztahu ke škole a na akci koná nad žáky dozor, měla po dobu programu zajištěného firmou přehled o dění a mohla případně včas zasáhnout a činnost upravit nebo přerušit.

Posledním zmíněným typem je odpovědnost za chybné poskytnutí první pomoci. Lze předpokládat, že každý, kdo jede s žáky na mimoškolní akci, bude chtít zajistit i tu nejlepší zdravotní péči, nicméně je pochopitelné, že se objeví i obavy z případných následků. Platí zde však stejné pravidlo, jako kdyby kdokoli poskytoval první pomoc neznámému člověku na ulici. Je potřeba dodržet zásadu rozumné přiměřenosti (u vážnějšího zranění, např. tepenného krvácení, volit jiné řešení než u krvácení z nosu) a mít na paměti, že je vždy lepší zasáhnout než otočit hlavu jiným směrem. Pokud poskytovatel první pomoci neudělá zásadní chybu (např. nezaklonění hlavy při nepřímé masáži srdce), ale odváží se (bez ohrožení vlastního zdraví) pomoc poskytnout, je téměř nepravděpodobné, že by byla vyvozena odpovědnost za následky poskytnuté první pomoci. Více o jejím poskytování viz kapitola 2.8.2.

Vymezení pojmu odpovědnost ve školském prostředí v nejširším slova smyslu najdeme v zákoně č. 262/2006 Sb. § 391 odst. 2 a metodickém pokynu č.j.: 37 014/2005-25 článku 24. Co se týče odpovědnosti za chybné poskytnutí první pomoci, ta je vymezena v zákoně č. 40/2009 Sb. § 28 a zákoně č. 89/2012 Sb. § 2900 až § 2908.

1.4 MIMOŠKOLNÍ AKCE

Již podle názvu je patrné, že mimoškolní akce označuje událost/akci, která se koná nebo pořádá mimo školu. Nabízí se však otázka, proč vlastně takovéto akce do vzdělávání zařazovat? Odpověď by mohla zahrnovat několik argumentů: zaprvé tím škola naplňuje své základní funkce – socializační, osobnostně rozvojovou, kulturní a profesionalizační, připravuje děti a mládež na samostatný vstup do života občanského, osobnostního a pracovního (Průcha: 2013, str. 297). Také rozvíjí klíčové kompetence¹ stanovené Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), konkrétně by se mohly zmínit například kompetence sociální a personální, kompetenci občanská nebo komunikativní. Mimoškolní akce se dají rovněž zařadit do naplnění průřezových témat, jmenovitě například do osobnostní a sociální výchovy, výchovy demokratického občana či environmentální výchovy.

¹ Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. (RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/4983/>

V současné době školy akcemi v některých případech také „suplují“ funkci rodin, které z různých důvodů nemohou se svými dětmi podnikat takovéto aktivity. Nejnověji (v době rozvolňování restrikcí spojených s nemocí Covid-19) může být konání mimoškolních akcí významnou socializační aktivitou, která by podpořila nejen tvorbu dětských kolektivů, ale také propojila tolik nutný pohyb se vzděláváním.

Typy akcí, které může pořádat základní škola, jsou vymezeny ve vyhlášce č. 48/2005 Sb. § 2 odst. 1.

1.5 ZOTAVOVACÍ AKCE A ŠKOLA V PŘÍRODĚ

Z kategorie mimoškolních akcí se legislativně vyčleňuje (např. zákonem č. 258/2000 Sb.) zotavovací akce a škola v přírodě. Zotavovací akcí je myšlen organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti. Škola může v souladu se školním vzdělávacím programem organizovat zotavovací pobyty žáků ve zdravotně příznivém prostředí, to znamená mimo území, kde lze předpokládat znečištění ovzduší nad stanovené limity nebo překročení hygienického limitu hluku pro chráněný venkovní prostor.

S vymezením zotavovací akce se ale v mnohých ohledech významově překrývá škola v přírodě. Je to dáno hlavně nejednoznačnou definicí napříč několika zákony a vyhláškami, nicméně jako hlavní odlišující znak je uváděn „nepřerušeni vzdělávání“. Aby škola v přírodě byla opravdu zotavovací akcí, musí splnit následující podmínky:

- musí být organizována na 5 a více dní pro 30 a více dětí do 15 let,
- vzdělávání nesmí být přerušeno.

Osoba, respektive škola, pořádající zotavovací akci (školu v přírodě na dobu delší než 5 dnů) podléhá ohlašovací povinnosti, což znamená, že nejpozději jeden měsíc před zahájením akce musí nahlásit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví (tj. krajské hygienické stanici) následující údaje (podle zákona č. 258/2000 Sb. § 8 odst. 3):

- termín a místo jejího konání, a to s uvedením adresy nebo názvu katastrálního území a zeměpisných souřadnic,
- počet dětí zúčastněných v každém běhu s uvedením data jeho zahájení a ukončení,
- způsob jejího zabezpečení pitnou vodou,
- způsob zajištění stravování účastníků,

- jméno a příjmení odpovědné osoby přítomné na škole v přírodě nebo zotavovací akci, a to pro každý běh zotavovací akce, a telefonní číslo na ni.

Formulář potřebný k nahlášení zotavovací akce je ke stažení na stránkách příslušné hygienické stanice.

K zotavovací akci se váže i problematika (ne)přijetí dítěte, které se (ne)podrobilo stanoveným pravidelným očkováním. Přesné vymezení, jaké dítě může být přijato na zotavovací akci, vymezuje zákon č. 258/2000 Sb. § 9 odst. 1 a 2², kde právě odstavec 2 říká, že „pořádající osoba může na zotavovací akci přijmout jen dítě, které splňuje požadavky stanovené v odstavci 1 a podrobilo se stanoveným pravidelným očkováním nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo že se nemůže očkování podrobit pro kontraindikaci“. Pokud škola takovéto dítě na akci přijme, vystavuje se finančnímu postihu 30 000 Kč³.

Podrobně se termínu zotavovací akce a škola v přírodě věnuje zákon č. 258/2000 Sb. § 8, zákon č. 561/2004 Sb. § 117, vyhláška č. 108/2005 Sb. § 1 a § 10 a vyhláška č. 48/2005 Sb. § 2.

1.6 DOHLED, DOZOR

Bezpečnost a ochranu zdraví žáků zajišťuje pedagogický pracovník i při akcích, které se konají mimo školu. Jinými slovy se dá říci, že zajišťuje nad žáky dohled neboli dozor. Pojem dohled, který je užíván např. občanským zákoníkem, je obecný zákonný pojem, naopak pojem dozor, který se objevuje v pracovním řádě, je užíván výhradně v oblasti školství. Oba pojmy však vyjadřují totéž a není mezi nimi rozdíl (Metodický pokyn MŠMT: 2005, str.1). V této práci tak bude jednotně používán pojem dozor.

Při akcích konaných mimo školu platí pravidla, která jasně vymezují, kdy je nad žáky dozor nutný (zjednodušeně by se dalo říci, že dozor nad žáky na mimoškolní akci musí být zajištěn po celou dobu trvání akce). Je také určen přesný nejvyšší počet žáků, které může mít „na starosti“ jeden k tomu oprávněný člověk. Maximálně tak může na jednu osobu připadnout 25 žáků, ale při jednotlivých akcích se tento počet mění v závislosti na náročnosti zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví (tato konkrétní čísla jsou uvedena v kapitolách k jednotlivým akcím). Jestliže není místem shromáždění škola, začíná dozor 15 minut před dobou shromáždění na určeném místě a končí v předem daný čas na předem určeném místě. O místě,

² Ve znění od 27. 2. 2021.

³ Podle zákona č. 258/2000 Sb. § 92d odst. 8 písm. b) ve znění od 27. 2. 2021, který se váže na odstavec 3 písmeno b) téhož paragrafu a zákona.

čase začátku a konci akce musí být zákonní zástupci informováni nejméně dva dny⁴ před jejím konáním (místo shromáždění na začátku akce nemusí být totožné s místem ukončení). Při akcích konaných mimo školu, kdy jsou žáci ubytováni v objektech jiných osob, musejí dodržovat předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a předpisy o požární ochraně platné v těchto objektech. Za seznámení žáků s těmito pokyny a za kontrolu jejich dodržování odpovídá vedoucí akce (nebo jím určený pedagogický pracovník). Ten také rozhodne o způsobu provádění dohledu v době nočního klidu.

Při organizaci nočního dozoru je potřeba myslet hlavně na stáří daných žáků. V tomto případě se dá odvolat na zákon č. 89/2012 Sb. § 31, který říká: „má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“ Je tedy rozdíl, pokud jedou na akci s noclehem žáci například prvního, nebo devátého ročníku. U nejmladších žáků by bylo vhodné zajistit vyučujícího, který bude mít v náplni práce pouze noční dozor a denního programu by se nezúčastnil, u žáků nejstarších už lze předpokládat, že mají základní povědomí o bezpečnosti a kontrola by se mohla provést jen několikrát za noc. V obou případech je však důležité žáky dostatečně instruovat o tom, co dělat v případě, když budou mít během noci jakýkoli problém (na koho se mají obrátit).

U soutěží a přehlídek záleží na jejich typu a povaze. U některých má za žáky odpovědnost organizátor, u některých zůstává na pedagogickém pracovníkovi, který žáky doprovází. Více je téma rozvedeno v kapitole 4.8.1.

Konání dozoru však nemusí spadat pouze na pedagogické pracovníky. Může se jednat prakticky o jakoukoli fyzickou osobu, musí však být v pracovněprávním vztahu ke škole, být schválena a poučena ředitelem/ředitelkou školy a být zletilá a plně způsobilá k právním úkonům. O jejím poučení je následně vyhotoven záznam. V praxi tedy může na akci jet například i rodič žáka nebo dospělý potomek učitele/učitelky, ovšem i s nimi je potřeba projít tyto administrativní kroky (navíc třeba i s lékařskou prohlídkou) a ujasnit, jakým způsobem bude tuto činnost naplňovat.

Je na místě zde uvést i případ, kdy žák se ke třídě z nejrůznějších důvodů připojí na jiném místě, než bylo uvedeno v plánu akce nebo třídu opustí na jiném místě. Tento postup je samozřejmě možný, ale je vhodné, aby vedoucí akce vyžadoval písemné potvrzení zákonného zástupce (vyhnul se ústní formě kvůli případnému zpětnému doložení), ve kterém bude napsáno, kdy, kde a případně v kolik hodin se žák připojí/odpojí (viz příloha č. 9).

⁴ Časový úsek nejméně dvou dnů je zmíněn v § 3 odst. 3 zákona č. 48/2005 Sb., ovšem jak v článku 10 metodického pokynu č.j.: 37 014/2005-25, tak v § 6 odst. 5 zákona č. 263/2007 Sb. se píše o nejméně jednom dni!

Dalším častým problémem jsou rozchody na akcích. Škola, respektive osoby, které se akce účastní a vykonávají dozor nad žáky se nemůžou jakkoli zříct dozorové povinnosti ani během rozchodu. Nejlepší variantou je například zajistit do každé skupinky jednu dozorující osobu, „nejhorší“ (ale nejbezpečnější) je rozchod vůbec nerealizovat. Je tak na každém vedoucím akce jakou zvolí variantu, nicméně i zde se dá využít již výše zmiňovaný zákon č. 89/2012 Sb. § 31.

Podrobněji je téma rozpracováno v zákoně č. 561/2004 Sb. § 29 odst. 2, vyhlášce č. 48/2005 Sb. § 3, vyhlášce č. 263/2007 Sb. § 3 odst. 1 písm. b) a § 6, vyhlášce č. 55/2005 Sb. § 7 a metodickém pokynu č.j.: 37 014/2005-25 článek 10.

1.7 POUČENÍ

Už bylo naznačeno, že je potřeba, aby žáci byli dopředu seznámeni s pravidly bezpečnosti a ochrany zdraví, které se týkají dané akce. Toto seznámení se označuje jako poučení. Škola (respektive třídní učitel/učitelka nebo osoba, která koná dozor) má povinnost ho žákům zajistit před každou činností, kterých se účastní při vzdělávání nebo v přímé souvislosti s ním, v našem případě tedy před každou akcí, která se koná mimo školu. Poučením musí dodatečně v nejbližším možném termínu projít i žáci, kteří nebyli v daný den ve škole přítomni (nejpozději v den konání akce). Z každého poučení se vyhotovuje záznam (např. do třídní knihy) s příloženou osnovou. V některých případech (u náročnějších akcí, např. zahraničních výjezdů) jsou součástí i podpisy žáků, které potvrzují, že byli poučeni.

Poučení žáků je velmi důležitá část přípravy mimoškolní akce. Nicméně podat právní jazyk nejen lidsky, ale i tak, aby jej pochopili třeba žáci prvního ročníku základní školy je nelehký úkol. Je proto dobré se zaměřit na formu poučení a zvolit místo strohého výkladu interaktivnější formu, která by navíc neměla trvat celou vyučovací hodinu (podle Českého červeného kříže se instruktáž, která trvá déle než 15–20 minut, má účinkem (Zdravotník zotavovacích akcí: 2017, str. 38)). Následující příklady poskytli učitelé ve Facebookové skupině Učitelé+, které mohou inspirovat, jakým způsobem se dá poučení provést⁵:

1. Převedla jsem důležité body školního řádu do QR kódů a k tomu přidala takové, které v řádu nejsou (např. pana ředitele zdravíme poplácáním po zadku). Žáci pak měli za úkol body pomocí telefonů rozluštit a roztřídit (Lucie, učitelka 1. stupně).

⁵ Forma jazyka byla v příkladech pozměněna kvůli zasazení do kontextu. Nejedná se tedy o doslovnou citaci, obsah však zůstal nezměněn.

2. S žáky na téma vedu diskuzi – oni vymýšlí, co by se mohlo stát a co dělat mají a co ne. Každé poučení je tak pokaždé trošku jiné podle toho, co žáky v dané třídě napadne. Poté se je snažím já navést na zbývající témata. Vždy to směřuji k základním věcem: slušnému chování, dodržování bezpečnosti, udržení se pohromadě. Pokud mají povolený rozchod od rodičů, tak aby chodili po skupinkách a byli ve stanovený čas na smluveném místě, tedy aby nezklamali důvěru rodičů ani mou (Petra, učitelka 2. stupně).
3. Text poučení rozstříhám a žáci ho ve skupinkách skládají jako puzzle (Ivana, učitelka osmiletého gymnázia).
4. Žáci dostanou do skupin text, ve kterém jsou některá slova vynechána, a seznam s chybějícími výrazy, které mají doplnit na správné místo. (Ivana, učitelka osmiletého gymnázia).

Tématu poučení se věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25 článek 9.

1.8 RIZIKO, NEBEZPEČÍ

V souvislosti s bezpečností a ochranou zdraví je nutno představit také pojmy riziko a nebezpečí. Obecně by se dalo říci, že jako riziko je označována pravděpodobnost výskytu nežádoucí události s nežádoucími následky, nebezpečí jako zdroj potencionálního poškození nebo situace s potencionální možností úrazu, zranění nebo jiného poškození zdraví⁶. Jednodušeji řečeno, teoreticky určíme riziko a prakticky pak určíme nebezpečí – zdroj ohrožení. K identifikaci (pokud možno včasné a přesné) může vést jak vlastní zkušenost pedagogů, kteří již mnohé mimoškolní akce pořádali, tak i návodné otázky určené zejména těm pedagogům, kteří před sebou první zkušenost s organizováním akcí teprve mají. Návodnými otázkami k zodpovězení mohou tyto čtyři:

- Kdo/co může způsobit škodu?
- Kdo/co může být poškozeno?
- Jak může poškození nastat?
- Jak tomu mohu zabránit?⁷

Aplikujeme je na modelový příklad pro ilustraci uvedeme 2 varianty přípravy na možná rizika: třídní učitel/učitelka jede se svými žáky třetího ročníku ZŠ na celodenní exkurzi, dopoledne proběhne návštěva muzea, odpoledne pak stráví v zábavním parku. Samozřejmě se nabízí

⁶ Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i. Rizika a nebezpečí. zsbozp.vubp.cz [online]. © 2016–2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/prevence-rizik/rizika-a-nebezpeci/114-rizika-a-nebezpeci>.

⁷ Tamtéž, upraveno autorem.

spousta situací, které i na tomto jednoduchém příkladu můžeme popsat, nám však momentálně postačí dvě.

1. *Kdo může způsobit škodu?* Žák. I při sebevětší snaze pedagoga a přes veškerá upozornění a poučení se tomu někdy nedá zabránit.

Co může být poškozeno? Možností je více, ale náš žák v tomto případě zničí exponát v muzeu.

Jak může poškození nastat? Pedagog před exkurzí a vstupem do muzea nezapomene několikrát zmínit, jak se mají žáci během programu chovat, ovšem i přes všechna upozornění si žák bude chtít exponát osahat. Pád nebo ulomení části exponátu pak na sebe nenechá dlouho čekat.

Jak tomu mohu zabránit? Na prvním místě je určitě zvážení, zda je konkrétní muzeum pro žáky mladšího školního věku vhodné, předpokládejme, že je. Další možností je přizvat kolegu (či jinou osobu, která je pověřena školou, viz kapitola 1.6), který s námi bude konat pedagogický dozor po dobu akce i v případě, kdy zákonem daný počet žáků na jednoho pedagoga není překročen. Na tuto možnost navazuje rozdělení třídy do menších skupinek, samozřejmě za předpokladu, že u každé bude konán dozor.

2. *Co může způsobit škodu?* Krátká odpověď – vše. Bohužel i při sebelepší přípravě a poučení žáků nemůže mít pedagog oči všude. V tomto případě proběhne návštěva muzea v pořádku, stejně tak i přesun do zábavního parku, ale tam na jedné z atrakcí žák upadne a zlomí si ruku (i přes správné užívání atrakce).

Kdo může být poškozen? Obětí se stane zdraví samotného žáka čili nejhorší možná varianta.

Jak může poškození nastat? Opět se naskýtá více možností, nedodržení pravidel žákem, složitost atrakce pro žáka třetího ročníku nebo zkrátka jen smůla.

Jak tomu mohu zabránit? Znovu je na místě zvážení vhodnosti zábavního parku pro žáky tohoto věku. Pokud je to možné, pedagog by se určitě měl seznámit s prostory a atrakcemi s předstihem a vytipovat ty, které jsou pro jeho žáky bezpečné. I zde je na místě zvážení více osob, které budou konat dozor nad žáky, v ideálním případě pak rozdělení třídy na menší skupinky tak, aby v každé byl pedagog či jiná dozorující osoba, která by atrakce procházela společně s žáky.

Další pohled přináší Český červený kříž, který uvádí 6 základních bodů, kterými je dobré se řídit při prevenci úrazů (Zdravotník zotavovacích akcí: 2017, str. 38):

1. „vykonávat jen ty činnosti, které dokonale znám, a znám i rizika, která je mohou provázet,

2. při činnostech vyžadujících použití nástrojů či pomůcek používat jen nástroje a pomůcky v bezvadném stavu,
3. použít ochranné pomůcky při činnostech je vyžadujících, tuto zásadu nikdy nepodceňovat,
4. vždy je potřeba respektovat upozornění a návody při práci s jakýmkoliv prostředkem či přístrojem,
5. nikdy se nepokoušet o výkony, na které nejsem dostatečně připraven – kriticky posuzovat vlastní síly, nepřeceňovat se,
6. nenechat se strhnout k výkonům pouze vlastní ješitností – nepředvádět se.“

Je důležité si uvědomit, že v resortu školství jsou stanovené povinnosti v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví dvojnásobně těžší než v jiných odvětvích, protože vedle zaměstnanců se ve školách a na akcích školou pořádaných pohybuje hlavní objekt vzdělávacího procesu – žáci⁸. Nelze se tedy divit, jestliže se vedení školy nebo učitelé rozhodnou pro omezení mimoškolních akcí na pouze vybrané, organizačně méně náročné, nebo kvůli jejich uspořádání osloví agenturu. Pokud se však odhodlají všechna rizika upozadit a svým žákům dopřát neopakovatelné zážitky a zkušenosti, měli by dodržet několik bodů, které mohou prevenci rizik výrazně pomoci. Ředitelé musí zajistit zaměstnancům školy školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které doplňují jejich odborné předpoklady týkající se pedagogické činnosti a které se vztahují k rizikům, s nimiž může zaměstnanec přijít do styku.⁹ Učitelé by neměli opomenout seznámit žáky s nebezpečím ohrožujícím jejich zdraví tak, aby bylo dosaženo klíčových kompetencí vztahující se k ochraně zdraví žáků a jejich bezpečnosti.¹⁰ V rámcovém vzdělávacím programu spadá ochrana a bezpečnost zdraví do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (pro žáky prvního stupně ZŠ) a Člověk a zdraví (pro žáky druhého stupně ZŠ). Je také potřeba uvědomit žáky, že mají povinnost dodržovat nejen školní a vnitřní řád, ale také předpisy a pokyny školy a školského či jiného zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti. Na druhou stranu je zde vhodné připomenout, že při plánování musí vedoucí akce brát ohled na věk, schopnosti, fyzickou a duševní vyspělost a zdravotní stav svých žáků.

⁸ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. www.msmt.cz [online]. © 2013 – 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/bezpecnost-a-ochrana-zdravi-pri-praci>

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

Téma je více rozpracováno například v zákoně č. 262/2006 Sb. část 5., v metodickém pokynu č.j.: 37 014/2005-25 článek 2, metodickém pokynu č.j. 20 006/2007-51, metodickém pokynu č.j.: 21149/2016 nebo v zákoně č. 561/2004 Sb. § 22b písm. c).

2 ZÁKLADNÍ POŽADAVKY NA POŘÁDÁNÍ MIMOŠKOLNÍCH AKCÍ

Na předchozích stránkách jsme se seznámili s několika základními pojmy, které budou tuto práci provázet až do jejího konce. Některá témata záměrně nebyla rozvinuta podrobněji, jelikož se jimi budou zabývat právě kapitoly následující. Ty zahrnují problematiku odpovědnosti pedagoga v roli vedoucího akce a na základě platných souvisejících zákonů a vyhlášek popisují výběr vhodného ubytování, pravidla pro dodržování osobní hygieny, stravování a sestavení harmonogramu akce. Do kompetencí pedagoga spadá také odpovědnost za bezpečnost a ochranu zdraví žáků, jedna z podkapitol je proto věnována úrazu žáka, postupu řešení a evidence úrazu a základním pravidlům při poskytování první pomoci. V této části práce jsou také uvedeny požadavky na samotné účastníky akce a jejich zákonné zástupce.

2.1 PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK NA MIMOŠKOLNÍ AKCI

Tato kapitola se zaměří hlavně na pedagogické pracovníky, kteří jsou vedoucími mimoškolní akce, a to z toho důvodu, že doprovázející učitelé se řídí pokyny právě svého kolegy v roli vedoucího akce; ředitelé, kteří by případně na akci jeli, by byli opět v postavení buď vedoucího akce, nebo doprovázejícího učitele. Nejdříve ale bude popsáno, jakým způsobem se na akcích organizuje práce pedagogických pracovníků a jaké jsou jejich povinnosti.

Pracovní doba pedagoga na mimoškolní akci je poměrně komplikované téma. Na jednodenní akci se tento problém prakticky neprojeví, avšak v případě vícedenních už je zapotřebí předem v kolektivu pedagogů dohodnout, jakým způsobem se každý z nich do organizace zapojí. Mohli bychom se sice řídit standardní osmihodinovou pracovní dobou, ale praxe je poněkud jiná – na akcích se pracuje od rána do večera (a v případě osoby určené pro noční dozor i v noci).

Povinnosti vedoucího akce jsou samozřejmě širší než doprovázejících pedagogů, protože musí celou akci naplánovat a zajistit. Základní náplň jeho práce byla nastíněna již v kapitole 2.4, zde se na ni však podíváme podrobněji.

Vedoucí akce musí s předstihem vybrat ubytování. Ubytovací prostory je potřeba zvolit tak, aby odpovídaly podmínkám stanoveným zákonem č. 258/2000 Sb. a jeho prováděcími předpisy. Je vhodné, pokud jde o nové a neznámé místo, si ubytování dopředu prohlédnout a seznámit se s prostředím i kvůli tomu, že se pak bude daleko lépe plánovat program akce (a eliminuje se tím například zbytečná příprava her, které nejsou vhodné pro dané prostory, ať už

venkovní nebo vnitřní). Pokud se jedná o akci, která má každý rok stejný termín, je dobré si místo pojistit s předstihem několika měsíců, nejlépe i celý rok dopředu. Požadavky na ubytování jsou více rozepsány v kapitole 2.2.

S výběrem ubytování souvisí také nutnost zajištění adekvátních podmínek pro dodržení osobní hygieny a stravování účastníků. V některých případech je vše komplexně řešeno přímo s provozovatelem ubytovacího zařízení, což značně zjednodušuje nejen komunikaci, ale také získání potřebných dokumentů (rozbor vody, jídelníček atd.). Více se této problematice věnují kapitoly 2.3 a 2.4. Je také důležité zmínit, že pokud vedoucí akce nezajistí hygienicky nezávadný stav ubytovacího zařízení nebo zásobování pitnou vodou ve škole v přírodě a jiné podobné akci na dobu pět dnů nebo kratší, dopouští se tím přestupku na úseku výchovy, vzdělávání a zotavování dětí a mladistvých (které vymezuje zákon č. 258/2000 Sb. § 92d) a může mu být uložena pokuta ve výši 30 000 Kč. Pokuta ve stejné výši je udělena také u akcí trvajících déle než pět dnů, jestliže škola podle zákona č. 258/2000 Sb. § 92d odst. 3: a) nesplní ohlašovací povinnost podle § 8 odst. 3 a 4; b) vyšle nebo přijme dítě v rozporu s § 9 odst. 1, 2 nebo 3; c) nesplní povinnost podle § 11 odst. 1.

Jestliže je akce umístěna ve vzdálenější lokalitě, musí vedoucí akce zajistit vhodný způsob dopravy na dané místo. Při výběru může brát v úvahu např. čas, cenu nebo vhodnost kapacity dopravního prostředku (pozor na včasné zajištění dostatečné kapacity a na případný přestup na linku jiného provozovatele). Více je popsáno v kapitole 2.6.

Při plánování harmonogramu a programu (podrobně viz kapitola 2.5) by vedoucí akce měl vybírat takové aktivity, které odpovídají věkovým, fyzickým a psychickým možnostem žáků, a zohlednit, zda je daná atrakce, památka atd. přístupná pro všechny účastníky najedou, nebo je bude potřeba rozdělit do menších skupin.

Další důležitou povinností je také již několikrát zmiňované zohlednění bezpečnosti a ochrany zdraví, tedy zajištění dostatečného počtu kolegů nebo jiných osob (viz v kapitole 1.6 a kapitolách věnovaných konkrétní akci), zdravotníka (kapitola 2.8.1) a poučení všech účastníků (kapitola 1.7).

Po návratu z akce provede vedoucí akce vyúčtování, případný zůstatek vrátí zákonným zástupcům žáků a vyrozumí vedení školy o průběhu akce závěrečnou zprávou.

2.2 UBYTOVÁNÍ NA MIMOŠKOLNÍ AKCI

Jak bylo již zmíněno výše, místo pro ubytování na zotavovací akci nebo škole v přírodě by mělo být ve zdravotně příznivém prostředí, ve kterém lze předpokládat, že znečištění

ovzduší nepřekročí stanovené limity nebo nepřesáhne hygienický limit hluku pro chráněný venkovní prostor. Jde tedy například o horské oblasti, u nichž musí k ubytování vést přístupová cesta (například z důvodu zásobování nebo příjezdu záchranné služby). Prostory ve stavbách musí být suché, s přirozeným větráním a osvětlením a plocha na jedno ubytované dítě musí být nejméně 2,5 m². Zároveň musí být dodržena podmínka, že počet ubytovaných dětí musí odpovídat rozměrům pro zachování prostoru k uložení osobních věcí a možnosti pohybu mezi jednotlivými lůžky. Samotné pokoje musí být striktně rozděleny na dívčí a chlapecké (pokud však se společným ubytováním vysloví souhlas zákonný zástupce, je možné mít i smíšené ubytování) a odděleně v dostatečné blízkosti se ubytují i osoby, které na akci zajišťují dozor. Na horním lůžku patrové postele mohou spát žáci od sedmi let věku. Horní lůžko musí být bezpečně přístupné, vybavené zábranou proti pádu a pod matrací musí být umístěna nepropustná podložka.

Výměna ložního prádla musí být provedena při každém použití lůžka jiným dítětem, při výskytu infekční nemoci (tuto výměnu provádí zdravotník) nebo při jeho znečištění. Na každé opakovaně využívané matraci musí být prostěradlo nebo jiný vyměnitelný povlak, který pokrývá celou plochu lůžka. Při skladování čistého ložního prádla musí být zajištěno, aby nedošlo k jeho znečištění a vždy bylo uloženo odděleně od použitého, které se skladuje v ochranných úložných nebo transportních obalech.

Nedílnou součástí každé akce je i dodržování úklidu ve všech prostorách, který se provádí nejen před jejím zahájením a po ukončení, ale samozřejmě také během ní. Tohoto běžného úklidu se mohou účastnit i žáci (s výjimkou úklidu toalet) a čehož se dá využít např. pro bodování úklidu.

Nutnou součástí škol v přírodě je zachování výuky. Ta (pokud je realizována uvnitř) se umísťuje do místností, ve kterých je možno splnit limit podlahové plochy minimálně 1,5 m² na jednoho žáka.

Jestliže se jedná o akci v zimním období, musí ubytování splňovat odpovídající mikroklimatické podmínky, musí být dostupná teplá voda pro osobní hygienu a také prostory pro sušení oděvů a obuvi a ukládání sportovních potřeb.

Vhodnou součástí ubytovacích prostor je společenská místnost, ve které se mohou realizovat např. společná shromáždění, program za špatného počasí nebo program večerní.

Veškeré výše zmíněné požadavky se vážou na zotavovací akce a školy v přírodě. Školami jsou však organizovány také jiné podobné akce. U těch má škola (vedoucí akce) podle zákona č. 258/2000 Sb. povinnost zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou a účast pouze fyzických osob, které splňují podmínky v § 10 odst. 1 a 3 téhož

zákonu. Podrobnější požadavky na tyto akce v zákoně specifikovány nejsou, je však možno doporučit řídit se základními požadavky na zotavovací akce.

Podmínkám pro ubytovací prostory se věnuje zákon č. 258/2000 Sb. § 7, § 12 a § 13, vyhláška č. 410/2005 Sb. § 8, vyhláška č. 108/2005 Sb. § 10 a vyhláška č. 106/2001 Sb. § 2, § 3 odst. 1, 2 a 7 a § 4.

2.3 HYGIENA NA MIMOŠKOLNÍ AKCI

Ubytování musí být vybaveno tak, že žáci budou mít vytvořeny vhodné podmínky pro osobní hygienu. To znamená, že v umývárkách musí být jedno umyvadlo s tekoucí vodou a odtokem (jeden výtokový kohout s odvodem použité vody mimo místo osobní očisty) na každých pět žáků a jedna sprchová růžice na každých třicet žáků. Sprchování probíhá odděleně podle pohlaví a tak, aby byla pro každého zajištěna intimita. Podle vyhlášky č. 106/2001 Sb. je povinné umožnit žákům osprchování v teplé vodě alespoň jednou do týdne. Toalety musí být vybaveny alespoň jedním záchodem pro patnáct žáků a stejně jako u sprch musí být rozděleny podle pohlaví se zajištěním intimity. V jejich blízkosti pak je nutné zajistit možnost umytí rukou pod tekoucí vodou. Pro hygienu musí být zajištěno dostatečné množství vody, která musí splňovat hygienické požadavky podle vyhlášky č. 252/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Dostatečným množstvím je myšlen takový objem, který vystačí na dodržení pitného režimu, čištění zubů, vaření, mytí nádobí, čištění pracovních ploch v kuchyni, osobní hygienu osob vykonávajících činnosti epidemiologicky závažné a k provozu ošetrovny a izolace.

Pro akce, které trvají kratší dobu, není konkrétně vypsán žádný požadavek týkající se osobní hygieny účastníků. Jediným závazkem je zajištění pitné vody v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem pro zotavovací akce (zákon č. 258/2000 Sb. § 3 a vyhláška č. 252/2004 Sb.). Mělo by však být samozřejmostí zajistit podmínky pro dodržování základních hygienických návyků a také kontrolovat jejich dodržování. Kontrolu provádí všichni, kteří jsou na akci pověřeni konat dozor, a průběžně se zaměřují na oblečení, obuv a lůžkoviny, u nichž kontrolují, zda nedošlo k provlhnutí, a zabránili tak následnému prochlazení dítěte. Dohlíží také na dodržování osobní hygieny žáků. Uvedené typy kontrol se samozřejmě vztahují i na zotavovací akce.

Požadavky pro zajištění hygieny na zotavovacích a kratších akcích jsou vymezeny vyhláškou č. 106/2001 Sb. § 3 odst. 4 a 5 a § 5 a § 8 odst. 3.

2.4 STRAVOVÁNÍ NA MIMOŠKOLNÍ AKCI

Stravovací podmínky jsou vyhláškou č. 106/2001Sb. určeny pro zotavovací akce. Pro akce trvající kratší dobu než pět dnů tak nemá vedoucí akce vlastně žádnou legislativní oporu. V případě jednodenní exkurze se bez ní obejde, u akcí do pěti dnů je nicméně vhodné se přiměřeně řídit alespoň základními nařízeními, která jsou určena pro zotavovací akce. Ta jsou vymezena následovně.

Prostory pro stravování (pokud se nejedná o ohniště) musí být zastřešeny a dostatečně přizpůsobeny nepříznivým zevním vlivům. Prostorami pro stravování je myšleno místo pro přípravu pokrmů a jejich konzumaci, místo pro mytí nádobí a skladování potravin. Místo, ve kterém se budou pokrmy připravovat, musí být uzpůsobeno k tomu, aby nedošlo ke křížení současně prováděných čistých a nečistých činností (tedy činností, které by mohly negativně ovlivnit výsledný pokrm – nečisté suroviny/syrové potraviny kontaminují již připravené/tepelně zpracované, použité nádobí přijde do styku s hotovým pokrmem atd.) a dalších postupů a úkonů, které mohou mít vzájemný negativní vliv.

Nástroje, nádobí a pracovní plochy musí být z materiálu, který je vhodný pro styk s potravinami (podle vyhlášky č. 38/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů), pracovní plochy musí být navíc označeny a odděleny tak, aby nedošlo ke vzájemné kontaminaci potravin, které musejí zůstat zdravotně nezávadné (např. označení podložek ke krájení masa, zeleniny atd.). Vše musí být důkladně očišťováno (v nezbytných případech i dezinfikováno) v takovém intervalu, který zamezí kontaminaci potravin nebo pokrmů. Prostory, ve kterých se strava připravuje, musí být adekvátně zásobovány vodou k omývání potravin, nádobí (jídelní a kuchyňské nádobí se myje odděleně) a dodržování hygieny osobami, které se na přípravě podílejí (podle vyhlášky č. 137/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Skladování potravin se řídí buď podmínkami stanovenými výrobcem, nebo podle zákona č. 110/1997 Sb. ve znění pozdějších předpisů; nesmí při něm dojít ke vzájemnému nebo zevnímu negativnímu ovlivnění (např. skladování syrového masa vedle zeleniny). Na zotavovací akci se při tvorbě jídelníčku musíme zcela vyhnout potravinám nebo pokrmům, které mohou být zdravotně závadné, výroba zvolených pokrmů a jejich vydávání musí být v souladu s výrobní praxí (to znamená např. u kuřecího masa jeho dostatečná tepelná příprava). Jestliže některé potraviny není možno skladovat v určených podmínkách, musí být bezprostředně po zakoupení zpracovány nebo vydány ke konzumaci (např. mléčné výrobky, zmražená zelenina a hotová jídla atd.).

Jídelníček na zotavovací akci musí obsahovat pět jídel (na jeho sestavení se podílí zdravotník) – snídaně, svačina, oběd, svačina a večeře; u snídaně musí být k dispozici teplý nápoj a výdej svačin lze spojit s předchozím jídlem, tedy snídaní a obědem. Denní strava musí odpovídat věku a fyzické zátěži žáků, přičemž jedno z hlavních jídel musí být teplé. Po celý den musí být také k dispozici nápoje, které se uchovávají buď v krytých nádobách s výpustným kohoutem nebo se rozlévají přímo z originálního balení. Při jeho sestavování je důležité neopomenout případné alergie či diety všech účastníků a skladbu jídel tomu následně přizpůsobit.

Jestliže je stravování zajištěno prostřednictvím provozovny, musí vedoucí akce/zdravotník dohlédnout na zajištění správného skladování potravin, stanovených pěti denních jídel a pitného režimu.

Stejně jako v případě úklidu, i do přípravy stravy se mohou zapojit žáci. Zdravotní stav těch, kteří budou vypomáhat v kuchyni, posoudí zdravotník, a úkoly, které jim budou svěřeny, musí předcházet tepelnému zpracování suroviny (jestliže bude na akci méně než 50 účastníků, mohou se žáci pod dozorem osoby činné při stravování podílet na celé přípravě).

Je otázkou, Z vyhlášky však není zcela jasné, zda vedoucí akce/zdravotník zodpovídá ze veškeré případně prohřešky personálu provozovatele, jestliže se na ně přijde, a musí znát (i přes svou nekvalifikovanost) všechny tyto požadavky a související vyhlášky.

Požadavkům na stravování žáků na zotavovací akci se věnuje vyhláška č. 106/2001 Sb. § 7.

2.5 REŽIM DNE A HARMONOGRAM MIMOŠKOLNÍ AKCE

Před samotným sestavením harmonogramu mimoškolní akce je důležité mít na paměti základní pravidla, která je nutno dodržovat, aby nedošlo například k přetížení žáků (a následným úrazům z únavy). Základním pravidlem pro všechny akce je plánovat pouze takové činnosti, které svou fyzickou a psychickou náročností budou odpovídat věku žáků, jejich schopnostem a možnostem. Jestliže se jedná o akci, na které je po dva dny soustavná fyzická zátěž, musí být program třetího dne zaměřen odpočinkově. U např. lyžařského výcviku nebo jiných zimních zotavovacích akcích nesmí výcvik či jiná soustavná fyzická zátěž navíc přesáhnout šest hodin za jeden den. Pokud je akce putovní, pak se odpočinkový den podřizuje momentální tělesné zdatnosti a zdravotnímu stavu žáků. Nezbytnou součástí režimu dne na mimoškolních akcích je kvalitní spánek. Pro ten musí být vyhrazeno minimálně devět hodin, jestliže se jedná o žáky do deseti let včetně, a osm hodin pro žáky starší.

Tyto podmínky jsou taktéž vymezeny pouze pro zotavovací akce, opět je ale vhodné se jimi řídit i na akcích konaných kratší dobu, jelikož únava z přílišné zátěže se u některých méně fyzicky zdatných žáků může nastřádat, což může vést např. k vybudování nechuti k dané činnosti nebo úrazu. Pro ilustraci jsou přiloženy modelové příklady, jak může vypadat harmonogram na lyžařském výcviku a vícedenní exkurzi, přičemž lyžařský výcvik bude odpovídat definici zotavovací akce (viz kapitola 1.5).

1. Lyžařský výcvik

- a) Akce je pořádána na sedm dní pro žáky sedmých ročníků, které se celkem zúčastní 45 žáků.

DEN	HARMONOGRAM
1.	- v dopoledních hodinách příjezd na místo, rozdělení pokojů, rozřazení do družstev podle výkonnosti ve sjezdu na lyžích/snowboardu - oběd (s vydáním svačiny) - začátek výcviku ve sjezdu na lyžích/snowboardu - večeře - seznámení s organizací a programem celého pobytu
2.	- snídaně (s vydáním svačiny) - dopolední výcvik ve sjezdu na lyžích/snowboardu - oběd (s vydáním svačiny) - odpolední rozřazení do družstev podle výkonnosti v běhu na lyžích a výcvik - večeře - večerní program (teoretická výuka sjezdového lyžování)
3.	- snídaně (s vydáním svačiny) - dopolední výcvik v běhu na lyžích - oběd (s vydáním svačiny) - odpolední výcvik ve sjezdu na lyžích/snowboardu - večeře - večerní program (teoretická výuka běžeckého lyžování)
4.	- odpočinkový den¹¹ s aktivním programem

¹¹ Pozor, vyhláška č. 106/2001 Sb. v § 8 odst. 2 (ve znění od 1. 1. 2014) říká: „Při soustavné fyzické zátěži dětí v prvních dvou dnech zotavovací akce musí být třetí den vyhrazen odpočinku“. Metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25 však v článku 15 odst. 8 však hovoří, že „zpravidla třetí den lyžařského kurzu se doporučuje z hlediska zdravotního zařadit odpočinkový půlden“. Metodický pokyn se však odkazuje právě na část zmiňované vyhlášky, a je tedy vhodnější zařadit odpočinkový program na celý den.

5.	- snídaně (s vydáním svačiny) - polovina žáků výlet na běžkách, polovina výcvik ve sjezdu na lyžích/snowboardu - oběd (s vydáním svačiny) - polovina žáků výlet na běžkách, polovina výcvik ve sjezdu na lyžích/snowboardu - večeře - večerní program (beseda s členem Horské služby)
6.	- snídaně (s vydáním svačiny) - dopolední výcvik v běhu na lyžích a závody v běhu na lyžích - oběd (s vydáním svačiny) - odpolední výcvik ve sjezdu na lyžích/snowboardu se závody ve sjezdu - večeře - večerní program
7.	- snídaně (s vydáním svačiny) - příprava k odjezdu a odjezd

b) Denní řád pak může vypadat například takto:

7:30 – budíček

7:50 – ranní hygiena

8:15 – snídaně

9:00 – začátek dopoledního programu (výcviku)

12:00 – oběd, odpolední klid

14:00 – začátek odpoledního programu (výcviku)

17:00 – večeře, osobní volno

19:15 – večerní nástup, denní rozkaz

19:30 – večerní program

21:00 – večerní hygiena, příprava na večerku

21:30 – večerka

2. Vícedenní exkurze

a) Akce je pořádána na dva dny s noclehem pro žáky třetího ročníku, které se celkem zúčastní 28 žáků. Může se jednat například o akci na závěr školního roku.

DEN	HARMONOGRAM

1.	- odpolední odjezd k ubytování, po příchodu k ubytování seznámení s organizací a programem akce - program pro žáky - večere - večerní program
2.	- snídaně - dopolední program - oběd - balení věcí a odchod z ubytování - návrat

Náležitosti režimu dne na zotavovací akci nebo škole v přírodě (nicméně je vhodné se jimi řídit i u podobných akcí) jsou stanoveny vyhláškou č. 106/2001 Sb. § 8.

2.6 DOPRAVA NA MIMOŠKOLNÍ AKCI

Při výběru vhodného dopravního prostředku pro mimoškolních akci je vhodné zohlednit několik faktorů jako např. cenu či přepravní kapacitu. V následujících třech příkladech jsou rozepsány základní typy přepravy, jejich výhody a nevýhody.

a) Městská hromadná doprava

Městská hromadná doprava je určitě nejlevnějším způsobem přepravy. Jejím limitem je však nejen počet lokalit, do kterých pravidelné linky zajíždějí, ale také kapacita jednotlivých spojů. Jestliže se jedná o nejvýhodnější způsob přepravy na místo akce, je vhodné se dopředu s dopravcem domluvit, kterými spoji je přesun plánován. Tím se předejde případnému zahlcení spoje, které jsou mnohdy vypravovány podle obvyklé vytíženosti linky. V případech, kdy je to možné, je vhodné rozdělit účastníky do více menších skupin (to však zvyšuje nároky na počet dozorujících osob).

b) Vlák

Přeprava vlakem má tu výhodu, že je relativně levná a rychlá. V současné době např. u Českých drah už je systém přepravy pro skupiny nastaven poměrně vstřícně a v podstatě jediné, na co musí vedoucí akce myslet, je objednávka a rezervace míst s dostatečným předstihem. Tu je dobré provést 60 dní před dnem odjezdu, neboť v tu dobu se spouští rezervační systém pro daný spoj. Je vhodnější rezervaci vytvořit přímo u pokladní přepážky, jelikož se samotná platba musí provést vždy pouze na přepážce, a to nejpozději 48 hodin před odjezdem vlaku. České

dráhy v současné době rozlišují dva druhy skupinové jízdenky podle počtu přepravovaných osob, a to následovně¹²:

1. skupina od 2 do 19 osob

- jízdní doklad není potřeba objednávat předem, ale je výhodnější objednávku s předstihem udělat proto, aby žáci byli pokud možno maximálně v jednom vagónu vlakové soupravy,
- první cestující zaplatí celé jízdné (Flexi základní jízdné),
- druhý cestující má slevu 25 %,
- třetí a každý další cestující má slevu 40 %,
- jeden společný jízdní doklad pro všechny cestující,
- bez nutnosti předložení slevových průkazů (nárok na slevu se nijak neprokazuje, rozhoduje pouze počet spolucestujících a věk nehraje roli),
- platí ve všech vlacích ve 2. třídě;

2. skupina od 20 osob

- cestu skupiny od 20 osob je potřeba objednat předem, nejpozději 72 hodin před jízdou,
- sleva 50 % pro každého cestujícího,
- při objednání cesty s dostatečným časovým předstihem zajistí dopravce pro každý vlak, ve kterém ujedete minimálně 15 km, zdarma místenky,
- platí bezplatná rezervace místa pro kola do vyčerpání kapacity v pravidelně řazených vozech,
- dojde-li k vyčerpání kapacity vlaku a je-li to technicky možné, vyhradí místa v posilovém voze (toto je však zpoplatněno).

Jedním z možných úskalí jsou přestupy mezi spoji, při kterých se musí zajistit bezpečnost žáků, které je vhodné dostatečně poučit a seznámit s tím, co dělat v případě, že se na nádraží ztratí (v případě přepravy s koly je při přestupu nutno dopředu zohlednit také překládku kol). Další komplikaci může způsobit více poskytovatelů dopravy na plánované trase, kteří mohou mít odlišné podmínky pro přepravu. Je proto nezbytné, aby si vedoucí akce zjistil i tyto náležitosti.

c) Autobus

V případě větších skupin účastníků akce je po všech stránkách výhodné si dojednat individuální autobusovou přepravu (např. odpadají přestupy mezi linkami), nicméně je potřeba si u dopravce ověřit, zda jsou autobusy např. vybaveny bezpečnostními pásy, u cyklistického

¹² <https://www.cd.cz/typy-jizdenek/vnitrostatni-jizdenky/-26056/>

kurzu pak také to, zda má v nabídce možnost přepravy kol, a je nutno počítat s vyššími finančními náklady.

2.7 ÚČASTNÍK MIMOŠKOLNÍ AKCE

Nyní upřeme pozornost na ty, pro které se mimoškolní akce pořádají – žáky. I na ně se vztahují určitá pravidla a pro pedagogické pracovníky je poměrně důležité vědět, s čím vším je nutné žáky seznámit. A jelikož se v našem případě jedná o žáky základních škol, tedy žáky neploleté, je potřeba myslet na to, že se vším musí být seznámeni také jejich zákonní zástupci. Zařazené výňatky z legislativních dokumentů jsou v závorkách doplněny návodnými doporučeními.

Základní body jsou definovány ve školském zákoně, jehož § 22 vymezuje, jaké jsou povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců (samozřejmě také žáků zletilých, ty ale v této práci vynecháme), z nichž se následně odvozují požadavky, které žáci musí splnit pro účast na jednotlivých mimoškolních akcích.

Metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25 vybírá ze školského zákona dva důležité body, kterými se žáci musí řídit:

- a) „dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,“

(Výklad pro žáky může znít následovně: dodržujte školní řád, chraňte nejen své zdraví, ale i svých spolužáků, dbejte na čistotu a pořádek, hlase bez prodlení jakýkoli úraz, vystupujte na veřejnosti slušně a ohleduplně k okolí.)

- b) „splnit pokyny zaměstnanců škol vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.“

(Žákům může být sděleno například takto: řiďte se pokyny nejen vedoucího akce, ale i dalších učitelů (a také provozovatele objektu), dodržujte stanovený režim dne.)

Ještě zdůrazníme, že seznámení musí být provedeno průkazným způsobem, např. zápisem do třídní knihy, jak je více rozepsáno v kapitole 1.7.

Zejména u mladších žáků je evidentní, že ne vše, co je po nich požadováno, si mohou zajistit sami, proto musí vedoucí akce informovat jejich zákonné zástupce o všech organizačních záležitostech. Může nastat situace, kdy zákonný zástupce nebude chtít z nějakého důvodu poskytnout určité informace – zde má však vedoucí akce oporu v zákoně, konkrétně školském zákoně (metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25 se zákonným zástupcům

věnuje velmi omezeně v článku 5), v jehož § 22 odstavci 3 je psáno následující: „Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni:

- a) zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení,
- b) na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,“

(Na tuto část se může vedoucí akce odvolat při svolávání informační schůzky o mimoškolní akci, u níž je vhodné, aby se jí zákonný zástupce zúčastnil a byl tak informován o všech náležitostech s ní spojených.)

- c) „informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání.“

(O toto nařízení se může vedoucí opřít v případě, že zákonný zástupce nechce sdělit informace o zdravotním stavu žáka v souvislosti s mimoškolní akcí, jelikož neuvedené zdravotní obtíže (např. alergie) by mohly mít negativní vliv na její průběh.)

- d) „dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,“

(Nepřítomnost dítěte na školní akci je úzce spojeno s povinnou účastí na vzdělávání, proto má zákonný zástupce povinnost neúčast dítěte na akci zdůvodnit. Takový žák se pak účastní náhradního vyučování, nejlépe v paralelním ročníku, pokud je to možné.)

- e) „oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.“

(Do dalších údajů o dítěti, které jsou součástí matriky školy podle zmiňovaného § 28, je užitečné vkládat i ty informace, které souvisí s případnou (ne)účastí na mimoškolní akci.)

Na informování školy o zdravotní způsobilosti se vážou také zdravotní předpoklady žáka, které jsou nezbytné pro jeho účast na mimoškolní akci. Jejich zhodnocení je u zotavovací akce a školy v přírodě na dobu delší než pět dnů vázáno na posudek, který vydává praktický lékař pro děti a dorost, u něhož je dítě registrováno. Ten v posudku kromě zdravotní způsobilosti uvede i informace, že se žák podrobil stanoveným pravidelným očkováním nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo že se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci (zákon č. 258/2000 Sb. § 9 odst. 3). V této souvislosti je nutné připomenout, že pro vedoucího akce je

naprosto zásadní zkontrolovat potvrzení o očkování v lékařských posudcích, jelikož ten žák, který nepodstoupil povinná očkování se nemůže zúčastnit zotavovací akce a školy v přírodě, která je organizována na dobu delší než pět dnů (viz kapitola 1.5).

Práva a povinnosti žáků a zákonných zástupců jsou podrobněji popsány v zákoně č. 561/2004 Sb. § 22 a metodickém pokynu č.j.: 37 014/2005-25 článku 3 a článku 5.

2.8 ÚRAZ NA MIMOŠKOLNÍ AKCI

Zranění žáka je problém, který může ukončit pro daného jedince nejen akci samotnou, ale v nejhorším případě třeba i život. Každý vyučující se snaží co nejvíce eliminovat možnosti úrazu, nicméně ani sebelepší příprava, identifikace nebezpečí a rizik a poučení žáků nakonec nemusí stačit. Postupně se v této kapitole budeme zdravotníkovi na akci, dále tomu, co dělat, když se úraz stane (první pomoci a ošetření), evidenci úrazu žáka a odpovědnosti za škodu.

2.8.1 Zdravotník na mimoškolní akci

Ředitel/ředitelka školy, jakožto hlavní zodpovídající osoba, při přípravě akce pověří jednoho z vyučujících, plněním funkce zdravotníka. Je výhodou, pokud má škola více pedagogických pracovníků, kteří prošli vhodným akreditovaným kurzem (zdravotník zotavovacích akcí, viz příloha č. 5). Pokud však ve škole není vhodný kandidát (např. i z důvodu, že se akce nemůže zúčastnit), může vedení školy oslovit také studenty studijního programu v oblasti vzdělávání Všeobecné lékařství a zubní lékařství, kteří mají úspěšně ukončený třetí ročník studia, fyzickou osobu, která získala způsobilost k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře, všeobecné sestry, porodní asistentky, zdravotnického záchranáře nebo zdravotnického asistenta, nebo fyzickou osobu (např. studenta pedagogické fakulty), která prošla zmíněným akreditovaným kurzem „zdravotník zotavovacích akcí“.

Přítomnost zdravotníka je ze zákona č. 258/2000 Sb. povinná pouze na zotavovacích akcích a školách v přírodě na dobu delší než pět dnů (viz kapitola 1.5), ale je žádoucí, aby zdravotník byl přítomen i na ostatních mimoškolních akcích. Obecně lze však doporučit, aby na akci byly přítomny alespoň dvě osoby, které mohou funkci zdravotníka vykonávat, nejlépe ještě opačného pohlaví. Počet zdravotníků na počet účastníků akce však není stanoven. Nyní uvedeme několik důvodů pro větší počet osob, které mohou vykonávat funkci zdravotníka na akcích:

1. Třídy čistě chlapecké nebo dívčí jsou prakticky minulostí a ochota dívek řešit zdravotní problém se zdravotníkem – mužem – nemusí být velká (samozřejmě to platí i opačně). To může vést třeba k zamlčení úrazu, ze kterého může mít dítě i trvalé následky. Proto je přítomnost jak zdravotníka, tak zdravotnice velkou výhodou při řešení zdravotních potíží a úrazů žáků.
2. V situaci, kdy se žák zraní tak, že musí do nemocnice, pojede s ním jako doprovod nejspíše zdravotník (jakožto osoba, která je o jeho stavu a poskytnuté pomoci nejlépe informovaná). Pokud je na akci pouze jedna osoba, která je kvalifikována k výkonu funkce zdravotníka, zůstane zbytek účastníků akce bez přítomnosti zdravotního dohledu – při přítomnosti další osoby tento problém odpadá.
3. Výhodou většího počtu osob, které jsou schopné výkonu funkce zdravotníka se projeví také ve chvíli, kdy hlavní zdravotník akce sám onemocní nebo se zraní.
4. Častou součástí programů je dělení žáků do skupin (např. aby nezahltili velkým počtem navštívené místo). Zřejmě není prakticky možné zajistit přítomnost osoby s potřebnou kvalifikací v každé skupině, každopádně větší počet zdravotníků, snižuje riziko, že žák zůstane bez případné kvalifikované pomoci.
5. Při zranění nebo onemocnění žáka se logicky zvyšují nároky na personál, který může u takovýchto žáků konat dozor. Pokud je onemocnění vážné, je na místě volat zákonným zástupcům a dítě jim předat k odvozu z akce (a neriskovat třeba nakažení dalších účastníků). Jestliže však zdravotník po dohodě se zákonným zástupcem dojde k závěru, že se dítě nemusí převážet domů, a vyléčí se na místě akce, nemůže jej nechat bez dozoru. V případě jediného zdravotníka na akci by pak ostatním účastníkům mohla jeho přítomnost chybět.

Náplň zdravotnickovy práce je následující (podle Českého červeného kříže, 2017a, str. 166 až 168):

1. Před akcí
 - a) Pokud se jedná o zotavovací akci, která podléhá ohlašovací povinnosti, musí ji nejpozději měsíc před konáním nahlásit na příslušný orgán ochrany veřejného zdraví.
 - b) Stará se o vybavení lékárníčky. Před odjezdem zkontroluje její obsah a případně jej doplní podle seznamu ve vyhlášce č. 106/2001 Sb. (viz příloha č. 4). Jedná se však o minimální rozsah lékárníčky, proto je vhodné na obsah pohlížet i podle druhu akce a počtu účastníků a obsah lékárníčky těmito faktorům přizpůsobit.

- c) Podílí se na sestavování jídelníčku a zkontroluje zásobování pitnou vodou (viz kapitola 3.3 a 3.4).
- d) Zajistí kontakt na nejbližšího praktického lékaře, se kterým je v případě výskytu vážnější nemoci v kontaktu. Taktéž je vhodné určit nejbližší sídlo lékařské pohotovosti nebo zdravotnické záchranné služby.

2. Při odjezdu

- a) Zajišťuje potřebnou dokumentaci – sestavení seznamu žáků, shromáždění Posudků o zdravotní způsobilosti dítěte, písemných prohlášení zákonných zástupců, tj. potvrzení o bezinfekčnosti (viz příloha č. 3 a č. 6) a kartiček pojištěnce (stačí čitelná kopie). Převezme od zákonných zástupců léky, které žáci musí během akce užívat.

(Potvrzení o zdravotní způsobilosti dítěte má platnost 24 měsíců, není proto potřeba vyžadovat zcela nové, to však neplatí u prohlášení o „bezinfekčnosti“, které musí být potvrzeno zákonným zástupcem a nesmí být starší než jeden den před začátkem akce. Jím zákonný zástupce potvrzuje, že dítě nepřišlo za posledních 14 dní do styku s infekční nemocí.)

3. Při příjezdu na místo akce

- a) Provede zdravotnický filtr – zkontroluje děti, které mají určitá zdravotní omezení, alergie nebo které budou po dobu akce užívat léky, na vše upozorní své kolegy, zkontroluje celkový stav žáků (například kvůli výskytu vši). Informuje zákonné zástupce žáků, kteří nevyhoví podmínkám pro účast na akci, a dohodne s nimi způsob jejich návratu domů¹³.
- b) Provede celkovou kontrolu hygienických podmínek ubytování.
- c) Určí umístění ošetřovny a izolace v samostatných místnostech, které se dají vytápět, s umyvadlem a tekoucí pitnou vodou studenou i teplou. Z izolace musí být přístup k vlastnímu oddělenému záchodu, kde se dají i umýt ruce v tekoucí vodě. Ani v jedné z místností nesmí být využívána patrová lůžka a musí sloužit pouze pro účely ošetřovny a izolace. Je určeno zřízení jednoho lůžka na 30 dětí. V ošetřovně se zdravotnická dokumentace a léky zabezpečí tak, aby k nim neměl přístup nikdo jiný, pouze zdravotník. Ten je ubytován v bezprostřední blízkosti těchto dvou místností.

¹³ Pozor, reálně může nastat situace, že rodič podepíše prohlášení o bezinfekčnosti a dítě na akci odešle i přesto, že nesplňuje podmínky pro účast na akci.

- d) Vykona instruktáž všech fyzických osob činných na zotavovací akci o hygienických požadavcích na tyto akce a o předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a jiných poškození zdraví včetně základů první pomoci, pokud se takové instruktáže dosud nezúčastnily.

4. Během akce

- a) Samozřejmostí je poskytování základní péče o zdraví všech účastníků – vydávání léků, ošetření úrazů, provádí výměnu infekčního ložního prádla atd. Vhodné je určení „ordinačních hodin“, což ovšem neznamená, že mimo ně je zdravotník zbaven své povinnosti, musí být dosažitelný 24 hodin denně po celou dobu akce. Po dobu akce by náplň zdravotnickovy práce neměla být narušena jinými činnostmi, pokud však není nutné, aby pečoval o nemocné/zraněné žáky, účastní se denního programu, na kterém zajišťuje dozor.

(V souvislosti s léky je vhodné zmínit, že zdravotník může podávat léky i podle svého uvážení, avšak měl by se omezit na ty, které jsou vypsány v minimálním rozsahu lékárníčky (viz příloha č. 4 část I.), jsou volně prodejné, a řídí se informacemi na příbalovém letáku (informacemi lékárníka). Jiné léky pak může podávat po konzultaci s lékařem, je vhodné informovat i zákonné zástupce. Celkově je podávání léků zdravotníkem, obzvlášť pokud má „jen“ kurz zdravotníka zotavovacích akcí, poměrně problematická záležitost a je rozhodně vhodné, pokud bude vše konzultovat s praktickým lékařem a o všem zpraví zákonné zástupce, se kterými bude řešit další postup. Určitou oporu pro volbu konkrétního postupu najdeme například v publikaci u Červeného kříže, která zmiňuje právě výše popsaný návod (Český červený kříž: 2017a, str. 161). Ovšem pozor, toto se netýká akcí, na kterých není povinná přítomnost zdravotníka!)

- b) Vede knihu úrazů (zdravotnický deník); jeho forma není přesně legislativně určena, zdravotník však musí zápisy provádět tak, aby byly přehledné a úplné. Obsahovat by měla následující údaje (viz příloha č. 1):

- jméno a příjmení,
- rodné číslo,
- základní informace o zdravotním stavu žáka,
- pravidelně užívané léky,

- záznam o úrazech a zdravotních obtížích (datum, čas, obtíže a příznaky, přijatá opatření, podpis zdravotníka, poznámka).

- c) Zprostředkovává kontakt se zákonným zástupcem při zdravotních potížích žáka.
- d) Do jeho kompetencí spadá také kontrola dodržování hygienických požadavků (stravování, pitný režim a denní harmonogram) a kontrola dodržování zásad osobní hygieny fyzickými osobami činnými při stravování (zdravotník má kromě osob s potravinářským průkazem jako jediný přístup i do kuchyně, při hromadných zdravotních potížích tak může zkontrolovat i podmínky při přípravě jídla), zajišťuje také výměnu ložního prádla při výskytu infekčního onemocnění.
- e) Ohlašuje případný výskyt infekční nemoci na příslušný orgán ochrany veřejného zdraví.

5. Po návratu z akce

- a) Předá výpis ze zdravotnického deníku příslušným zákonným zástupcům (viz příloha č. 1).
- b) Vrátí příslušným zákonným zástupcům zprávu o zdravotní způsobilosti dítěte a kartičku pojištěnce.
- c) Předá zdravotnický deník vedoucímu akce, který ho ještě po dobu minimálně 6 následujících měsíců od ukončení akce uchová (pro doložení případných souvislostí s dalším vývojem nemoci/zranění žáka a taky pro ochranu zdravotníka v případě, že by jeho péče byla označena za nedostatečnou – z tohoto důvodu je nezbytné psát záznamy opravdu poctivě a evidovat i menší poranění).

Náplní práce a profilaci zdravotníka zotavovacích akcí a škole v přírodě se věnuje zákon č. 258/2000 Sb. § 11 a vyhláška č. 106/2001 Sb.

2.8.2 První pomoc

Poskytnutí první pomoci se neváže pouze ke zdravotníkovi. Ačkoli je to on/ona, kdo bude nakonec konkrétní problém řešit, základy by měla ovládat každá dospělá osoba, která se mimoškolní akce účastní. A to nejen z toho důvodu, že zdravotník zrovna nemusí být na místě, ale hlavně proto, že je to naše morální a zákonná občanská povinnost. Neposkytnutí pomoci je vymezeno zákonem č. 40/2009 Sb. § 150 odst. 1, ve kterém se píše, že „kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění,

neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Pro běžného pedagogického pracovníka je tak poskytnutí první pomoci závazné pouze pokud se jedná o přímé ohrožení života nebo při vážném úrazu, na rozdíl od osob, které z povahy svého zaměstnání jsou povinny takovou pomoc poskytnout (do této kategorie spadají i osoby, které prošly odborným školením v poskytování první pomoci, tedy i zdravotníci mimoškolních akcí!). V každém případě však platí, že záchrana se provádí jen do takové míry, kdy není ohrožen samotný zachránce a jiné osoby, v první řadě tedy myslíme na bezpečí své a ostatních.

Na významu laické první pomoci neubírá ani existence profesionální zdravotnické záchranné služby a stále se uvádí jako rozhodující článek v záchranném řetězci (Chain of survival, obrázek č. 1). Zcela nezastupitelná je v situacích ohrožujících život, kdy o přežití postiženého rozhodují první minuty po příhodě. Její přínos nespočívá jen v přímé záchrane životů, v mnoha případech vede k omezení komplikací, někdy rozhoduje o budoucí kvalitě života (Český červený kříž: 2017b, str. 4).

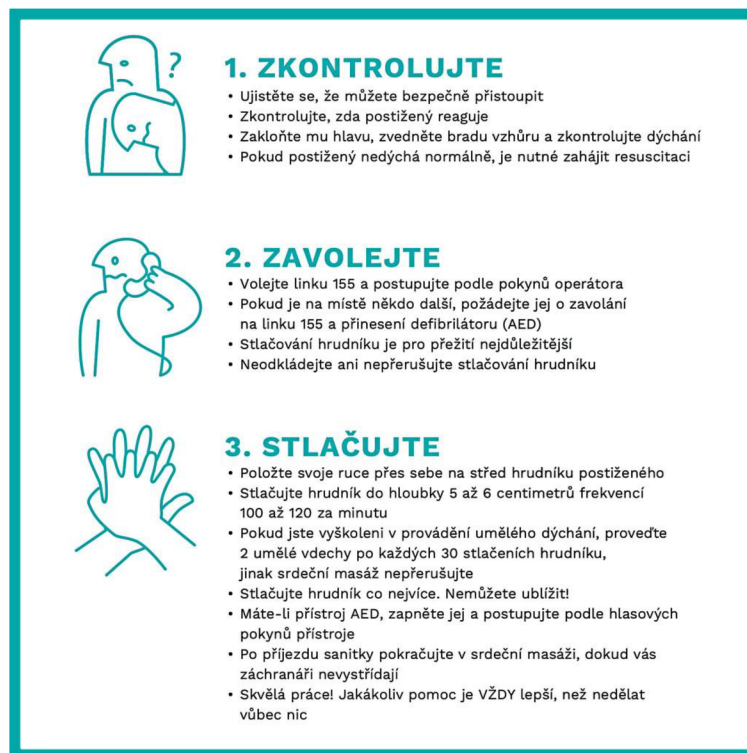

OBRÁZEK Č. 1. <https://marlin-prod.literatumonline.com/cms/attachment/854384/6241930/fx1.jpg>

Výše jsme zmínili důležitost laické první pomoci v tzv. záchranném řetězci. Ten stručně identifikuje čtyři základní kroky, které vedou k úspěšné záchrane osoby, a vypuštění i jen jediného článku může mít fatální následky. Předpokládáme, že osoby, které pojedou na mimoškolní akci jako zdravotníci, tyto postupy znají a proto nebudeme v této kapitole popisovat všechny náležitosti první pomoci. Osobám, které však cítí potřebu mít přehled a alespoň základní znalosti bez absolvování kurzu, doporučujeme k prostudování následující materiály:

1. série článků „*Neboj se pomoci! – jak poskytnout první pomoc?*“ od firmy PrPom, dostupné na <https://www.prpom.cz/category/novinky-kurzy-prvni-pomoci/neboj-se-pomoci/>;
2. série článků „*Mýty o první pomoci*“ od firmy PrPom, dostupné na <https://www.prpom.cz/category/novinky-kurzy-prvni-pomoci/myty-o-prvni-pomoci/>;
3. doporučené postupy k resuscitaci a první pomoci od European Resuscitation Council, jedná se o aktuální letošní „*Guidelines 2021: First aid*“ (v angličtině), dostupné na <https://cprguidelines.eu/assets/guidelines/RESUS-8906-First-Aid.pdf> (komentář v češtině dostupný na <https://zachrannasluzba.cz/prvni-pomoc-v-erc-guidelines-2021/>);
4. publikace „*První pomoc nejsou žádné čáry, ale dokáže zázraky*“ (Franěk, Sukupová, Dobiáš, 2009c), on-line verze je dostupná na <https://www.zachrannasluzba.cz/zajimavosti/prirucka/1.html>.

Připojujeme také doporučený postup při poskytování laické první pomoci:

OBRÁZEK Č. 2. https://www.resuscitace.cz/files/thumbnails/image_contents/0/87uje/poster-cz-2019-postup_1024x_1_0.jpg

Považujeme také za nutné, aby měl každý, kdo jede na mimoškolní akci jako pedagogický dozor a vlastní chytrý telefon, stáhnutou a aktivovanou mobilní aplikaci *Záchranka*. Aplikace navíc funguje nejen na území České republiky, ale i Maďarska, Rakouska a slovenských hor. Podrobné informace jsou dostupné na www.zachrankaapp.cz.

OBRÁZEK Č. 3 <https://www.zachrankaapp.cz/themes/zachranka/images/zahranici/CZ-1.png>

OBRÁZEK Č. 4 <https://www.zachrankaapp.cz/themes/zachranka/images/zahranici/SK-2b.png>

Konkrétně téma první pomoci a ošetření ve vztahu ke škole a mimoškolní akci řeší metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25, článek 8.

2.8.3 Úraz žáka, evidence úrazů a odpovědnost za škodu

Jak už bylo výše naznačeno, školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech, při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví (Zákon č. 561/2004 Sb. § 29). Je také dobré mít na paměti, že za škodu, která vznikla žákům základních škol při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost dané školy (Zákon č. 262/2006 Sb. § 391 odst. 2). Bohužel se ne vždy úrazům podaří vyhnout, v předchozích kapitolách byla proto popsána činnost zdravotníka a poskytování první pomoci. Tato část se bude věnovat tomu, co vlastně můžeme označit jako úraz žáka a následnému postupu při jeho evidenci a odškodnění.

Úrazem žáka je myšlen takový úraz, který se stal při vzdělávání nebo s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb. Jedná se tedy i o úrazy, které se stanou právě mimoškolních akcích. Pokud se dítě zraní cestou do školy a zpět, nebo cestou na místo, jež bylo určeno jako shromaždiště mimo prostory školy pro akci konanou mimo školu, a cestou domů po ukončení této akce, tak se o úraz žáka nejedná.

Při každé události s úrazem následuje prošetření a ředitel školy zajistí, aby byly objektivně zjištěny a případně odstraněny příčiny úrazu. Povinností vedoucího akce je nahlásit

úraz vedení školy a sepsat o něm záznam do knihy úrazů. Ten se vyhotovuje nejpozději do 24 hodin od okamžiku, kdy se škola o úrazu dozví a podle vyhlášky č. 64/2005 Sb. ve znění od 1. 5. 2010 musí obsahovat následující údaje (viz příloha č. 2):

- pořadové číslo úrazu,
- jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození zraněného,
- popis úrazu,
- popis události, při které k úrazu došlo, včetně údaje o datu a místě události,
- zda a kým byl úraz ošetřen,
- podpis zaměstnance právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, který provedl zápis do knihy úrazů,
- další údaje, pokud jsou potřebné k sepsání záznamu o úrazu.

Každý úraz je samozřejmě komplikací pro všechny zúčastněné strany a je dobré, aby i škola byla pro takovéto případy pojištěna. Pokud si totiž pojištění odpovědnosti nesjedná, musí částku za léčbu a odškodnění proplatit sama ze svých prostředků (respektive ji může vymáhat po osobě, které bylo prokázáno zavinění úrazu, částka však podle zákona č. 262/2006 Sb. § 258 ve znění od 1. 1. 2021 nesmí přesáhnout výši rovnající se trojnásobku průměrného měsíčního výdělku zaměstnance). Je důležité, aby osoby, které konají dozor na mimoškolních akcích, měly na paměti, že ani sebelepší poučení a identifikace rizik nezabrání „bezúrazovému“ průběhu akce, a kromě provedení těchto jmenovaných činností se bude posuzovat i jejich případné zanedbání povinností.

Jak tedy správně postupovat poté, kdy se žákovi stane úraz, je mu případně poskytnuta první pomoc a žák je převezen k lékaři?

1. Vedoucí akce nebo zdravotník bezodkladně informuje zákonného zástupce dítěte a vedení školy.
2. Pokud budou nasvědčující informace vést k tomu, že v souvislosti s úrazem byl spáchán trestný čin nebo přestupek, nebo jedná-li se o smrtelný úraz, škola informuje příslušný místní útvar Policie České republiky.
3. Bez zbytečného odkladu škola informuje pojišťovnu, u které je pojištěna, pro případ své odpovědnosti za škodu vzniklou na životě a zdraví žáků, pokud má takové pojištění sjednáno.
4. Do 24 hodin od okamžiku, kdy se škola o úrazu dozví, se provede záznam o úrazu do školní knihy úrazů (viz příloha č. 2).
5. Záznam je odeslán zdravotní pojišťovně žáka (a také České školní inspekci) společně s tzv. hodnocením bolestného, které vyhotovil ošetřující lékař, a to nejpozději do pátého

dne následujícího měsíce (u smrtelného úrazu do pěti pracovních dnů po podání hlášení nebo aktualizaci záznamu).

Podrobně se úrazu žáka, odpovědnosti za škodu a evidenci úrazů věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25, článek 21, článek 22 a článek 24 a vyhláška č. 64/2005 Sb.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 METODOLOGIE VÝZKUMU

V předvýzkumné fázi byl využit kvantitativní dotazník. Tato forma byla zvolena hlavně kvůli jednoduchému hromadnému získání údajů od velkého počtu respondentů (Gavora: 2000, str. 99). Byly vytvořeny dvě varianty, jedna pro vyučující, druhá pro ředitele škol. Otázky v dotazníku byly koncipovány tak, aby poskytly informace o pořádání mimoškolních akcí na školách v České republice, například jaké akce školy žákům nabízejí, jak vyučující při organizování akcí hodnotí podporu vedení školy (v dotazníku pro ředitele byla zjišťována kvalita podpory zřizovatele a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy) a s jakými komplikacemi při přípravě a realizaci se setkávají. Hlavním cílem bylo ověřit předpoklad, zda pedagogickým pracovníkům chybí komplexní dokument, který by byl napsán jasně a přehledně a obsahoval by jednak popis mimoškolních akcí podle platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek, tak i praktické rady a tipy, které by organizaci ulehčily a eliminovaly alespoň nejzávažnější chyby, které se při realizaci mohou projevit. Informace zjištěné z dotazníků poskytly základní přehled o mimoškolních akcích a oporu pro následné kvalitativní rozhovory.

Tyto rozhovory byly vedeny s vybranými pedagogickými pracovníky, kteří projevíli zájem hlouběji rozvést informace poskytnuté v dotazníku. Rozhovor měl formu polostrukturovaného rozhovoru, díky čemuž se podařilo získat hlubší vhled do problematiky a užitečné informace o situacích, které se objevují při přípravě a organizaci akce a komplikují jejich realizaci. Otázky, které byly položeny každému z participantů, byly mimo jiné zaměřeny také na jejich zkušenosti s organizací akcí, jaké rady by předali kolegům pro uspořádání jednotlivých akcí či zda se v příštím roce chystají nabídku mimoškolních akcí ve svých školách rozšířit a podpořit tak obnovení sociálních vztahů mezi žáky po více než ročním uzavření škol způsobeném nemocí Covid-19.

U předvýzkumného dotazníku i rozhovorů byla zajištěna anonymita účastníků, a to mimo jiné z toho důvodu, že některé obdržené informace odhalily nedostatečnou orientaci pedagogů v legislativních dokumentech souvisejících s organizováním akcí a někdy také jejich pochybení při zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků. Protože záměrem této práce není na chyby upozornit, ale pomoci najít vhodný návod na bezproblémové uspořádání akcí, je pro výzkumníka anonymita participantů hlavní prioritou. Vyhodnocení předvýzkumu a rozhovorů je součástí této práce a rozhovory v plném znění jsou na základě souhlasu participantů připojeny na CD disku, ke kterému však má přístup pouze autor a vedoucí práce.

3.2 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMNÉ SONDY

Dotazníky vytvořené v prostředí Formuláře Google byly šířeny pomocí sociální sítě Facebook a elektronickou poštou. V období od 1. 6. 2021 do 14. 6. 2021 bylo vyplněno celkem 83 dotazníků, z toho 75 učitelů a 8 ředitelů, a to ze všech krajů České republiky s výjimkou Kraje Vysočina a Karlovarského kraje. Ačkoli je práce zaměřena na pořádání mimoškolních akcí na základních školách, dotazníkové sondy se zúčastnili také pedagogičtí pracovníci z víceletých gymnáziích, protože nižší stupeň těchto škol odpovídá druhému stupni ZŠ. Z výsledků dotazníků je patrné např., že mezi tři nejčastěji organizované akce na školách patří: jednodenní a vícedenní exkurze (31 %), škola v přírodě (19 %) a adaptační kurz (13 %), podobný výsledek můžeme pozorovat i u odpovědí ředitelů; školy využívají externí agenturu pro zajištění programu či výcviku nejvíce na: zahraničních zájezdech (39 %), školách v přírodě (33 %) a lyžařských kurzech (14 %); na mimoškolních akcích z větší části (56 %) zajišťují dozor pouze pedagogičtí pracovníci školy a jako doprovázející osoby nejčastěji oslovují nepedagogické zaměstnance školy a rodiče zákonných zástupců; jako nejrizikovější mimoškolní akce hodnotí: vodácký kurz (84 %), (vysoko)horskou turistiku a cyklistický kurz (shodně 73 %) a lyžařský kurz (68 %), podobný trend se dá pozorovat i v odpovědích ředitelů; jako úkony, které vedoucím akce nejvíce komplikují organizaci akce, jsou označovány: administrativa (30 %), výběr a úschova peněz/fakturace (12 %) a orientace v nejasné legislativě (10 %); učitelé hodnotili podporu vedení školy při organizaci akcí průměrnou známkou 2,07 (median = 2), ředitelé pak u hodnocení podpory zřizovatele zvolili průměrnou známku 2,13 (median = 1,5) a u hodnocení podpory MŠMT průměrnou známku 3,38 (median = 3). Také se podařilo potvrdit hlavní předpoklad předvýzkumného šetření, jelikož 96 % učitelů a 100 % ředitelů potvrdilo, že by uvítali vytvoření komplexního dokumentu, který by byl napsán jasně a přehledně a obsahoval by jednak popis mimoškolních akcí podle platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek, tak i praktické rady a tipy, které by organizaci ulehčily. Plné znění a vyhodnocení vzorových dotazníků ve formě grafů je v příloze č. 12 a č. 13 této práce.

V rámci předvýzkumu celkem 15 respondentů předběžně přislíbilo zapojení do rozhovorů; kontaktováni byli všichni, ale nakonec se jich rozhodlo dále zapojit pouze 10. Jeden respondent se následně omluvil ze zdravotních důvodů, celkem tedy proběhlo devět rozhovorů, a to sedm s vyučujícími a dva s pracovníky ve vedoucích pozicích. Rozhovory se uskutečnily v období od 16. 6. 2021 do 30. 6. 2021 v on-line prostředí (zvolení platformy bylo ponecháno na preferencích daného účastníka), a to v polostrukturované formě. U jednoho z účastníků

byla z důvodu nemoci namísto on-line rozhovoru zvolena písemná forma, tento dokument je společně se zvukovými záznamy dalších rozhovorů uložen na příloženém CD.

Participant #A je učitel na státním víceletém gymnáziu v Plzeňském kraji s praxí do 32 let. Během své praxe organizoval jednodenní a vícedenní exkurzi, adaptační pobyt, školu v přírodě, lyžařský kurz, vodácký kurz, cyklistický kurz a zahraniční výjezd. Při pořádání prvních akcí neměl k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotí známkou 2.

Participant #B je učitelka a školní psycholožka na státním víceletém gymnáziu v Hlavním městě Praha s praxí do 12 let. Během své praxe organizovala adaptační kurz a školu v přírodě. Při organizaci prvních akcí měla k dispozici podporu zkušenější kolegyně. Podporu vedení hodnotí známkou 1.

Participant #C je učitelka na druhém stupni plnoorganizované státní ZŠ v Moravskoslezském kraji s praxí do 12 let. Během své praxe organizovala jednodenní a vícedenní exkurzi, adaptační pobyt, školu v přírodě a lyžařský kurz. Při organizaci prvních akcí neměla k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotí známkou 2.

Participant #D je učitelka na prvním stupni plnoorganizované státní ZŠ ve Středočeském kraji s praxí do 27 let. Během své praxe organizovala jednodenní a vícedenní exkurzi a školu v přírodě. Při organizaci prvních akcí měla k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotí známkou 2.

Participant #E je učitel prvního stupně a zástupce ředitele na plnoorganizované státní ZŠ v Jihomoravském kraji s praxí do 12 let. Během své praxe organizoval jednodenní a vícedenní exkurzi, adaptační kurz, školu v přírodě a lyžařský kurz. Při organizaci prvních akcí měl k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotí známkou 1.

Participant #F je učitelka na druhém stupni plnoorganizované státní ZŠ ve Středočeském kraji s praxí do 27 let. Během své praxe organizovala jednodenní a vícedenní exkurzi, adaptační kurz, lyžařský kurz, vodácký kurz, cyklistický kurz a zahraniční výjezd. Při organizaci prvních akcí neměla k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotí známkou 3.

Participant #G je ředitel plnoorganizované státní ZŠ v Jihomoravském kraji. V této škole organizují jednodenní a vícedenní exkurze, adaptační kurzy, školy v přírodě, lyžařské kurzy, vodácké kurzy a zahraniční výjezdy. Participant má bohaté osobní zkušenosti s pořádáním mimoškolních akcí a ve škole se snaží vytvořit takové podmínky, které by ostatní učitele také motivovaly k jejich pořádání. Podporu zřizovatele hodnotí známkou 5, podporu MŠMT hodnotí známkou 4.

Participant #H je učitelka na soukromé malotřídní škole ve Středočeském kraji s praxí do 12 let. Během své praxe organizovala jednodenní a vícedenní exkurzi, lyžařský kurz a cyklistický kurz. Při organizaci prvních akcí měla k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotí známkou 2.

Participant #I je ředitelka státního víceletého gymnázia v Hlavním městě Praha s praxí do 12 let. Protože je ve funkci ředitele pouze krátce, vyplnila dotazník určený pro učitele. Po domluvě s ní jí byly během rozhovoru pokládány otázky pro učitel, následně však zodpověděla i specifické otázky pro ředitele. Během své praxe organizovala jednodenní a vícedenní exkurzi, adaptační kurz, školu v přírodě, cyklistický kurz a zahraniční výjezd. Při organizaci prvních akcí neměla k dispozici podporu zkušenějšího kolegy. Podporu vedení hodnotila známkou 1.

Učitelé v první otázce formulovali doporučení a rady pro přípravnou fázi akce a samotný průběh. Shodně se shodli např. na tom, že zásadní je dobrý výběr kolegů, důkladné seznámení s administrativou a při přípravě rozpočtu určit vyšší cenu, namísto vybírání doplatků, dále také třeba přípravu náhradního programu akce pro jeho uzpůsobení aktuálním podmínkám (konkrétní doporučení jsou zapracována v částech kapitoly 4 Průvodce organizováním vybraných mimoškolních akcí).

V další otázce při popisu krizových situací a jejich řešení byly nejvíce zmiňovány úrazy a důležitost neopomenutí informování zákonného zástupce zraněného žáka. Při rozhovorech se závažnější situace nepodařilo odhalit nejspíše kvůli tomu, že účastníci měli dostatečné zkušenosti s organizací akcí a působí na školách, na kterých je pořádání již etablováno natolik, že žáci a jejich zákonní zástupci přistupují k případným nedostatkům či problémům shovívavěji.

Z informací získaných ve třetí otázce vzešlo, že žádný z účastníků neměl možnost hlubšího seznámení s legislativními dokumenty týkajícími se mimoškolních akcí během studia na vysoké škole, ti, kteří během svých prvních organizovaných akcí měli při pořádání k dispozici zkušenějšího kolegu, hodnotili takto získané zkušenosti jako velmi podnětné a důležité pro jejich další práci.

Všichni účastníci označili vztah vedení k organizaci akcí za kladný, někteří však potvrdili, že tato podpora by po závažné situaci (např. úrazu s trvalými následky) byla určitě přehodnocena. Ředitelé v paralelní otázce hodnotili, jaké jsou jejich možnosti podpory mimoškolních akcí. Shodli se, že jako hlavní je tvorba motivujícího prostředí, zajištění podpory a pomoci (ať už s plánováním a administrativou či předáváním vlastních zkušeností) nebo zajištění školení.

Ředitelé v jedné z otázek měli popsat, zda se od doby, kdy vykonávají vedoucí funkci změnilo jejich vnímání mimoškolních akcí a s nimi spojených rizik, oba shodně odpověděli „rozhodně ne“, jako jeden z faktorů byla uvedena i důvěra ve zkušený pedagogický sbor, který akce pořádá.

Ředitelé v otázce, ve které měli identifikovat kompetence „dobrého“ vedoucího akcí, jako klíčové označili např. osobností vybavenost organizačními schopnostmi, vysokou úroveň komunikace a kreativitu. Zároveň však zdůrazňují, že důležitá je také vnitřní motivace samotného pedagoga.

Poslední otázka byla stejná jak pro učitele, tak ředitele a byla zaměřena na situaci mimoškolních akcí ve školním roce 2021/22 – zda na jejich školách dojde k navýšení takovýchto aktivit pro podporu obnovení sociálních vztahů žáků a usnadnění návratu do školního prostředí. Téměř všichni participanti uvedli, že navýšení plánují.

4 PRŮVODCE ORGANIZOVÁNÍM VYBRANÝCH MIMOŠKOLNÍCH AKCÍ

Následující podkapitoly se zaměří na konkrétní mimoškolní akce, které jsou zařazovány do nabídky pro žáky základních škol. Akce budou popsány podle platných zákonů, vyhlášek a metodického pokynu, ze kterých budou vyvozeny organizační pokyny pro základní školy a pedagogické pracovníky.

Nejdříve ale budou představeny čtyři modely pro pořádání mimoškolních akcí a jejich výhody a nevýhody, včetně hlediska právní odpovědnosti (sepsáno podle Frýbové a Dvořákové pro Řízení školy [online]: 2020).

1. Škola zorganizuje mimoškolní akci sama bez cestovní kanceláře

Jak již bylo jednou zmíněno, oprávnění k organizaci akcí vychází ze zákona č. 561/2004 Sb. a vyhlášky č. 48/2005 Sb. Vyhláška vymezuje, že „škola může v souladu se školním vzdělávacím programem organizovat zotavovací pobyty žáků ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušení vzdělávání, výjezdy do zahraničí a další akce související s výchovně vzdělávací činností školy“. Jestliže si škola zorganizuje akci v souladu se školním vzdělávacím programem, nedochází mezi školou a účastníky – žáky, k uzavírání jakýchkoli smluv (jak v jiných případech určuje občanský zákoník), jelikož je součástí poskytovaného vzdělávání. Škola (respektive vedoucí akce) v tomto případě připravuje kompletní program a sjednává případnou dopravu či ubytování a další související služby, nicméně nesmí dojít k tomu, že se akce stane pro školu ziskovou – dopustila by se tak neoprávněného podnikání v oblasti cestovního ruchu (podle zákona č. 159/1999 Sb.).

2. Škola zorganizuje mimoškolní akci ve spolupráci s cestovní kanceláří

Princip této spolupráce je nastaven tak, že program, ubytování, dopravu a další související věci domluví a připraví sama agentura, škola se pak postará maximálně o výběr financí nebo, v případě školy v přírodě, o výuku. Doporučujeme, aby si vedoucí akce prověřil spolehlivost zvažované cestovní kanceláře.

3. Pedagog sám uspořádá mimoškolní akci bez cestovní kanceláře

Typickým příkladem tohoto typu mohou být například „třídní výlety“ na konci školního roku. Zásadní téma je určení odpovědnosti za bezpečnost a ochranu zdraví účastníků. Jestliže je akce schválena vedením, jedná se o variantu 1., pokud však jde o akci, od jejíhož pořádání se vedení školy distancuje a která se uskuteční mimo období, ve kterém probíhá standardní výuka, vystupuje stejně jako každá jiná fyzická osoba (stejně jako vedoucí dětských oddílů

například na víkendových akcích) a veškeré určování odpovědnosti se řídí zákonem č. 89/2012 Sb., který v § 881 popisuje situaci následovně:

- Péči o dítě a jeho ochranu, výkon jeho výchovy, popřípadě některých jejích stránek, nebo dohled nad dítětem mohou rodiče svěřit jiné osobě; dohoda rodičů s ní se nemusí dotknout trvání ani rozsahu rodičovské odpovědnosti.

Zákonný zástupce tedy svěří péči o dítě pedagogovi jako fyzické osobě a ten pak zodpovídá za veškeré vzniklé škody a samozřejmě také program a s tím spojené náležitosti. I v tomto případě samozřejmě platí, že pro pedagoga nesmí být akce zisková, jinak by se opět dopustil porušení zákona č. 159/1999 Sb.

4. Pedagog sám uspořádá mimoškolní akci ve spolupráci s cestovní kanceláří

Poslední variantou je spolupráce konkrétního pedagoga a agentury, která zprostředkuje program a všechny spojené záležitosti s danou akcí. Jedná se o kombinaci 2. a 3. varianty, v konečném důsledku zde však fungují trochu odlišná pravidla. Jestliže pedagog zorganizuje akci podle 3. varianty, ale osloví cestovní kancelář (škola se od akce distancuje – může jít například o letní tábor pro děti ze školy), vystupuje opět jako jakákoli jiná fyzická osoba a veškerá domluva probíhá mezi ním, zákonnými zástupci a danou agenturou. Záleží ovšem také na nastavení vztahu mezi pedagogem a agenturou – pedagog totiž může akci pouze zprostředkovat a hlavním organizátorem je pak právě daná cestovní kancelář a veškeré plnění povinností podle zákona č. 89/2012 Sb. a zákona č. 159/1999 Sb. spadá na ni.

4.1 LYŽAŘSKÝ VÝCVIK

V současné době je zařazování lyžařských výcviků do výuky základních škol ukotveno v samotném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, konkrétně v rámci vzdělávací oblasti *Člověk a zdraví*, vzdělávací obor *Tělesná výchova*; na prvním stupni je u lyžování kladen akcent na hry na sněhu a základní techniky pohybu na lyžích, u žáků druhého stupně pak na běžecké lyžování, lyžařskou turistiku, sjezdové lyžování nebo jízdu na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízdu na vleku (RVP ZV, 2021 str. 104–105). Realizace a obsah kurzu však vychází z možností dané školy, což říká právě i RVP ZV, výuka lyžování tak může probíhat různým způsobem.

Jako u každé mimoškolní akce zodpovídá za řádnou přípravu a průběh kurzu jeho vedoucí. Ten musí při výběru lokality pro lyžařský výcvik brát v potaz několik faktorů, které se odvíjí od různorodosti programu. Základem úspěchu kurzu je vhodně zvolený termín, během kterého ve vybrané lokalitě obvykle bývají dostatečné sněhové podmínky. Při výběru ubytování

(viz kapitola 2.2) je tedy potřeba zohlednit nejen polohu a vhodnost ubytovacích prostor, ale i samotnou kvalitu a dostupnost lyžařských tratí (sjezdových i běžkařských). Sjezdové tratě by měly mít dobře upravený povrch a dostatečnou obtížnostní různorodost (příkrý nebo mírný sklon), aby byly vhodné jak pro zkušené lyžaře, tak pro úplně začátečníky. U každé sjezdové tratě by měl být bezpečný rovinatý dojezd a prostor pro zastavení jízdy. Běžkařské tratě pro výcvik by měly být taktéž dobře upraveny (nicméně vyšlapání vlastní stopy není velkou překážkou), hlavně však umístěny v rovinatém terénu, v němž se dají pohodlně osvojit základní běžkařské styly.

Před samotným odjezdem je nutné provést řadu opatření, které se týkají bezpečnosti na akci. Samozřejmostí je zajištění dostatečného počtu osob, které na akci budou konat dozor (viz kapitola 1.6). U těch, kteří na kurzu povedou výcvik, si ředitel/ředitelka školy předem ověří požadovanou kvalifikaci. Je vhodné na akci zajistit také zdravotníka (viz kapitola 2.8.1), a to i když se nebude jednat o zotavovací akci nebo školu v přírodě. Během lyžařského výcviku je nutno rozdělit účastníky do výkonnostních skupin a zdravotního stavu, a to v počtu **nejvýše 15 členů na jedno družstvo**. U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vede jeden pedagogický pracovník **nejvýše 8 žáků**, u žáků slabozrakých a žáků s tělesným postižením připadá na 1 pedagogického pracovníka **nejvýše 6 žáků**, u žáků nevidomých na 1 pedagogického pracovníka připadá **jeden žák**. U začátečníků, nelyžařů, se při rozřazení nemusí vyžadovat předvedení sjezdu, ale rovnou se zařadí do družstva, výcvik se přizpůsobuje také aktuálním podmínkám sjezdových tratí nebo počasí. Všichni účastníci kurzu musí být také poučeni o pravidlech chování na sjezdových tratích.

- 10 pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích (zpracováno podle Horské služby)
 1. „Ohled na ostatní lyžaře.
 - a) Každý lyžař nebo snowboardista se musí neustále chovat tak, aby neohrožoval nebo nepoškozoval někoho jiného.
 2. Zvládnutí rychlosti a způsobu jízdy.
 - a) Každý lyžař nebo snowboardista musí jezdit s přiměřeným odstupem a s ohledem na vzdálenost, na kterou vidí. Svou rychlost a svůj způsob jízdy musí přizpůsobit svému umění, terénním, sněhovým a povětrnostním poměrům jakož i hustotě provozu.
 3. Volba jízdni stopy.
 - a) Lyžař nebo snowboardista příjíždějící zezadu musí svou jízdni stopu zvolit tak, aby neohrožoval lyžaře jedoucího před ním.
 4. Předjíždění.

- a) Předjíždět se může seshora nebo zespoda, zprava nebo zleva,
 - b) ale vždy jen s odstupem, který poskytne předjížděnému lyžaři či
 - c) snowboardistovi pro všechny jeho pohyby dostatek prostoru.
5. Vjíždění a rozjíždění.
- a) Každý lyžař nebo snowboardista, který chce vjet do sjezdové tratě nebo se chce po zastavení opět rozjet, se musí rozhlédnout nahoru a dolů a přesvědčit se, že to může učinit bez nebezpečí pro sebe a pro ostatní.
6. Zastavení.
- a) Každý lyžař nebo snowboardista se musí vyhýbat tomu, aby se zbytečně zdržoval na úzkých nebo nepřehledných místech sjezdové tratě. Lyžař nebo snowboardista, který upadl, musí takové místo uvolnit co nejrychleji.
7. Stoupání a sestup.
- a) Lyžař nebo snowboardista, který stoupá nebo sestupuje pěšky, musí používat okraj sjezdové tratě.
8. Respektování značek.
- a) Každý lyžař nebo snowboardista musí respektovat značení a signalizaci.
9. Chování při úrazech.
- a) Při úrazech je každý lyžař nebo snowboardista povinen poskytnout první pomoc.
10. Povinnost prokázání se.
- a) Každý lyžař nebo snowboardista, ať svědek nebo účastník, ať odpovědný nebo ne, je povinen v případě úrazu prokázat své osobní údaje.“

Povinností účastníků lyžařského kurzu je mít nejen vybavení odpovídající požadavkům pro zimní sporty, ale také prohlášení zákonných zástupců o seřízení vázání sjezdových lyží (příloha č. 11) – toto prohlášení je povinné, bez něj se žák kurzu nemůže zúčastnit. K tomu se pojí doporučení vybavení lyžařskou helmou každého z účastníků, a to i u pedagogických pracovníků či externích instruktorů, nejen z důvodu vlastní ochrany, ale i výchovného. Je vhodné si povinné vybavení účastníků helmou podmínit účastí na kurzu i přesto, že není zákonem označena za povinnou výbavu lyžaře (v současné době je česká legislativa v tomto ohledu nastavena poněkud volně, jelikož mít lyžařskou helmu je dobrovolné, v blízké budoucnosti by ale mělo dojít ke změně. U školních akcí je helma doporučována metodickým pokynem č.j.: 37 014/2005 25). Pozor ovšem na kurzy v zahraničí, kde kromě Německa, kde je

helma taktéž dobrovolná, je povinnost být vybaven helmou stanovena zákonem. V Rakousku je povinnost mít helmu u dětí do 15/16 let (záleží na daném středisku), na Slovensku u dětí do 15 let, v Polsku u dětí do 16 let. Při plánování zahraničního lyžařského kurzu je nutné si tuto informaci předem zjistit. Taktéž je doporučováno, aby si škola na dobu trvání kurzu sjednala pojistnou smlouvu s pojišťovnou – jednorázové úrazové pojištění žáků.

Během běžkařského výletu jedou žáci ve skupině, kdy v čele jede vedoucí přesunu a v závěru zkušená osoba, která na akci koná dozor. V průběhu akce se pravidelně provádí překontrolování počtu účastníků.

Kromě zařazení odpočinkového dne (z pravidla třetí den kurzu) při jakékoli délce akce je vhodné mít v záloze varianty, pro případ kdy nastanou nepříznivé podmínky jako například mlha, sněhová bouře nebo pokles teploty pod mínus 12°C. Za takových podmínek rozhodne vedoucí kurzu o omezení či přerušení výcviku/výletu.

4.2 KURZ HORSKÉ TURISTIKY

Akce velmi jednoduchá k organizování z pohledu materiálního zajištění, co se však týče plánování, to už není zdaleka tak jednoduché. Je nutné zohlednit, že doba trvání pochodu se odvíjí od náročnosti terénu, který musí být uzpůsoben možnostem účastníků kurzu. Dále počítat s možnými náhlými změnami počasí a mít naplánované „únikové cesty“. V úvahu je také nutno brát nejen celkovou únavu účastníků, ale také např. nařízení Horské služby.

Při plánování je dobré řídit se tzv. Naismithovým pravidlem¹⁴, které pomáhá s výpočtem času plánované trasy se zohledněním, zda jde o chůzi do kopce nebo z kopce. Jestliže se jedná o starší a fyzicky zdatnější žáky, mohou v horském terénu ujít zhruba čtyři kilometry za jednu hodinu. Určitě není vhodné plánovat větší vzdálenosti, jelikož může dojít např. ke změně podmínek (podmáčený terén nebo sníh). U mladších nebo málo zkušených žáků to jsou zhruba tři kilometry za hodinu. Při vzrůstající nadmořské výšce je nutno počítat s klesáním teploty vzduchu¹⁵.

Personální zajištění akce se může řídit jednoduchým pravidlem „čím více, tím lépe“, nicméně minimální počty jsou stanoveny následovně. Na jednu pověřenou osobu připadá **maximálně 15 žáků**; jestliže se jedná o kurz s počtem do 30 žáků, musí je doprovázet minimálně tři osoby k tomu způsobilé, z toho alespoň jeden pedagogický pracovník. Při samotné túře pak musí skupinu doprovázet minimálně dvě pověřené osoby (alespoň jedna musí

¹⁴ Viz například <https://www.svetoutdooru.cz/jak-odhadnout-dobu-trvani-tury/>

¹⁵ V našich podmínkách jde o teplotní gradient 0,65 °C/100 m (Ruda: 2014).

být pedagogickým pracovníkem). Při plánování zajištění dostatečného počtu dozorujících osob je velmi dobré myslet na situace, kdy se například zraní žák, zhorší se počasí (padne mlha) nebo třeba dojde k rozdělení na méně a více výkonné družstvo, které pak půjde odlišnou trasou. Je proto lepší oslovit více osob, tento počet může být navýšen např. zákonnými zástupci účastníků. Vhodné je zvážit přítomnost zdravotníka i v případě, že se nebude jednat o zotavovací akci.

Všem zmíněným proměnným je potřeba přizpůsobit i poučení žáků. To by mělo obsahovat kromě doporučení vhodného vybavení také pravidla bezpečného pohybu v horách, viz např. „Desatero zásad bezpečného chování při pohybu v horském terénu“ (zpracováno podle Horské služby), které může jako osnova pro plánování posloužit i vedoucímu akce.

1. „Vždy pečlivě naplánovat trasu túry a vybavení na ni (nezapomenut na léky). Túru plánovat podle fyzické a psychické kondice nejslabšího ze skupiny.“

(Je vhodné, aby osoby, které na akci konají dozor, šly na začátku a konci skupiny, stanovit pravidlo, že vedoucí skupiny (ten, kdo zná trasu) jde vždy první, nikdo ho nepředbíhá, a dospělá osoba na konci skupiny vždy čeká na žáka, který se zdržel. Pokud je to potřeba, tyto dvě osoby spolu komunikují o případném zpomalení/zastavení skupiny. To je důležité obzvláště za snížené viditelnosti.)

2. „S předstihem získat co nejvíce informací o prognóze počasí, sněhové a lavinové situace.“

(Pro území České republiky je možno doporučit mobilní aplikace Českého hydrometeorologického ústavu ČHMÚ (pro zkušenější ČHMÚ+), které jsou dostupné v GooglePlay i AppStore (internetový portál je dostupný na adrese www.chmi.cz), dále aplikaci *Meteor meteoradar* (pouze na GooglePlay), který používá data Českého hydrometeorologického ústavu (oproti radaru v aplikaci ČHMÚ má funkci predikce na další hodinu) nebo aplikaci *Klara* (pouze na GooglePlay), která využívá data Norského meteorologického institutu.

- Pro předpovědi na území dalších států je možno využít například aplikaci *Windy*, která v současné době (červen 2021) poskytuje data z pěti předpovědních modelů¹⁶. Je dostupná v GooglePlay i AppStore nebo na internetové stránce www.windy.com.)

¹⁶ European Centre for Medium-Range Weather Forecasts (ECMWF), Global Forecast System (GFS), ICOSahedral Nonhydrostatic general circulation model (ICON/ICON-EU), The NOAA Environmental Modeling System (NEMS)

3. „Před odchodem na túru předat informace o trase a předpokládané době návratu. Tempo na túře zvolit podle nejslabšího ze skupiny.“

4. „Správně používat mapu, znát druhy značení turistických cest specifické pro jednotlivá pohoří.“

(V dnešní době není potřeba využívat papírovou mapu (ačkoli má stále své zastoupení), jelikož mobilní aplikace *Mapy.cz* (dostupná na GooglePlay i AppStore) dokáže nabídnout mnohem více aktuálních informací z celého světa, a to jak on-line, tak off-line, po stažení mapových podkladů do chytrého telefonu. Avšak pozor, mobilní aplikace za nás neudělá samotné čtení mapy, to stále zůstává na nás, i přes to, že nabízí např. náhled profilu trasy.)

5. „Znát typy výstražných tabulí a jejich význam.“

6. „Nepohybovat se mimo značené cesty.“

7. „Mít s sebou lékárničku a v případě potřeby umět poskytnout první pomoc.“

(Viz kapitola 2.8, vybavení lékárničky upravit potřebám akce.)

8. (Znát kontakty na Horskou službu, nebo na Zdravotní záchrannou službu. Mít vždy nabitý a zapnutý mobilní telefon.“

(Doporučujeme také, aby na akci měli účastníci telefonní kontakt minimálně na vedoucího akce, případně na jinou osobu, kterou mohou v případě zabloudění kontaktovat. Rovněž je vhodné mít aktivovanou aplikaci *Záchranka*.)

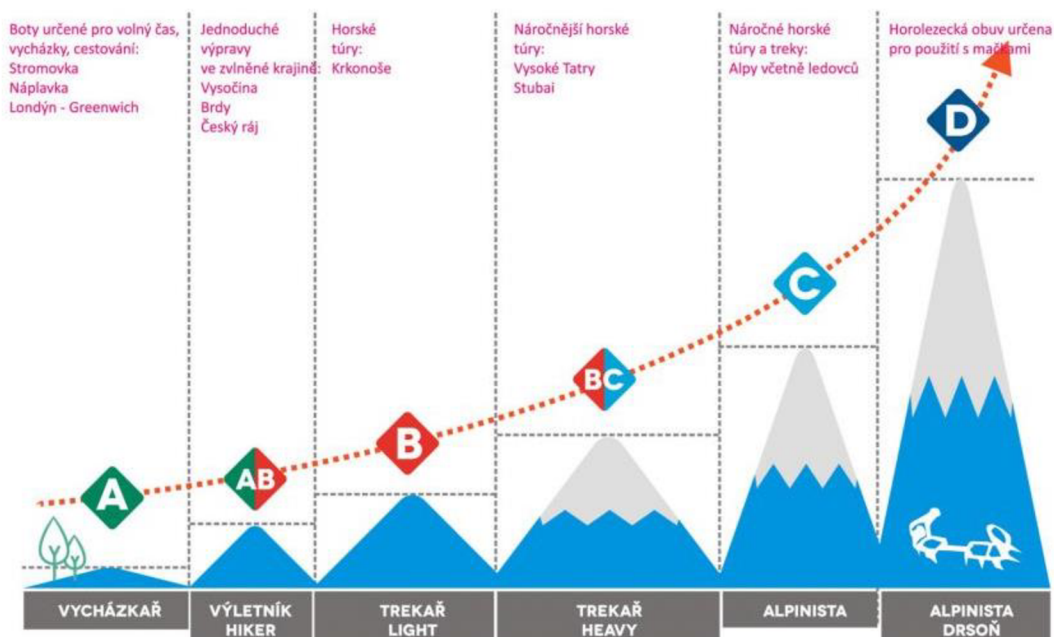
9. „Znát zásady chování pro případ zabloudění, pádu laviny, nebo zřícení v exponovaném terénu.“

10. „Nikdy nepodceňovat hory a nevystavovat nezodpovědným chováním do nebezpečí sebe ani ostatní.“

Do poučení účastníků je nezbytné zařadit apel na správné vybavení (kdy platí, že bez potřebného vybavení se žák nemůže akce zúčastnit). Nutností jsou správné boty a ponožky, při jejichž výběru se řídíme konkrétním terénem, ve kterém vede trasa akce. Pro území České republiky a trasy po vyznačených turistických cestách by boty měly být alespoň kategorie¹⁷

¹⁷ KATEGORIE A: měkká a ohebná bota s tenkou podrážkou, velmi pohodlná, kombinace různých materiálů;
KATEGORIE A/B: jde o boty kategorie A na tužší podrážce, stále velmi pohodlné;
KATEGORIE B: boty kategorie A/B, tedy s tužší podrážkou, navíc s fixovaným kotníkem, gumová obsázka na špičce boty, stále mohou být kombinovány různé materiály;
KATEGORIE B/C: pevné, prakticky vždy celokožené, gumová obsázka okolo celé boty, méně pohodlné, avšak v terénu poskytují výbornou oporu;
KATEGORIE C: celokožené, tuhost boty je větší než u kategorie B/C, na patě výřez pro přidělení poloautomatických maček;
KATEGORIE D: nejtvrďší boty určené na lezení v ledu, drážky na patě i špičce pro upnutí rychloupínacích maček, většinou zateplené nebo vybavené ochrannou manžetou proti sněhu.

A/B (viz obrázek č. 5 a poznámka pod čarou č. 17). To už však neplatí například pro Tatry nebo Alpy, kde kategorie A/B je minimálně nutností, vhodnější je však kategorie B nebo B/C (pokud jde opět o turistické cesty, nikoli lezení na ledovci).

OBRÁZEK Č. 5 <https://www.svetoutdooru.cz/wp-content/uploads/sites/3/2020/05/005/kategorie-podesve-pohorky-880x623.jpg>

Důležitý j také dostatečný počet vrstev oblečení, které je uzpůsobeno ročnímu období a lokalitě. Dále je vhodné, aby byli všichni vybaveni pokrývkou hlavy, opalovacím krémem, slunečními brýlemi a čelovkou (případně klasickou baterkou) s nabitými a náhradními bateriemi.

Za užitečné považujeme rovněž, aby byl během akce tohoto typu zařazen do programu „odpočinkový den“ i přesto, že se nebude jednat o zotavovací akci. Vícedenní pochody mohou být totiž vyčerpávající i pro trénované a zkušené dospělé osoby.

Horské turistice se věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005 25 článek 1, 2, 3 a 6.

4.3 KURZ VODNÍ TURISTIKY

Lokalitu vodáckého kurzu je potřeba vybírat s rozmyslem. Musí se brát v úvahu totiž nejen zkušenosti a výkonnost účastníků, ale i aktuální podmínky říčního toku, které se navíc mohou změnit vlivem vydatných dešťových srážek i během několika málo dnů před začátkem akce. Pokud je tedy kurz určen žákům s malými nebo žádnými zkušenostmi, je vhodné volit klidnější řeky. U takové skupiny doporučujeme zařadit „zkušební výcvik“ např. na rybníku nebo jezeře, kde je klidná voda a manévry s lodí (její ovládání, nástup a výstup) jsou tak mnohem jednodušší na nácvik. Instruktaž je však nezbytná i na akci se zkušenějšími účastníky,

jako dostačující však považujeme tzv. „suchý výcvik“, tedy instruktáž na břehu před vyplutím, jejíž součástí je držení pádla, základy pádlování, jak se chovat při převržení lodi atd. (instruktáž provede buď pedagogický pracovník s příslušným kurzem vodní turistiky, nebo instruktor agentury). Doporučujeme také ověření plavecké vyspělosti účastníků (čestným prohlášením zákonného zástupce, viz příloha č. 10), je však třeba vzít v potaz, že i velmi dobří plavci mohou mít problémy při převržení lodi (šok z pádu do studené vody, dezorientace apod.) a uzpůsobit tomu poučení při „suchém výcviku“. Neplavci by se z toho důvodu akce účastnit neměli, nicméně nikde to však výslovně zakázáno není, a je tedy na vedoucím akce, jak v daném případě rozhodne.

Kurz vodní turistiky je jedna z akcí, kdy je výhodnější při organizaci oslovit agenturu. Jednak dodá veškerý potřebný materiál (lodě, pádla, vesty, případně helmy atd.) zároveň může poskytnout i „doprovodné vozidlo“, které převáží věci účastníků. Maximální počty žáků, respektive lodí, jsou sice stanoveny, nicméně mohou se upravit i během kurzu, jestliže se podmínky ztíží. Pokud je stav vodní hladiny „0 – normální“¹⁸, tak na jednoho pedagogického pracovníka (či pověřenou osobu) připadá **nejvýše pět kánoí nebo kajaků, případně dvě pramice nebo rafty**. Tyto počty se mohou snížit, pokud vedoucí kurzu, vyhodnotí stav sjízdnosti toku jako zhoršený (případně o přerušení nebo ukončení sjíždění řeky¹⁹). Také platí, že pedagogických pracovníků (nebo jiných pověřených osob) nesmí být méně, než jaký je počet družstev; jestliže se kurzu účastní méně než 30 žáků, musí je doprovázet minimálně tři pověřené osoby, z toho jeden pedagogický pracovník. I v případě, že kurz nebude organizován jako zotavovací akce, je vhodné, aby součástí dozorujících osob byl i zdravotník.

Poučení žáků by mělo obsahovat také „vodácké desatero“, které určuje nejen povinnou výbavu, ale také chování během jízdy (zpracováno podle Českého svazu kanoistiky, sekce vodní turistiky).

1. „Před vyplutím na vodu si zjistí co nejvíce informací o řece v kilometrůžce a na vodáckých webech, zejména o nebezpečných místech. Neboj se zeptat. Nikdy nejezdí sám.“

(Vedoucí kurzu nebo instruktor agentury žáky seznámí s úsekem pro daný den a představí možná nebezpečí.)

¹⁸ Vychází se z označování stavu a průtoku na vodních tocích (tzv. stupeň povodňové aktivity) kdy: 0 = normální stav, 1 = bdělost, 2 = pohotovost, 3 = ohrožení, 3! = extrémní povodeň. Aktuální informace jsou např. na https://hydro.chmi.cz/hpps/hpps_main.php.

¹⁹ Zákaz plavby je v tomto případě zákonem určen následovně: plavba je zakázána při vodním stavu, za kterého je na příslušném úseku vodní cesty ohrožena bezpečnost plavby; zákaz plavby platí pro druhy plavidel nebo jejich sestav, jejichž bezpečnost tento vodní stav ohrožuje a při vyhlášení 2. a 3. stupně povodňové aktivity. Viz § 22 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 114/1995 Sb. ve znění od 12. 3. 2020.

2. „Zvaž splutí za zvýšeného stavu vody v řece, neboť obtížnost může být ve skutečnosti až o dva stupně vyšší.“

(Posouzení a vyhodnocení je na vedoucím akce.)
3. „Na vodě nesmíš jezdit pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek.“
4. „Před sjetím jezů nebo nebezpečných míst si napřed tato místa prohlédni. V případě jakékoliv pochybnosti nejezdí.“

(Je lepší upozornit žáky, že při sjíždění jezů není potřeba si hrát na hrdiny a kdo má strach, ať loď raději přenese. Možné je však samozřejmě i to, že některá z osob, která na akci koná dozor, jez s tímto žákem sjede a dodá mu tak potřebnou jistotu.)
5. „Doporučené vybavení na vodu: házecí pytlík s karabinou, lékárna, náhradní pádlo, mobil ve vodotěsném obalu a plovací vesta a přilba. Při jízdě používej vhodné oblečení a vhodné pevné uzavřené boty.“

(Žáky je potřeba poučit, že při převrnutí jako první zachraňují sami sebe, a ne osobní věci.)
6. „U dětí do 15 let doporučujeme plovací vestu vždy a přilbu na jezech a od WW2²⁰ výše, u dospělých plovací vestu a přilbu od WW2 výše.“
7. „Na vodě si urči ve skupině první a poslední loď. První loď nikdo ze skupiny nepředjíždí, za poslední lodí nesmí nikdo zůstat. Nevidíš-li loď za sebou, zastav a zjisti, co se stalo. Nevidíš-li loď před sebou, zrychli.“

(Jako první a poslední vždy jede některá z osob, která je pověřena školou nebo instruktor agentury.)
8. „V případě vzniku krizové situace (tonutí ve válci atd.) ihned volej záchranáře. Je lepší, pokud přijedou zbytečně než pozdě. Čísla jsou: 150, 155, 112.“

(Před jezem je vždy vhodné žáky instruovat a názorně předvést jak jez sjet. Vedoucí kurzu nebo instruktor agentury u jezů vždy počká dokud neprojede poslední loď s účastníky.)
9. „Pokud se rozhodneš zachraňovat, tak se napřed zamysli, a zachraňuj s chladnou hlavou. Skok pro zachraňovaného je krajní řešení, riskuješ svůj život!“
10. „Při záchraně použij dostupné prostředky – házecí pytlík, házecí podkovu, navázanou plovací vestu, tyč, větev, nebo kanystr na provaze atd.“

²⁰ Viz stupnice obtížnosti vody, např. na <https://www.padler.cz/stupnice-obtiznosti-vody/>.

Vodácký kurz se může kombinovat např. s cyklistickým kurzem. Řeky v naší republice jsou poměrně vstřícné co se týče obtížnosti, a není tak problém najít atraktivní lokalitu i pro nezkušené žáky. Samozřejmě se ale při plánování akce není nutno omezovat pouze na nabídku českých řek, například Rakousko poskytuje výborné možnosti pro sjíždění obtížnějších řek.

Z organizačního a bezpečnostního hlediska jde pochopitelně o velmi náročnou akci (což dokládají také výsledky předvýzkumného dotazníku, viz příloha č. 13), při jejíž realizaci se k organizaci mohou přidat také požadavky na výjezd do zahraničí, které jsou popsány v kapitole 4.7.

Kurz vodní turistiky je popsán v metodickém pokynu č.j.: 37 014/2005 25 článek 1, 2, 3 a 5, náležitosti týkající se plavby na českých vodních tocích a plochách pak vymezuje zákon č. 254/2001 Sb., zákon č. 114/1995 Sb. a vyhláška č. 42/2015 Sb.

4.4 CYKLISTICKÝ KURZ

Během přípravy cyklistického kurzu je důležité dbát na několik věcí. Přednostně by měl vedoucí kurzu myslet na zajištění podmínek k tomu, aby se akce mohl zúčastnit každý žák, pro kterého je určena, také na uzpůsobení lokality a tras(y) výkonosti a zdravotnímu stavu žáků, stavu komunikací a hustotě provozu (během akce pak opět přizpůsobit program aktuálním podmínkám). Snad více než u jiných akcí je poměrně důležité, aby si plánované trasy osobně projel (z mapy nelze odhadnout všechna krizová místa).

Při plánování trasy musí vedoucí akce brát zřetel na omezení jízdy na některých územích, konkrétně se jedná o:

- chráněné krajinné oblasti, ve kterých na území první a druhé zóny je zakázáno pořádat soutěže na jízdních kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody (§ 26 odst. 3 písm. c) zákona č. 114/1992 Sb.);
- území národních parků mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy obcí, ve kterých je zakázáno jezdit na kole mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody (§ 16 odst. 2 písm. m) zákona č. 114/1992 Sb.);
- celé území národní přírodní rezervace, kde je zakázáno jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody (§ 29 písm. f) zákona č. 114/1992 Sb.).

Náročnosti programu musí odpovídat i zajištění dostatečného počtu pedagogických pracovníků (a případně dalších fyzických osob, viz kapitola č. 1.6). Jestliže během přesunu nebude možné se vyhnout komunikaci, na které probíhá dopravní provoz, musí být na začátku

a na konci skupiny zletilá osoba, která je k tomu způsobilá (koná na akci dozor). Během cyklistického kurzu je určeno na jednu pověřenou osobu **maximálně 15 žáků** nebo **maximálně 10 žáků při silničním provozu**. Při dělení na družstva pak počet pedagogických pracovníků nesmí být menší než počet družstev, přičemž při počtu 30 žáků musí být na kurzu přítomny alespoň tři pověřené osoby, z nichž jedna musí být pedagogickým pracovníkem. Za každou skupinu žáků pak zodpovídá vedoucí družstva, kterého určí vedoucí akce. Jestliže je akce organizována ve spolupráci s agenturou, je vhodné si podmínky ve smlouvě nastavit tak, aby konečné slovo měl vždy vedoucí kurzu, který činnost instruktorů (těmi jsou myšleni i jeho kolegové) po celou dobu řídí a kontroluje. Během akce by měl být k dispozici i „technický automobil“, který slouží na převoz věcí, kol, která nejsou způsobilá k další jízdě, a podobně. Namísto oslovení dalšího zaměstnance školy je velmi výhodné se domluvit s některým ze zákonných zástupců účastníků. I když to akce vyžadovat nebude (nebude se jednat o zotavovací akci), určitě by některý z pedagogických pracovníků (či jiná osoba) měl být pověřen funkcí zdravotníka (viz kapitola 2.8.1).

Důležité je opět poučení žáků, ke kterému jsou v tomto případě doplněna pravidla jízdy na jízdním kole; připojujeme jejich zkrácení znění, vycházející ze zákona č. 36/2000 Sb.

- Cyklista mladší 18 let je povinen za jízdy použít ochrannou přilbu schváleného typu²¹ a mít ji nasazenou a řádně připevněnou na hlavě (nicméně je vhodné, aby přilbou byl vybaven každý, kdo na akci zajišťuje dozor).
- Dítě mladší 10 let smí na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikaci jet na jízdním kole jen pod dohledem osoby starší 15 let; to neplatí pro jízdu na chodníku, cyklistické stezce a v obytné a pěší zóně.
- Cyklista nesmí jet bez držení řídítek, držet se jiného vozidla, vést za jízdy druhé jízdni kolo, ruční vozík, psa nebo jiné zvíře a vozit předměty, které by znesnadňovaly řízení jízdniho kola nebo ohrožovaly jiné účastníky provozu na pozemních komunikacích. Při jízdě musí mít cyklista nohy na šlapadlech.
- Cyklista je povinen za snížené viditelnosti mít za jízdy rozsvícen světlomet s bílým světlem svítícím dopředu a zadní svítilnu se světlem červené barvy nebo přerušovaným světlem červené barvy. Je-li vozovka dostatečně a souvisle osvětlena, může cyklista použít náhradou za světlomet svítilnu bílé barvy s přerušovaným světlem.

²¹ Jedná se o normu ČSN EN 1078+A1 (832166), přilby pro cyklisty a pro uživatele skateboardů a kolečkových bruslí.

- Je-li zřízen jízdní pruh pro cyklisty, vyhrazený jízdní pruh pro cyklisty, stezka pro cyklisty nebo je-li na křižovatce s řízeným provozem zřízen pruh pro cyklisty a vymezený prostor pro cyklisty, je cyklista povinen jich užít.
- Na pozemní komunikaci se na jízdním kole jezdí při pravém okraji vozovky; nejsou-li tím ohrožováni ani omezováni chodci, smí se jet po pravé krajnici. Cyklisté smějí jet jen jednotlivě za sebou. Tato dvě pravidla se na cyklistu nevztahují, jestliže se pohybuje v cyklistické zóně²², kde smí užívat vozovku v celé její šířce. V cyklistické zóně musí cyklisté umožnit motorovým vozidlům jízdu.
- Pohybují-li se pomalu nebo stojí-li vozidla za sebou při pravém okraji vozovky, může cyklista jedoucí stejným směrem tato vozidla předjíždět nebo objíždět z pravé strany po pravém okraji vozovky nebo krajnici, pokud je vpravo od vozidel dostatek místa; přitom je povinen dbát zvýšené opatrnosti. To neplatí, odbočuje-li vozidlo vpravo a dává-li znamení o změně směru jízdy.
- Cyklista smí levý krajní jízdní pruh užít k jízdě, jen jestliže je to nutné k objíždění, předjíždění, otáčení nebo odbočování.
- Je-li zřízena stezka pro chodce a cyklisty označená dopravní značkou „Stezka pro chodce a cyklisty,“ nesmí cyklista ohrozit chodce jdoucí po stezce. Je-li v místě křížení stezky pro chodce a cyklisty s jinou pozemní komunikací zřízen sdružený přechod pro chodce a přejezd pro cyklisty, použijí se ve vztahu k tomuto sdruženému přechodu pro chodce a přejezdu pro cyklisty pro jednotlivé účastníky provozu na pozemních komunikacích obdobně ustanovení upravující chování těchto účastníků provozu na přechodu pro chodce a na přejezdu pro cyklisty.
- Je-li zřízena stezka pro chodce a cyklisty označená dopravní značkou „Stezka pro chodce a cyklisty,“ na které je oddělen pruh pro chodce a pruh pro cyklisty, je cyklista povinen užít pouze pruh vyznačený pro cyklisty. Pruh vyznačený pro chodce může cyklista užít pouze při objíždění, předjíždění, otáčení, odbočování a vjíždění na stezku pro chodce a cyklisty; přitom nesmí ohrozit chodce jdoucí v pruhu vyznačeném pro chodce.
- Před vjezdem na přejezd pro cyklisty se cyklista musí přesvědčit, zdali může vozovku přejet, aniž by ohrozil sebe i ostatní účastníky provozu na pozemních komunikacích; cyklista smí přejíždět vozovku, jen pokud s ohledem na vzdálenost a rychlost jízdy

²² Viz § 39a zákona č. 361/2000 Sb.

přijíždějících vozidel nedonutí jejich řidiče k náhlé změně směru nebo rychlosti jízdy. Na přejezdu pro cyklisty se jezdí vpravo.

- Cyklista je povinen řídit se světelnými signály dle § 73 zákona č. 361/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů.
- Cyklista je dále povinen znát základní povinnosti řidiče (přiměřené užití § 5 zákona č. 361/2000 Sb.), dopravní značení (podle vyhlášky č. 294/2015 Sb. e znění pozdějších předpisů) a řídit se ohleduplným chováním vůči dalším účastníkům silničního provozu, tedy dodržovat zásadu neomezit a neohrozit (§ 2 písmeno l) a m) zákona č. 361/2000 Sb.).

Podrobná pravidla jízdy na jízdním kole jsou vymezena v zákoně č. 361/2000 Sb. § 12 odst. 2, § 39a, § 57, § 58 a § 73 a bez jejich znalosti v přiměřené míře se žák nemůže kurzu zúčastnit. Příklad přiměřeného poučení je uveden v příloze č. 8.

Kromě základních dokumentů (jako přihláška na akci a prohlášení zákonného zástupce – bezinfekčnost) je potřeba, aby účastníci doložili i čestné prohlášení o technické způsobilosti jízdního kola potvrzené podpisem zákonného zástupce nebo pracovníkem servisu pro jízdní kola (viz příloha č. 7). Vedoucí kurzu pak před odjezdem provede kontrolu (tím, že vybere prohlášení o technické způsobilosti), zda každý z účastníků má své jízdní kolo vybaveno:

- dvěma na sobě nezávislými účinnými brzdami s odstupňovatelným ovládním brzdného účinku;
- volné konce trubky řídítek musí být spolehlivě zaslepeny, např. zátkami, rukojeťmi apod.;
- zadní odrazkou červené barvy, tato odrazka může být kombinována se zadní svítlnou vyzařující světlo červené barvy nebo nahrazena odrazovými materiály obdobných vlastností. Odrazové materiály nahrazující zadní odrazku mohou být umístěny i na oděvu či obuvi cyklisty;
- přední odrazkou bílé barvy, tato odrazka může být nahrazena odrazovými materiály obdobných vlastností. Odrazové materiály nahrazující odrazku mohou být umístěny i na oděvu či obuvi cyklisty;
- odrazkami oranžové barvy na obou stranách šlapátek – pedálů, tyto odrazky mohou být nahrazeny světloodrážejícími materiály umístěnými na obuvi nebo v jejich blízkosti;
- na paprscích předního nebo zadního kola nebo obou kol nejméně jednou boční odrazkou oranžové barvy na každé straně kola; tyto odrazky mohou být nahrazeny odrazovými

materiály na bocích kola nebo na bocích plášťů pneumatik či na koncích blatníků nebo bočních částech oděvu cyklisty;

- pro jízdu za snížené viditelnosti musí být vybavena světlometem svítícím dopředu bílým světlem a zadní svítlnou vyzařující světlo červené barvy.

Jedná se o výběr z nařízení, která v plném znění určuje příloha č. 12 písm. C) k vyhlášce č. 341/2014 Sb.²³, a účastník, který jízdní kolo nebude mít v souladu s uvedenými nařízeními, se kurzu opět nemůže zúčastnit.

Náročnost organizace celé akce se samozřejmě odvíjí podle toho, zda si ji škola uspořádá sama, nebo ve spolupráci s agenturou (která může zajistit například jízdní kola, „technické vozidlo“ atd.). Pokud se jedná o akci v režii školy, je vhodné, aby sám vedoucí nebo některá z dalších osob, která se na organizaci a zajištění dozoru podílí, uměl provést základní opravy jízdního kola (propíchnutá duše, přetržený řetěz atd.). U složitějších oprav jako seřízení brzd je ovšem lepší co nejdříve vyhledat cykloservis a kolo nechat opravit odborníkem (nejen pro navrácení kola do stavu odpovídajícího stanoveným požadavkům, ale i ochranu samotné osoby, která by opravu prováděla). Rovněž doporučujeme, aby každý z účastníků měl ve své výbavě vybavení právě pro jednodušší opravy, náhradní duši (na rozměr daného jízdního kola!), lepení a pumpičku.

Důležité je i promyšlení samotné logistiky a přepravy kol a účastníků, jestliže je kurz ve vzdálenějším místě. Nabízí se několik variant a každá má své klady i zápory, podrobnosti o dopravě na mimoškolní akci jsou rozepsány v kapitole 2.6.

Ať už se zvolí jakýkoli z typů přepravy, vždy je vhodné žáky také instruovat o tom, aby si svá kola dostatečně zabezpečili proti oděrkám a jiným poškozením, které se během přepravy mohou stát. Jako dostačující by mělo být obalení řídítek a rámu kola např. kartonem nebo pěnovou izolací na potrubí. Také je vhodné před zahájením kurzu uzavřít pojistnou smlouvu s pojišťovnou (jednorázové úrazové připojištění žáků, pojištění pedagogických pracovníků z odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu povolání).

Cyklistickému kurzu a pravidlům jízdy na jízdním kole se věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005 25 článek 1, 2, 3 a 4 a již výše zmíněný zákon č. 361/2000 Sb. a vyhláška č. 341/2014 Sb.

²³ Ve znění od 21.04.2020.

4.5 VÝJEZD DO ZAHRANIČÍ

Z pohledu zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví se jedná o jedny z nejrizikovějších akcí (jak dokládají výsledky předvýzkumného dotazníku v příloze č. 13), navíc se na účastníky vztahuje judikatura jak česká, tak i dané země. Důležitá je důkladná příprava a poučení, které účastníci (případně i jejich zákonní zástupci) stvrzují svým podpisem. Zahraničním výjezdem může být prakticky každá z mimoškolních akcí, a proto se během nich přiměřeně užívají pravidla pro akce konané na území České republiky. Tato pravidla pak doplňují další nařízení, která určují, že účastníkem může být pouze ten žák, který předloží a má uzavřené:

- písemný souhlas zákonného zástupce s jeho účastí,
- pojištění odpovědnosti za škodu, které je platné na území příslušného státu,
- pojištění léčebných výloh v zahraničí / Evropský průkaz zdravotního pojištění (potvrzení, které tento průkaz nahrazuje), jestliže se jedná o členský stát Evropské unie.

Maximální počet žáků na jednu pověřenou osobu není přesně stanoven, jelikož se počet řídí podle pravidel dané akce, jako kdyby se konala na území České republiky.

Organizaci zahraničních výjezdů se podrobněji věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005 25 článek 20 a vyhláška č. 48/2005 Sb. § 2.

4.6 EXKURZE

4.6.1 Jednodenní exkurze

Jednodenními exkurzemi mohou být různorodé akce, např. výlet třídy, návštěva kulturních zařízení, účast na přehlídce či soutěži aj. Během výletů, které jsou organizovány školou, je zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků poměrně jasně určeno. Za vše zodpovídá vedoucí akce, a to po celou dobu jejího trvání, na jednu pověřenou osobu připadá **nejvýše 25 žáků**, pokud není součástí akce i činnost, která má tento počet zvlášť upraven.

U soutěží a přehlídek zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáka nebo žáků po dobu dopravy tam a zpět pedagogický pracovník vysílající školy (jestliže se se zákonným zástupcem nedohodne jinak), v průběhu akce připadá zajištění dozoru organizátorovi. Ten vyhláší začátek a ukončení soutěže nebo přehlídky a zajišťuje podmínky pro bezpečnou účast žáků. U takových soutěží, které to svým charakterem vyžadují (např. sportovní, umělecké) a je to dáno organizačním řádem, zajišťuje dozor v plném rozsahu vysílající škola (pokud se opět nedohodne jinak se zákonným zástupcem). U soutěží a přehlídek není zvlášť upraven maximální počet žáků na jednu pověřenou osobu, proto jde opět o **maximálně 25 žáků**.

Bezpečnosti na soutěžích a přehlídkách se věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25
článek 19 a vyhláška č. 55/2005 Sb.

4.6.2 Vícedenní exkurze

Za vícedenní exkurze jsou považovány akce různého zaměření, jejichž součástí je nocleh. S výjimkou již zmíněných déletrvajících aktivit jako cyklistický nebo vodácký kurz aj., pro něž platí specifická pravidla, do této kategorie spadá např. badatelská exkurze nebo adaptační kurz. Tyto a další akce se řídí základními požadavky pro pořádání mimoškolních akcí, které jsou uvedeny v kapitole 2.

4.7 VYBRANÉ SPECIFICKÉ AKTIVITY

V této části bude komentováno několik obecně platných zásad a účelově vybraných činností, které mohou být provozovány na různých mimoškolních akcích, a proto o nich pojednáváme souborně.

Kromě základních pravidel jako nepřeceňování vlastních sil, používání ochranných pomůcek, atd. má velkou úlohu opět pedagogický pracovník, který aktivitu představuje základní pravidla a zásady, kterými se mají žáci řídit. Například u pohybových a sportovních činností (míčové hry apod.) jde o pravidla pro příslušnou pohybovou činnost, věkovou skupinu a jejich modifikaci pro dané prostorové podmínky. Vyučující dohlédne i na to, aby žáci měli vhodně zvolený oděv a měli odloženy nebo zabezpečeny ozdobné a jiné předměty, které jsou pro činnost nevhodné (např. náušnice, náramky, prstýnky atd.). Pedagog také zodpovídá za činnost instruktorů (jestliže nemá vhodné vzdělání nebo absolvoval příslušný kurz), kteří danou činnost, aktivitu vedou a kontroluje dodržení stanovených pravidel.

Výše zmíněné částečně vychází z metodického pokynu č.j.: 37 014/2005-25 článek 11.

4.7.1 Koupání

Lákavým zpestřením programu akce, může být návštěva koupaliště. Pro tuto aktivitu je však nutné vybrat jen taková místa, která jsou pro to určena zákonem č. 258/2000 Sb. § 6, tedy:

- a) „přírodní koupaliště (tj. stavba povolená k účelu koupání nebo nádrž ke koupání), ve kterém je voda ke koupání obměňována řízeným přítokem a odtokem pitné vody nebo trvalým přítokem a odtokem chemicky neupravované podzemní nebo povrchové

vody²⁴, nebo stavba povolená k účelu koupání vybavená systémem přírodního způsobu čištění vody ke koupání, nebo povrchová voda, ve které nabízí službu koupání provozovatel,

- b) umělé koupaliště, tj. plavecký bazén, koupelový bazén, bazén pro kojence a batolata, brouzdaliště,
- c) za koupaliště se nepovažují lázeňské a léčebné bazény a voda sloužící k léčebným účelům.“

Vedoucí akce si musí dopředu ověřit bezpečnost místa pro koupání a to z údajů, které má provozovatel povinnost zveřejnit v blízkosti koupacího místa nebo na internetu. Koupání může být zařazeno do harmonogramu akce nejdříve jednu hodinu po hlavním jídle nebo intenzivním cvičení, musí být přizpůsobeno i počasí (hlavně u venkovních bazénů) a případně přesunuto na jiný vhodnější den. Také je potřeba zvážit fyzickou zdatnost a plavecké schopnosti žáků (rozřazení žáků do skupin plavci/neplavci). Na místě pak vedoucí akce žákům přesně určí prostor, ve kterém se mohou pohybovat a plavat, a s dalšími osobami konajícími dozor provede taková opatření, aby měli po celou dobu návštěvy koupaliště přehled o počtu žáků, kteří se v daném okamžiku koupou (pozor, během zotavovací akce může dozor konat jen osoba, která je schopna poskytnout záchranu tonoucímu). Samozřejmostí je ověřování počtu žáků nejen během koupání, ale i po jeho ukončení.

Součástí poučení žáků by mělo být i desatero bezpečného pobytu u bazénu (zpracováno podle Vodní záchranné služby ČČK).

1. Před vstupem do bazénu se vždy řádně osprchujeme a umyjeme mýdlem.
2. V prostorách bazénu chod' pomalu, hrozí nebezpečí uklouznutí a úrazu.
3. Nechod' do bazénu bez dozoru, nepodceňuj nebezpečí vody.
4. Chovej se ve vodě ohleduplně, bazén není jen pro tebe.
5. Dodržuj pravidla bezpečnosti na vodních atrakcích a nezdržuj se v místě dojezdu.
6. Neskákej do bazénu mimo vyznačená místa.
7. Do hloubky mohou zdatní plavci nebo děti s dozorem a plaveckou pomůckou.
8. Osoby pověřené dozorem musí žáky stále hlídat, plavčík nemůže být všude.
9. Jídlo k bazénu nepatří, stejně jako skleněné nádoby.

²⁴ Podzemními vodami jsou vody přirozeně se vyskytující pod zemským povrchem v pásmu nasycení v přímém styku s horninami; za podzemní vody se považují též vody protékající podzemními drenážními systémy a vody ve studních.

Povrchovými vodami jsou vody přirozeně se vyskytující na zemském povrchu; tento charakter neztrácejí, protékají-li přechodně zakrytými úseky, přirozenými dutinami pod zemským povrchem nebo v nadzemních vedeních. Viz zákon č. 254/2001 Sb. § 2 odst. 1 a odst. 2.

10. Důvěřuj plavčíkům, uposlechni jejich pokynů a nepřekáže jim v práci.

V případě koupání ve venkovním koupališti využijeme např. Desatero bezpečného pobytu u vody (zpracováno podle Vodní záchranné služby ČČK).

1. Nechoď se koupat sám, nepodceňuj nebezpečí vody.
2. Neplav a neskákej do vody v neznámých místech.
3. Plav v určeném prostoru za dozoru plavčíka. Pak máš záruku pomoci a případné záchrany života.
4. Nechoď do vody, jsi-li rozpálený nebo unavený.
5. Neplav daleko od břehu. Máš-li tuto potřebu, zajisti si vhodný doprovod.
6. Neplav do plavební dráhy a blízkosti plavidel.
7. Na plavidla patří děti pouze s řádně oblečenou a upevněnou záchrannou vestou.
8. Nekoupej se v blízkosti jezu, přehrady či hráze.
9. Důvěřuj členům vodní záchranné služby. Uposlechni jejich pokynů a nepřekáže jim v práci.
10. Měj u sebe vždy nějakou záchrannou či plovoucí pomůcku.

Na jednoho pedagogického pracovníka (či pověřenou osobu) připadá **maximálně 10 žáků**. Jestliže jsou ve skupině žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (podle zákona 561/2004 Sb. § 16 odst. 1) pak je počet stanoven na **nejvýše 4 žáky**.

Veškeré podrobnosti týkající se koupání jsou vymezeny v metodickém pokynu č.j.: 37 014/2005-25 článek 17 (pozor, jestliže je s návštěvou koupaliště spojen i plavecký výcvik, je potřeba postupovat podle článku 14 téhož metodického pokynu!), vyhláše č. 27/2016 Sb. § 26 odst. 1, zákoně č. 258/2000 Sb. § 6, zákoně č. 106/2001 Sb. § 8 odst. 4 a vyhláše č. 238/2011 Sb.

4.7.2 Bruslení

U ledního bruslení na stadionu má osoba, která bude konat dozor, za povinnost posoudit kvalitu lední plochy a mantinelů. Asi nejlepší zdroj informací, kterým se v takovém případě dá řídit, jsou pravidla ledního hokeje, která vydává Mezinárodní federace ledního hokeje a jsou překloženy i do češtiny (aktuální znění je dostupné na internetových stránkách Českého hokeje²⁵). Pravidla jsou samozřejmě zaměřena na požadavky pro hraní hokeje, nicméně například pravidla č. 8 (ledová plocha způsobila ke hře), č. 13 (hrazení) a č. 14 (ochranná skla)

²⁵ <https://www.ceskyhokej.cz/cesky-hokej/dokumenty/pravidla-ledniho-hokeje>

by měla vytvořit dostatečný podklad pro posouzení vhodnosti i pro bruslení veřejné. Neméně důležité je však dodržování i provozního řádu plochy pro veřejné bruslení.

Jestliže se dozorující osoba vydá s žáky bruslit na přírodní led, posoudí tloušťku ledu z hlediska jeho nosnosti. Za bezpečnou minimální tloušťku je v několika zdrojích²⁶ uváděno rozmezí 12–18 centimetrů (pozor, ve všech částech vodní plochy nemusí být tloušťka ledu stejná!), žáci musejí dodržovat pokyny případného provozovatele, a být obeznámeni s pravidly bezpečného bruslení na přírodním ledě²⁷. Vhodné je také seznámit všechny účastníky akce s Desaterem bezpečného chování na ledu (podle Vodní záchranné služby ČČK)

1. Nikdy nechoďte na led sami, vždy si zajistěte doprovod.
2. Nevstupujte na led v místech, kde může být led nerovnoměrně promrzlý.
3. Před vstupem na led si ověř jeho pevnost. Led slabší než 10 cm není bezpečný.
4. Nepohybuj se na ledě ve skupinách. Udržuj vzdálenost min. na délku natažených paží.
5. Při pohybu na ledě měj u sebe sebezáchrané hroty.
6. Na nedostatečně pevném ledu rozlož svoji váhu, lehni si.
7. Pokud začne led praskat, lehni si a vrať se stejným směrem, odkud jsi přišel.
8. Záchranu přenechej záchranářům. Volej 112 (vhodné je mít aktivovanou aplikaci Záchranka – pozn. autora).
9. Je-li záchrana nezbytná, volej 112, zajisti se lanem, rozlož svou váhu a použij pomůcky.
10. Postiženému po vytažení na břeh zajisti suchý oděv, teplo a lékařskou pomoc.

Při bruslení na kolečkových bruslích je potřeba opět vybrat vhodný povrch a dohlédnout na to, aby všichni žáci byli vybaveni ochrannými prostředky zmírňujícími následky pádů – chrániči na kolena a lokty, rukavicemi a helmou. Zásadní je mít na paměti, že jezdec na kolečkových bruslích je brán podle zákona č. 361/2000 Sb. § 2 písm. j) za chodce a při přesunu na bruslích je třeba se řídit pravidly zákona o provozu na pozemních komunikacích²⁸ pro chodce:

- § 4 písmeno a), b) a c)
 - Chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní (...),

²⁶ <https://www.lipno.cz/volny-cas/brusleni>, <https://www.prpom.cz/prvni-pomoc-mytus-40/>,
<https://www.hradeckralove.org/doporuceni-pro-bruslare/d-71299>,

²⁷ Dostupné například na <http://www.dalkovebrusleni.cz/zasady-bezpecnosti/>

²⁸ ve znění od 23. 5. 2021

- řídit se pravidly provozu na pozemních komunikacích upravenými tímto zákonem (...),
 - řídit se světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály, dopravními značkami, dopravními zařízeními a zařízeními pro provozní informace.
- § 53 odstavec 8
- Osoba pohybující se na lyžích, kolečkových bruslích nebo obdobném sportovním vybavení nesmí na chodníku nebo na stezce pro chodce ohrozit ostatní chodce.
- § 57 odstavec 7
- Vyhrazený jízdní pruh pro cyklisty nebo stezku pro cyklisty může užít i osoba pohybující se na lyžích nebo kolečkových bruslích nebo obdobném sportovním vybavení, přitom je tato osoba povinna řídit se pravidly podle odstavců:
 - a) (2) na pozemní komunikaci se na jízdním kole jezdí při pravém okraji vozovky; nejsou-li tím ohrožováni ani omezováni chodci, smí se jet po pravé krajnici. Jízdním kolem se z hlediska provozu na pozemních komunikacích rozumí i koloběžka.
 - b) (3) Cyklisté smějí jet jen jednotlivě za sebou.
 - c) (5) Je-li zřízena stezka pro chodce a cyklisty označená dopravní značkou „Stezka pro chodce a cyklisty“, nesmí cyklista ohrozit chodce jdoucí po stezce. Je-li v místě křížení stezky pro chodce a cyklisty s jinou pozemní komunikací zřízen sdružený přechod pro chodce a přejezd pro cyklisty, použijí se ve vztahu k tomuto sdruženému přechodu pro chodce a přejezdu pro cyklisty pro jednotlivé účastníky provozu na pozemních komunikacích obdobně ustanovení upravující chování těchto účastníků provozu na přechodu pro chodce a na přejezdu pro cyklisty.
 - d) (6) Je-li zřízena stezka pro chodce a cyklisty označená dopravní značkou „Stezka pro chodce a cyklisty“, na které je oddělen pruh pro chodce a pruh pro cyklisty, je cyklista povinen užít pouze pruh vyznačený pro cyklisty. Pruh vyznačený pro chodce může cyklista užít pouze při objíždění, předjíždění, otáčení, odbočování a vjíždění na stezku pro chodce a cyklisty; přitom nesmí ohrozit chodce jdoucí v pruhu vyznačeném pro chodce.

V žádném dokumentu není upraven maximální počet žáků na jednu osobu konající dozor při bruslení, čili platí obecné pravidlo **maximálního počtu 25 žáků**.

Školou organizovanému bruslení se věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25
článek 18.

4.7.3 Horolezecký výcvik

Horolezecký výcvik, ať už se jedná o lezení na přírodní nebo umělé stěně, bouldering či Via Ferratu, vede člen Českého horolezeckého svazu (ČHS), za jehož činnost zodpovídá pedagogický pracovník. Při výcviku se řídí pravidly lezení, které stanovil horolezecký svaz pro danou skalní oblast²⁹ nebo provozními podmínkami areálu.

V obou případech připadá na jednoho pedagogického pracovníka **nejvíce 15 žáků**, při skupině do 30 žáků je musí doprovázet alespoň tři osoby k tomu způsobilé, z nichž jedna musí být pedagogickým pracovníkem.

Horolezeckému výcviku se věnuje metodický pokyn č.j.: 37 014/2005-25
článek 1, 2, 3 a 7.

4.7.4 Nocování v přírodě

Romantický nocleh pod hvězdami je zážitek, který někteří žáci zažijí během mimoškolní akce poprvé, byla by tak škoda nezkusit podobnou akci pro třídu zorganizovat. Je proto však potřeba mít nejen základní zkušenosti s pobytem v přírodě, ale opět i znalosti z oblasti práva.

Česká legislativa zajišťuje každé osobě volný pohyb v přírodě, jelikož je podle zákona č. 114/1992 Sb.³⁰ umožněn volný přístup do krajiny, konkrétně jde o části § 63 v následujícím znění:

- „Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.
- Práva podle odstavce 2 (předchozí odstavec, pozn. autora) se nevztahují na zastavěné či stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremním chovům zvířat. Orná půda, louky a pastviny jsou z oprávnění vyloučeny v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka (...).
- Každý je povinen při pohybu na cizích pozemcích včetně pohybu na pozemních komunikacích, stezkách a pěšinách, vyznačených cyklostezkách, odpočinkových

²⁹ Viz na <https://www.horosvaz.cz/pravidla-lezeni/> nebo <https://www.horosvaz.cz/lezecke-parky-2/>.

³⁰ ve znění od 01.01.2021

místech, tábořištích a v altáncích mimo zastavěná území obcí dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených a přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí na těchto pozemcích a nebezpečím v přírodě obvyklým. Vlastníci pozemků neodpovídají za škody na majetku, zdraví nebo životě, vzniklé jiným osobám působením přírodních sil nebo vlastním zaviněním těchto osob.“

Uvedenými paragrafy se doplňuje i zákon č. 289/1995 Sb.³¹, který v § 19 říká následující:

- „Každý má právo vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest. Při tom je povinen les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí a dbát pokynů vlastníka, popřípadě nájemce lesa a jeho zaměstnanců.
- Při vstupu do lesa podle odstavce 1 (předchozí odstavec, pozn. autora) je každý povinen přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí v lese a zvýšenému nebezpečí, které je se vstupem do lesa spojeno, a dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených. Uvedená povinnost platí i při pohybu na účelových komunikacích v lese, vyznačených stezkách, pěšinách a trasách, odpočinkových místech a tábořištích.“

Těmito mírnými opatřeními se řadíme k zemím jako Švédsko nebo Norsko, které jsou umožněním volného pobytu v přírodě známé. Na druhou stranu je ale u nás poměrně striktně nastavena problematika samotného přespávání nebo rozdělávání ohně, kdy se navíc rozlišuje, zda se jedná o volnou krajinu, či chráněné území, kde pro každý typ aktivity platí odlišná pravidla. Pro lepší přehlednost jsou jednotlivé varianty vloženy do tabulky, upřesnění jednotlivých doprovodných aktivit je uvedeno pod ní.

	Přístup a pohyb	Typ noclehu	Oheň	Sběr dřeva, plodů a hub
Volná krajina	téměř bez omezení	táboření pouze na vyhrazených místech, bivakování povoleno	povolen s výjimkami	povolen
Chráněná krajinná oblast (CHKO)	téměř bez omezení	táboření pouze na místech vyhrazených orgánem ochrany přírody, bivakování povoleno	pouze na místech vyhrazených orgánem ochrany přírody	povolen
Národní park (NP)	pouze po vyznačených cestách	táboření pouze na místech vyhrazených orgánem ochrany přírody, bivakování povoleno	pouze na místech vyhrazených orgánem ochrany přírody	zakázán

³¹ ve znění od 1. 1. 2021

Národní přírodní rezervace (NPR)	pouze po vyznačených cestách	táboření pouze na místech vyhrazených orgánem ochrany přírody, bivakování zakázáno	pouze na místech vyhrazených orgánem ochrany přírody	zakázán

PŘÍSTUP A POHYB

- a) V krajině bez zákonem omezeného přístupu je potřeba respektovat zákaz vstupu do míst oplocených nebo označených zákazem vstupu a nevstupovat do porostů, kde se provádí těžba, manipulace nebo doprava dříví.
- b) Uvedené údaje platí pouze pro pěší! Pro jízdu na kole platí pravidla uvedená v kapitole 4.6.

TYP NOCLEHU

Rozlišují se dva typy, které zásadním způsobem určují, kde všude se dá noc v přírodě strávit.

- a) Táboření (kempování)
 - Přenocování za zvýšeného komfortu použitím přístřešku, především stanu, a další doprovodné aktivity, jako je např. příprava stravy, hygiena, likvidace odpadků apod. Pokud je někde zakázáno táboření, automaticky se to vztahuje i na všechny jeho doprovodné aktivity. (Larysz, SvětOutdooru: 2021).
- b) Nocování (bivakování)
 - Přenocování ve volné přírodě za sníženého komfortu bez použití přístřešku, bez rozdělání ohně a bez zanechání jakýchkoli odpadků v místě přenocování. Pokud není vyhláškou vyloženě zakázáno „nocování“, není pro přespaní potřebná žádná výjimka a právo na něj máte v podstatě kdekoliv. (Larysz, SvětOutdooru.cz: 2021).
 - V národních parcích je bivakování dovoleno pouze tehdy, jestliže se bude jednat o bivak na přístupné vyznačené trase. V současné době je možno volně bivakovat ve všech národních parcích s výjimkou Národního parku České Švýcarsko, ve kterém je i tato varianta zákonem omezena opět pouze na místa vyhrazené orgánem ochrany přírody.
 - Při každém nocování je nutno používat „zdravý rozum“ (neničit přírodu atd.) a svůj pobyt omezit na nezbytně nutnou dobu. Také je vhodné využívat tzv. nouzová nocoviště, která jsou například v Národním parku Šumava nebo Krkonošském národním parku zřizována právě pro účely bivakování.

- V přírodní rezervaci a přírodní památce není vysloveně zakázáno ani táboření, ani nocování. Nicméně vzhledem k povaze takto chráněných míst je dobré zvolit pro jednu i druhou variantu přespání místo mimo chráněnou oblast či zvolit bivak pro nezbytně nutnou dobu s minimálním dopadem.

Pro účely mimoškolních akcí je při hledání místa k přespání je užitečné využít doporučení skautských a dalších dětských volnočasových organizací, které mají svá ověřená místa pro víkendové akce a letní tábory. Na některých může být vybudováno i zázemí (v případě táborových luk i kompletní kuchyně), zajištěn přístup k pitné vodě atd. A kromě základního zajištění akce je možné získat i tipy na hry nebo výlety v nejbližším okolí.

OHENĚ

- a) Rozdělávat nebo udržovat otevřené ohně je povoleno pouze na vyhrazených místech a jestliže se nachází ve vzdálenosti minimálně 50 metrů od okraje lesa. Problém je ve výkladě zákona, jelikož není upřesněno, co konkrétně se považuje za otevřený oheň. Prakticky se za něj dá považovat i plynový vařič, pokud se však bude jednat o jednorázové nezbytné ohřívání a vaření, neměl by být problém s jeho využitím.

SBĚR DŘEVA, PLODŮ A HUB

- a) Sběr dřeva, pokud je povolen, se musí omezit pouze na suchou a na zemi ležící klest (při tom je povinnost les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí a dbát pokynů vlastníka, popřípadě nájemce lesa a jeho zaměstnanců, kteří tak sběr i tohoto dřeva mohou zakázat). Samotný zákon přímo nevymezuje, co je označováno za klest, pro výklad je potřeba navštívit internetové stránky státního podniku Lesy ČR. Ten klest popisuje jako přirozený opad větví a zbytky po těžbě, které nemají na silnějším konci větší průměr než 7 cm bez kůry.³²
- b) Sběr lesních plodů a hub je povolen pouze způsobem, který nepoškozuje les.

Při plánování a následné realizaci mimoškolní akce, kdy přespání bude ve volné přírodě, je nutno řídit se hlavně „zdravým rozumem“.

Nařízení, která je nutno dodržovat při pobytu v přírodě jsou vymezena zákonem č. 289/1995 Sb. ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů

³² <https://lesycr.cz/otazky-odpovedi/obecne-dotazy-ctenaru/>, konkrétně dotaz „Jaké dřevo mohu brát z lesa zadarmo na otop, je to vůbec možné? Pokud bych chtěl(a) koupit palivové dříví, na koho se mám obrátit?“

ZÁVĚR

Diplomová práce přináší pokyny pro organizování mimoškolních akcí na základních školách a je v současné době zřejmě jediným uceleným souborem, který komplexně popisuje jednotlivé požadavky na pořádání mimoškolních akcí a vymezuje rozsah odpovědnosti pedagogických pracovníků v pozici vedoucího akce. Při tvorbě práce jsem vycházel z analýzy platných zákonů, vyhlášek a metodických pokynů, které se pojí k mimoškolním akcím, a tento základ jsem doplnil o poznatky jak vlastní, tak zejména praktikujících pedagogických pracovníků, kteří byli účastníky průzkumného šetření.

Studiem legislativních dokumentů jsem postupně odhalil závažná zjištění, která se týkala např. nejednoznačného výkladu některých paragrafů a ustanovení, někdy naprosto protichůdných požadavků na tutéž skutečnost zformulovaných v různých dokumentech, zejména však naprosté neaktuálnosti *Metodického pokynu k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy*, který je základním doporučeným dokumentem, jímž se všechny státní školy mají řídit rovněž při pořádání akcí mimo školu. Zmíněný *Metodický pokyn* průběžně odkazuje na různé související zákony a vyhlášky. Při jejichž četbě jsme dále přesměrováváni na další legislativní dokumenty, které sice poskytují vysvětlení jisté dílčí problematiky, ovšem celkově tím narůstá množství požadavků na jednotlivé aspekty mimoškolních akcí. Soubor požadavků na akce konané mimo školu je tak roztroušen do mnoha dokumentů vydaných několika ministerstvy, což pedagogům znesnadňuje orientaci v nich a komplikuje osvojení znalostí potřebných pro jejich organizaci.

Z dřívějších zkušeností nabytých při vedení turistického oddílu mládeže jsem sice měl povědomí o právním rámci, který se na takovéto akce vztahuje, ovšem studium dokumentů k této diplomové práci mi rozšířilo znalost problematiky o školní prostředí. Diskuse s učiteli z praxe, kteří akce dlouhodobě pořádají, jednak potvrdila výše zmíněnou roztržitost souvisejících legislativních dokumentů, jednak potřebu vytvoření podrobné „kuchařky“, která by pedagogům sloužila jako užitečný návod. To pro mě byla hlavní motivace k sepsání textu, který by posloužil nejen začínajícím učitelům, ale také těm zkušenějším.

V průběhu vytváření práce jsem navázal spolupráci s redakcí Řízení školy, s jejímiž pracovníky bude obsah tohoto textu nadále rozšiřován nejen o požadavky na organizaci mimoškolních akcí v mateřských a středních školách, ale také o právní výklady různých situací. Vznikne tak komplexní průvodce přístupný na internetové stránce www.rizeniskoly.cz, jenž bude průběžně doplňován a aktualizován.

LITERATURA

KNIŽNÍ ZDROJE:

DOUBKOVÁ, Anna, SVOBODOVÁ, Dana a TOMEK, Karel. Plánujeme školu v přírodě, aneb, Výjezdy se školou. Stařeč: Infra, 2013. ISBN 978-80-86666-46-4.

FRANĚK, Ondřej, SUKUPOVÁ Petra, DOBIÁŠ Viliam. První pomoc nejsou žádné čáry, ale dokáže zázraky!: mini příručka první pomoci. [Česko]: O. Franěk, 2009c. ISBN 978-80-54-5911-9.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HAŠEK, Jaroslav a BENEŠOVÁ, Alena. Školní výlet. Praha: Albatros, 1974. ISBN 13-248-KMČ-81.

JAROLÍMKOVÁ, Stanislava. České osobnosti, jak je (možná) neznáte. Praha: Motto, 2019. ISBN 978-80-267-1457-6.

KUTÁČ, Petr a NAVRÁTÍKOVÁ, Taťána. Lyžařský kurz od A do Z: učební texty pro lyžařské instruktory. Olomouc: HANEX, 2003. ISBN 80-85783-60-6.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

ROČÁK, Rudolf. O jízdě na lyžích. Praha: Pražský Sokol, 1909. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:913fa9d0-c193-11e5-bef4-005056827e51>

ŠTORCH, Eduard a SVÁTEK, Oto, PRAŽÁK Daniel. Dětská farma: eubiotická reforma školy. Brno: Otevřeno, 2018. [online] Dostupné z: <http://www.archiv.prirodniskola.cz/knihy-publikace/detska-farma.html>

INTERNETOVÉ ZDROJE:

METODICKÝ POKYN k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, MŠMT, č.j.: 37 014/2005-25. [online] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/38377>

METODICKÝ POKYN ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, MŠMT, č.j.: 21149/2016. [online] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/38988/>

METODICKÝ POKYN Pomůcka pro ředitele škol při tvorbě školního řádu, MŠMT, č. j.: MSMT-10862/2015. [online] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/35220/>

VYHLÁŠKA č. 6/2003 Sb., vyhláška, kterou se stanoví hygienické limity chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb, ve znění od 1. 7. 2003. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 27/2016 Sb., Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 38/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na výrobky určené pro styk s potravinami a pokrmy ve znění od 1. 5. 2011. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 42/2015 Sb., o způsobilosti osob k vedení a obsluze plavidel, ve znění od 15. 3. 2015. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]

VYHLÁŠKA č. 48/2005 Sb., Vyhláška o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky ve znění od 1. 9. 2019. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 55/2005 Sb., Vyhláška o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání ve znění od 4. 2. 2005. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 64/2005 Sb., Vyhláška o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů ve znění od 1. 5. 2010. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 106/2001 Sb., Vyhláška Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění od 1. 1. 2014. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 108/2005 Sb., Vyhláška o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních ve znění od 1. 9. 2016. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných ve znění od 1. 1. 2007. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 238/2011 Sb., Vyhláška o stanovení hygienických požadavků na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 252/2004 Sb., vyhláška, kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody ve znění od 27. 4. 2018. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 263/2007 Sb., Vyhláška, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí ve znění od 1. 11. 2007. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 341/2014 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích ve znění od 21.04.2020. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

VYHLÁŠKA č. 410/2005 Sb., Vyhláška o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých ve znění od 14. 1. 2017. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů ve znění od 12. 5. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]

ZÁKON č. 114/1992 Sb., Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny, ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 114/1995 Sb., Zákon o vnitrozemské plavbě, ve znění od 12. 3. 2020. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]

ZÁKON č. 159/1999 Sb., Zákon o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění od 1. 3. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 254/2001 Sb., Zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění od 1. 2. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]

ZÁKON č. 258/2000 Sb., Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů ve znění od 27. 2. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 262/2006 Sb., Zákon zákoník práce ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 289/1995 Sb., Zákon o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 361/2000 Sb., Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů ve znění od 23. 5. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online].

ZÁKON č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) ve znění od 27. 2. 2021. In: [Zákony pro lidi.cz](#) [online].

ZÁKON č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění od 12. 1. 2016. In: [Zákony pro lidi.cz](#) [online].

BOZP.CZ. BOZ a BOZP ve školství. Komplexní informace o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků, studentů a zaměstnanců školy. In [bozp.cz](#) [online], 30. 11. 2015. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/aktuality/boz-a-bozp-ve-skolstvi/>

ČESKÉ DRÁHY. Smluvní přepravní podmínky Českých drah pro veřejnou drážní osobní dopravu. In [cd.cz](#) [online], 4. 3. 2021. [cit. 2021-05-30]. Dostupné z: <https://www.cd.cz/assets/info/cim-se-ridime/spo.pdf>

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. Zdravotník zotavovacích akcí. 8., přepracované vydání. Praha: Český červený kříž, 2017a. ISBN 978-80-87729-23-6. [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://mladzdravotnik.cz/assets/uploads/sites/680/2017/12/CCK_ZZA.pdf

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. Standardy první pomoci. Praha: Český červený kříž, 2017b. ISBN:978 80 87729 17 5. [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.cervenkykruz.eu/files/files/cz/standardy/standardy-prvni-pomoci-2017.pdf>

ČESKÝ SVAZ KANOISTIKY SEKCE VODNÍ TURISTIKY. Vodácké desatero. In [hzscr.cz](#) [online]. [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/informacni-servis-zpravodajstvi-2016-cervenec-vodacke-desatero-pdf.aspx>

FRÝBLOVÁ Alice, DVOŘÁKOVÁ Klára. Školy a cestování žáků – varianty organizace akce. In [rizeniskoly.cz](#) [online], 1. 2. 2020. [cit. 2021-05-05]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/cz/pracovni-situace/skoly-a-cestovani-zaku-varianty-organizace-akce.zs-1064.html>

HORSKÁ SLUŽBA. 10 pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích. In [horskasluzba.cz](#) [online]. [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/cz/aktualni-informace/informace-a-pravidla/10-pravidel-fis-pro-chovani-na-sjezdovych-tratich>

HORSKÁ SLUŽBA. Desatero zásad bezpečného chování při pohybu v horském terénu. In [horskasluzba.cz](#) [online]. [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/cz/aktualni-informace/informace-a-pravidla/desatero-horske-sluzby>

- LARYSZ Jakub. Nocování v české krajině: bivakuj, ale respektuj!. In svetoutdooru.cz [online], 15. 4. 2021. [cit. 2021-05-28]. Dostupné z: <https://www.svetoutdooru.cz/nocovani-v-ceske-krajine-bivakuj-ale-respektuj/>
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. In www.msmt.cz [online]. © 2013 – 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/bezpecnost-a-ochrana-zdravi-pri-praci>
- RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/4983/>
- RUDA Aleš. Meteorologické prvky a jejich klimatologické charakteristiky. In Klimatologie a hydrologie pro učitele [online], 2014. [cit. 2021-06-05]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/ps14/fyz_geogr/web/pages/03-prvky.html
- UČITELSKÉ NOVINY. Bezpečnost a ochrana zdraví dětí a žáků ve školách. In ucitelskenoviny.cz [online], 2006. [cit. 2021-05-28]. Dostupné z: <http://ucitelskenoviny.cz/archiv/archiv141506/14-15priloha.pdf>
- VÝZKUMNÝ ÚSTAV BEZPEČNOSTI PRÁCE, v. v. i. Rizika a nebezpečí. In zsbozp.vubp.cz [online]. © 2016–2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/prevence-rizik/rizika-a-nebezpeci/114-rizika-a-nebezpeci>
- VÝZKUMNÝ ÚSTAV BEZPEČNOSTI PRÁCE, v. v. i. Rizika a nebezpečí. In zsbozp.vubp.cz [online]. © 2016–2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://zsbozp.vubp.cz/prevence-rizik/rizika-a-nebezpeci/473-cleneni-nebezpeci-a-rizik-bozp-a-ergonomie>
- VÝZKUMNÝ ÚSTAV BEZPEČNOSTI PRÁCE, v. v. i. Bezpečnost a ochrana zdraví žáků ve školách, při činnostech organizovaných školou a při mimoškolních činnostech. Výběr časopiseckých článků a odpovědí na dotazy veřejnosti. In skoly.vubp.cz [online]. 1. 12. 2008 [cit. 2021-04-08] Dostupné z: http://skoly.vubp.cz/soubory/skolstvi_v_kostce.pdf

SEZNAM ZKRATEK

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

BOZ – bezpečnost a ochrana zdraví

ŽŠ – základní škola

PŘÍLOHA Č. 2: VZOR FORMULÁŘE ZÁZNAM O ÚRAZU

Zdroj: vyhláška č. 64/2005 Sb. ve znění od 1. 5. 2010

Právní osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení (název, sídlo, IČ):		ZÁZNAM O ÚRAZU (DÍTĚTE, ŽÁKA, STUDENTA)	
Škola, školské zařízení (např. ZŠ, SŠ):			
Jméno a příjmení zraněného:		Datum narození:	Třída, ročník:
Místo trvalého pobytu zraněného:		Jméno, příjmení a místo trvalého pobytu zákonného zástupce:	
Datum úrazu:	Čas:	Místo:	Zákonný zástupce vyrozuměn: Datum: Čas: Způsob:
Zdravotnické zařízení, kde byl zraněný ošetřen, léčen:		Šlo o úraz smrtelný?	Datum úmrtí:
Popis události: Zraněná část těla: Předpokládaná příčina úrazu: Lze předpokládat zavinění zraněného/jiné osoby? Věc, kterou bylo zranění bezprostředně způsobeno: Preventivní opatření, které mělo úrazu předejít a bylo školou přijato v době před úrazem:		Druh činnosti: 1. vyučovací hodina 2. přestávka 3. praktické vyučování nebo praktická příprava 4. pěstitelské práce, praktické činnosti a dílny 5. tělesná výchova – skupinová činnost 6. tělesná výchova – individuální činnost 7. školní výlet 8. sportovní akce a soutěže 9. kurzy plavání, lyžování a sportovně-turistické kurzy 10. jiné činnosti	
Byl úraz způsoben nebo ovlivněn jinou osobou (jméno, příjmení, místo trvalého pobytu) či vznikl následkem spolupůsobení přírodních živlů nebo zvířat?			
Jména, příjmení a podpisy svědků:			
Datum sepsání záznamu:	Jméno, příjmení, funkce a podpis osoby vykonávající dohled v době úrazu:	Podpis zraněného (umožňuje-li to jeho stav):	Jméno, příjmení a podpis vedoucího zaměstnance, razítko:

Aktualizace Datum:	Byla poskytnuta náhrada za bolest?	Jméno, příjmení a podpis vedoucího zaměstnance, razítko:
	Byla poskytnuta náhrada za ztížení společenského uplatnění?	
	Jedná se o úraz smrtelný? Datum úmrtí:	

**PŘÍLOHA Č. 3: VZOR POSUDKU O ZDRAVOTNÍ ZPŮSOBILOSTI DÍTĚTE
K ÚČASTI NA ZOTAVOVACÍ AKCI A ŠKOLE V PŘÍRODĚ**

Zdroj: vyhláška č. 106/2001 Sb. ve znění od 1. 1. 2014

**POSUDEK O ZDRAVOTNÍ ZPŮSOBILOSTI DÍTĚTE
K ÚČASTI NA ZOTAVOVACÍ AKCI A ŠKOLE V PŘÍRODĚ**

Evidenční číslo posudku:

1. Identifikační údaje

Název poskytovatele zdravotních služeb vydávajícího posudek:

Adresa sídla nebo místa podnikání poskytovatele:

IČO:

Jméno, popřípadě jména a příjmení posuzovaného dítěte:

Datum narození posuzovaného dítěte:

Adresa místa trvalého pobytu nebo jiného bydliště na území České republiky posuzovaného dítěte:

2. Účel vydání posudku

3. Posudkový závěr

A) posuzované dítě k účasti na škole v přírodě nebo zotavovací akci

- a) je zdravotně způsobilé*)
- b) není zdravotně způsobilé*)
- c) je zdravotně způsobilé s omezením*) **)

B) Posuzované dítě

- a) se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním: ANO – NE
- b) je proti nákaze imunní (typ/druh):
- c) má trvalou kontraindikaci proti očkování (typ/druh):
- d) je alergické na:
- e) dlouhodobě užívá léky (typ/druh, dávka):

Poznámka:

*) Nehodící se škrtněte

***) Bylo-li zjištěno, že posuzované dítě je zdravotně způsobilé s omezením, uveďte se omezení podmiňující zdravotní způsobilost k účasti na zotavovací akci a škole v přírodě.

4. Poučení

Proti bodu 3 části A) tohoto posudku lze podle §46 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, podat návrh na jeho přezkoumání do 10 pracovních dnů ode dne jeho prokazatelného předání poskytovatelem zdravotnických služeb, který posudek vydal. Návrh na přezkoumání lékařského posudku nemá odkladný účinek, jestliže z jeho závěru vyplývá, že posuzovaná osoba je pro účel, pro nějž byla posuzována, zdravotně nezpůsobilá s podmínkou.

5. Oprávněná osoba

Jméno, popřípadě jména a příjmení oprávněné osoby:

Vztah k posuzovanému dítěti (zákonný zástupce, opatrovník, pěstoun, popř. další příbuzný dítěte):

Oprávněná osoba převzala posudek do vlastních rukou dne:

Podpis oprávněné osoby

Datum vydání posudku

**Jméno, příjmení a podpis lékaře,
razítko poskytovatele zdravotních služeb**

PŘÍLOHA Č. 4: MINIMÁLNÍ ROZSAH VYBAVENÍ LÉKÁRNIČKY PRO ZOTAVOVACÍ AKCE A ŠKOLY V PŘÍRODĚ

Zdroj: vyhláška č. 106/2001 Sb. ve znění od 1. 1. 2014

I. Léčivé přípravky (pouze ty, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis)

- přípravky proti teplotě a bolestem (antipyretika, analgetika)
- tablety proti nevolnosti při jízdě dopravním prostředkem (antiemetika)
- přípravky k užití při průjmu
- přípravky proti kašli (antitusika, expektorancia)
- kloktadlo pro dezinfekci dutiny ústní a při bolestech hltanu (stomatologika)
- oční kapky nebo oční mast s dezinfekčním účinkem, oční voda na výplach očí (oftalmologika)
- mast nebo gel při poštípaní hmyzem (lokální antihistaminika)
- tablety při systémové alergické reakci (celková antihistaminika)
- přípravek k dezinfekci kůže a povrchových ran
- inertní mast nebo vazelína

II. Obvazový a jiný zdravotnický materiál

- gáza hydrofilní skládaná kompresy sterilní, různé rozměry
- náplast na cívce, různé rozměry
- rychloobvaz na rány, různé rozměry
- obinadlo elastické, různé rozměry
- obvaz sterilní, různé rozměry
- obinadlo škrťací pryžové (60 × 1250 mm)
- šátek trojicípy
- vata obvazová a buničitá
- teploměr lékařský
- rouška resuscitační
- pinzeta anatomická
- pinzeta chirurgická rovná
- lékařské rukavice pryžové
- rouška PVC 45 × 55 cm

III. Různé

- nůžky
- zavírací špendlíky, různé velikosti

- záznamník s tužkou
svítilna/baterka, včetně zdroje

PŘÍLOHA Č. 5: NÁPLŇ KURZU PRVNÍ POMOCI PRO ZDRAVOTNÍKA ZOTAVOVACÍCH AKCÍ A ŠKOL V PŘÍRODĚ

Zdroj: vyhláška č. 106/2001 Sb. ve znění od 1. 1. 2014

A) Rozsah školení

Téma	Počet hodin		
	Teorie	Praxe	Celkem
1. Základy stavby a funkce lidského těla	3	-	3
2. První pomoc – teoretická část	10	-	10
3. První pomoc – praktická část	-	16	16
4. Péče o nemocné	2	2	4
5. Základy zdravotnické dokumentace	1	-	1
6. Práva a povinnosti zdravotníků zotavovacích akcí	2	1	3
7. Hygiena a epidemiologie	3	-	3
Celkem	21	19	40

B) Obsah školení

1. Základy stavby a funkce lidského těla

- 1.1. Stavba a funkce lidského těla
- 1.2. Pohybové ústrojí
- 1.3. Krevní oběh, krev
- 1.4. Trávicí ústrojí
- 1.5. Dýchací ústrojí
- 1.6. Vylučovací ústrojí
- 1.7. Kožní ústrojí
- 1.8. Pohlavní systém mužů a žen
- 1.9. Smyslové ústrojí
- 1.10. Nervové ústrojí
- 1.11. Látkové řízení organismu

2. První pomoc – teoretická část

2.1. Druhy zdravotnické první pomoci:

- 2.1.1. první pomoc
- 2.1.2. první lékařská pomoc
- 2.1.3. odborná lékařská pomoc
- 2.1.4. specializovaná lékařská pomoc
- 2.1.5. technická první pomoc
- 2.1.6. transport raněného

2.2. Základní druhy zdravotnického třídění:

- 2.2.1. indikační
- 2.2.2. místní, odsunové
- 2.2.3. prognostické

2.3. Prevence úrazů:

- 2.3.1. při sportovní a zájmové činnosti, v dopravě a v terénu
- 2.3.2. vazba na věkové zvláštnosti dětí

2.4. Poskytování první pomoci:

- 2.4.1. prvořadé zdravotnické úkoly (krvácení, velká ztráta krve, dechová a oběhová selhání, protišoková opatření)
- 2.4.2. úraz elektrickým proudem
- 2.4.3. tonutí (druhy tonutí, prostředky záchrany a jejich použití, poskytnutí první pomoci na hladině, neodkladná resuscitace tonoucích)
- 2.4.4. bezvědomí
- 2.4.5. křečové stavy a intoxikace
- 2.4.6. poranění vnitřních orgánů, mozkolebeční poranění, poranění hrudníku a břicha
- 2.4.7. poranění pohybového ústrojí
- 2.4.8. náhlé bolesti břicha a hrudníku
- 2.4.9. alergické reakce
- 2.4.10. rány, tepelná poškození, poškození z chladu, poleptání
- 2.4.11. šok

2.5. Zásady poskytování první pomoci ve ztížených podmínkách (v noci, za deště apod.)

2.6. Zásady poskytování první pomoci s improvizovanými prostředky

3. První pomoc – praktická část

3.1. Nácvi kardiopulmonální resuscitace na resuscitačním fantomu

3.2. Práce s obvazovými materiály podle druhu materiálu:

- 3.2.1. šátkové, obinadlové, z pružných materiálů, z nepřilnavých materiálů
- 3.2.2. hotové obvazy č. 1,2, 3, 4, obvaz na popáleniny – balíček
- 3.3. Práce s obvazovými materiály podle účelu:
 - 3.3.1. krycí, tlakové, poloprodyšné, znehybňující, improvizace
 - 3.3.2. nácvik obvazové techniky za použití klasických materiálů a improvizace
- 3.4. Manipulace, poloho vání a transport:
 - 3.4.1. poloho vání raněných podle charakteru poranění včetně nácviku příslušných postupů
 - 3.4.2. nácvik manipulace raněného jedním a více záchránci
 - 3.4.3. způsoby naložení raněných na různé druhy transportních prostředků (využití improvizace i typizovaných transportních prostředků)
 - 3.4.4. způsoby vyšetřování
 - 3.4.5. zásady zdravotnického transportu (cílenost, včasnost, šetrnost)

4. Péče o nemocné

- 4.1. Zdravotnická etika, přístup k nemocnému
- 4.2. Základy psychologie nemocného
tekutin)
- 4.4. Úprava lůžka, péče o nemocného na lůžku
- 4.5. Podávání léků, aplikace tepla, chladu, výplachy
- 4.6. Stravování nemocného
- 4.7. Zásady ošetřování nemocných při hromadném výskytu infekčních onemocnění
- 4.8. Vliv prostředí na pacienta

5. Základy zdravotnické dokumentace

- 5.1. Evidence bezinfekčnosti
- 5.2. Evidence lékařských potvrzení
- 5.3. Evidence zdravotních průkazů pracovníků tábora
- 5.4. Vedení zdravotnického deníku
- 5.5. Práce se zdravotním a očkovacím průkazem

6. Práva a povinnosti zdravotníků zotavovacích akcí

- 6.1. Činnost zdravotníků před odjezdem na tábor
- 6.2. Činnost při odjezdu
- 6.3. Činnost při příjezdu – kontrola podmínek
- 6.4. Zdravotní filtr
- 6.5. Vybavení ošetřovny
- 6.6. Izolace

- 6.7. Spolupráce s patronátním lékařem
- 6.8. Povinnosti zdravotníka při zotavovací akci

7. Hygiena a epidemiologie

- 7.1. Osobní hygiena, denní režim, vztah organismu a prostředí
- 7.2. Hygiena životního prostředí
- 7.3. Odstraňování odpadních látek
- 7.4. Hygiena výživy (stravovací služba)
- 7.5. Prevence šíření nákazy:
 - 7.5.1. zásady boje s infekčními chorobami, opatření při jejich výskytu, včasná diagnostika, izolace, karanténa
 - 7.5.2. nejčastější alimentární nákazy, nákazy vzdušnou cestou, transmisivní nákazy, antropozoonózy, kontaktní nákazy, venerické choroby, AIDS, mykózy

PŘÍLOHA Č. 6: VZOR PÍSEMNÉHO PROHLÁŠENÍ ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE (POTVRZENÍ O BEZINFEKČNOSTI)

PÍSEMNÉ PROHLÁŠENÍ ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE DÍTĚTE

(odevzdat nejpozději v den odjezdu)

Prohlašuji, že můj syn/má dcera..... narozen/a.....,
žák/žačka třídy, je způsobilý/á zúčastnit se (*NÁZEV AKCE**) v termínu (*TERMÍN AKCE**).

Být způsobilý k účasti znamená ve smyslu § 9 zákona č. 258/2000 Sb., že účastník nejeví známky akutního onemocnění (například horečky nebo průjmu), a ve 14 kalendářních dnech před odjezdem nepřišel do styku s fyzickou osobou nemocnou infekčním onemocněním nebo podezřelou z nákazy ani mu není nařízeno karanténní opatření.

Datum a podpis zákonného zástupce

**Doplní vedoucí kurzu. Potvrzení nesmí být starší než jeden den!*

PŘÍLOHA Č. 7: VZOR PÍSEMNÉHO PROHLÁŠENÍ O TECHNICKÉ ZPŮSOBILOSTI JÍZDNÍHO KOLA

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ O TECHNICKÉ ZPŮSOBILOSTI JÍZDNÍHO KOLA

(odevzdat nejpozději v den odjezdu)

Prohlašuji, že můj syn/má dcera..... narozen/a.....,
žák/žačka třídy, má své jízdní kolo určené na cyklistický kurz v odpovídajícím technickém stavu
a je vybaveno podle vyhlášky, která stanovuje podmínky technických požadavků na výbavu jízdních kol.
Beru na vědomí, že bez tohoto prohlášení a cyklistické helmy se žák/žačka nemůže akce zúčastnit!

.....
Razítko a podpis cykloservisu

.....
Datum a podpis zákonného zástupce

Stačí jedna z nabízených možností.

*Je vhodné k tomuto prohlášení přiložit i výpis technických požadavků na výbavu jízdního kola,
viz kapitola č. 4.6.*

PŘÍLOHA Č. 8: PŘÍKLAD POUČENÍ ŽÁKŮ O BEZPEČNÉ JÍZDĚ NA JÍZDNÍM KOLE

- Tempo jízdy se přizpůsobuje nejpomalejším členům skupiny.
- Z kopce jedeme bezpečnou rychlostí, kterou určuje vedoucí skupiny, který jede vždy první a nikdo ho nesmí předjíždět.
- Po silnicích, kde je automobilový provoz jezdíme za sebou (ne vedle sebe!) a vždy s dostatečnou vzdáleností od cyklisty před námi (to je taková vzdálenost, při které je cyklista schopen bezpečně zastavit).
- Pokud je na silnici díra nebo jiná překážka, pokus se na ni upozornit jezdce za sebou (např. ukázat rukou).
- Jakoukoli změnu v jízdě signalizujeme upažením pravou, nebo levou rukou.
- Na křižovatkách se pořádně rozhlédni napřed vlevo, potom vpravo a to bez ohledu na to, že před tebou tví spolužáci již křižovatkou projeli.
- Dodržuj dopravní předpisy a všiměj si dopravních značek.

- Po celou dobu jízdy je povinné mít na hlavě řádně upevněnou cyklistickou helmu.
- Během jízdy na kole je zakázáno jakýmkoli způsobem používat sluchátka.
- Svým chováním během jízdy se snaž přispět ke zdárnému průběhu výletu.

PŘÍLOHA Č. 9: VZOR PROHLÁŠENÍ O PŘEVZETÍ ODPOVĚDNOSTI ZA ŽÁKA

ŽÁDOST O PŘEDČASNÉ UKONČENÍ MIMOŠKOLNÍ AKCE

Žádám, aby můj syn/dcera.....mohl/a ukončit akci dne
WX. YZ. 1234 v.....*požadované místo*..... a z tohoto místa mohl samostatně
odejít. Od této chvíle za něj/ni přebírám plnou odpovědnost.

.....
Datum a podpis zákonného zástupce

PŘÍLOHA Č. 10: VZOR ČESTNÉHO PROHLÁŠENÍ O PLAVECKÉ VYSPĚLOSTI

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ O PLAVECKÉ VYSPĚLOSTI

(odevzdat nejpozději v den odjezdu)

Prohlašuji, že můj syn/má dcera..... narozen/a.....,
žák/žáčka třídy, je zdatný plavec.

Beru na vědomí, že bez tohoto prohlášení žák/žáčka nemůže akce zúčastnit!

.....
Datum a podpis zákonného zástupce

**PŘÍLOHA Č. 11: VZOR ČESTNÉHO PROHLÁŠENÍ O SEŘÍZENÍ VÁZÁNÍ
SJEZDOVÝCH LYŽÍ**

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ O SEŘÍZENÍ VÁZÁNÍ SJEZDOVÝCH LYŽÍ

(odevzdat nejpozději v den odjezdu)

Prohlašuji, že můj syn/má dcera..... narozen/a.....,
žák/žáčka třídy, má vázání sjezdových lyží řádně seřízeno.

Beru na vědomí, že bez tohoto prohlášení a lyžařské helmy se žák/žáčka nemůže akce zúčastnit!

Razítko a podpis lyžařského servisu

Datum a podpis zákonného zástupce

Stačí jedna z nabízených možností.

PŘÍLOHA Č. 12: VZOR PŘEDVÝZKUMNÝCH DOTAZNÍKŮ

DOTAZNÍK PRO UČITELE ZŠ

(Dostupné na <https://forms.gle/fjoT8MH2bvDPVnKh8>)

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

jsem studentem pátého ročníku Učitelství pro první stupeň ZŠ na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a dovoluji si Vás touto cestou poprosit o vyplnění následujícího anonymního dotazníku. Ten mi poslouží k doplnění informací v mé diplomové práci, ve které se zaměřuji na sepsání příručky pro zorganizování mimoškolních akcí. Jejím obsahem bude teoretický popis jednotlivých akcí a pokyny k jejich uspořádání doplněné o výklady platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek. Výstupem tak bude průvodce, který i díky Vám může poskytnout podporu všem, kteří mimoškolní akce organizují. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více než 10 minut.

Předem děkuji za spolupráci a při jakýchkoli dotazech mne neváhejte kontaktovat.

Práce je psána ve spolupráci s redakcí Řízení školy na jejímž www stránkách pak bude i zveřejněna.

Vojtěch Kuldan
vojtech.kuldan@gmail.com

OTÁZKA Č. 1

Ve kterém kraji se nachází vaše škola? *

OTÁZKA Č. 2

Na kterém typu školy a stupni působíte? *

- škola malotřídní
- škola plnoorganizovaná, první stupeň
- škola plnoorganizovaná, druhý stupeň
- nižší stupeň víceletého gymnázia

OTÁZKA Č. 3

Jaká je délka Vaší učitelské praxe? *

- do 2 let
- do 6 let
- do 12 let
- do 19 let
- do 27 let
- do 32 let
- nad 32 let

OTÁZKA Č. 4.1

Byl/a jste někdy organizátorem mimoškolní akce? *

- ano
- ne

OTÁZKA Č. 4.2

Pokud ano, o jakou akci se jednalo? (Můžete vybrat více možností.)

- jednodenní/vícedenní exkurze („třídní výlet“ na konci školního roku)
- adaptační kurz
- škola v přírodě
- lyžařský kurz
- vodácký kurz
- cyklistický kurz
- (vysoko)horská turistika
- zahraniční výjezd (poznávací/sportovně-turistický)
- Jiné: _____

OTÁZKA Č. 5

Měl/a jste při organizaci prvních akcí k dispozici pomoc zkušeného kolegy/kolegyně? *

ano

ne

OTÁZKA Č. 6.1

Využívá vaše škola při organizaci akce služby agentury nebo cestovní kanceláře? *

Využívá při každé akci.

Nevyužívá při žádné akci.

Využívá jen u některých akcí.

OTÁZKA Č. 6.2

Jestliže jste u předchozí otázky zvolili možnost „jen u některých“, napište, prosím, u jakých.

Vaše odpověď

OTÁZKA Č. 7

Jak hodnotíte podporu vedení školy při organizaci mimoškolních akcí? *

1 2 3 4 5

Výborná, mohu se na vedení plně spolehnout.

Nedostatečná, na vedení školy se nemohu spolehnout.

OTÁZKA Č. 8.1

Podílí se na pořádání mimoškolních akcí vaší školy pouze její pedagogičtí pracovníci? *

ano

ne

OTÁZKA Č. 8.2

Jestliže jste u předchozí otázky zvolil/a možnost „ne“, napište, prosím, o jaké další osoby se jedná.

Vaše odpověď

OTÁZKA Č. 9

Jak byste ohodnotil/a následující akce z pohledu rizik, která se během nich mohou projevit? *

	Málo rizikové	Středně rizikové	Velmi rizikové
jednodenní exkurze (jednodenní „třídni výlet“)	☐	☐	☐
vícedenní exkurze (vícedenní „třídni výlet“)	☐	☐	☐
škola v přírodě	☐	☐	☐
adaptační kurz	☐	☐	☐
lyžařský kurz	☐	☐	☐
vodácký kurz	☐	☐	☐
cyklistický kurz	☐	☐	☐
(vysoko)horská turistika	☐	☐	☐
zahraniční výjezd	☐	☐	☐

OTÁZKA Č. 10

Které úkony Vám nejvíce komplikují organizaci mimoškolní akce? *

Vaše odpověď

OTÁZKA Č. 11

Uvítal/a byste vytvoření průvodce, který by shrnul jednotlivé pokyny k organizaci akcí a byl by doplněn o výklady platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek? *

ano

ne

OTÁZKA Č. 12

Pro podrobnější popis některých situací a zdokumentování jejich praktických řešení navazují na tento dotazník rozhovory se zástupci pedagogických pracovníků, kteří mimoškolní akce pořádají. Pokud byste měl/a zájem rozhovor poskytnout, zanechte zde, prosím, svou e-mailovou adresu, na které Vás mohu kontaktovat a domluvit další podrobnosti.

Vaše odpověď

DOTAZNÍK PRO ŘEDITELE ZŠ

(Dostupné na <https://forms.gle/2mFzfQFk3VjRNvtNA>)

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

Jsem studentem pátého ročníku Učitelství pro první stupeň ZŠ na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a dovoluji si Vás touto cestou poprosit o vyplnění následujícího anonymního dotazníku. Ten mi poslouží k doplnění informací v mé diplomové práci, ve které se zaměřuji na sepsání příručky pro zorganizování mimoškolních akcí. Jejím obsahem bude teoretický popis jednotlivých akcí a pokyny k jejich uspořádání doplněné o výklady platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek. Výstupem tak bude průvodce, který i díky Vám může poskytnout podporu všem, kteří mimoškolní akce organizují. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více než 5 minut.

Předem děkuji za spolupráci a při jakýchkoli dotazech mne neváhejte kontaktovat.

Práce je psána ve spolupráci s redakcí Řízení školy na jejímž www stránkách pak bude i zveřejněna.

Vojtěch Kuldan
vojtech.kuldan@gmail.com

OTÁZKA Č. 1

Ve kterém kraji se nachází vaše škola? *

OTÁZKA Č. 2

Na kterém typu školy a stupni působíte? *

- škola malotřídní
- škola plnoorganizovaná, první stupeň
- škola plnoorganizovaná, druhý stupeň
- nižší stupeň víceletého gymnázia

OTÁZKA Č. 3

Jaké mimoškolní akce pravidelně pořádá vaše škola? *

- jednodenní/vícedenní exkurze („třídní výlet“ na konci školního roku)
- adaptační kurz
- škola v přírodě
- lyžařský kurz
- vodácký kurz
- cyklistický kurz
- (vysoko)horská turistika
- zahraniční výjezd (poznávací/sportovně-turistický)
- Jiné: _____

OTÁZKA Č. 4.1

Podporujete pořádání mimoškolních akcí? *

- ano
- ne

OTÁZKA Č. 4.2

Pokud jste v předchozí otázce zvolil/zvolila možnost „ne“, uveďte, prosím, proč.

Vaše odpověď

OTÁZKA Č. 5

Jak byste ohodnotil/a následující akce z pohledu rizik, která se během nich mohou projevit? *

	Málo rizikové	Středně rizikové	Velmi rizikové
jednodenní exkurze (jednodenní „třídní výlet“)	☐	☐	☐
vícedenní exkurze (vícedenní „třídní výlet“)	☐	☐	☐
škola v přírodě	☐	☐	☐
adaptační kurz	☐	☐	☐
lyžařský kurz	☐	☐	☐
vodácký kurz	☐	☐	☐
cyklistický kurz	☐	☐	☐
(vysoko)horská turistika	☐	☐	☐
zahraniční výjezd	☐	☐	☐

OTÁZKA Č. 6

Jak hodnotíte podporu zřizovatele vaší školy směrem k organizaci mimoškolních akcí? *

	1	2	3	4	5	
Výborná, mohu se na zřizovatele školy plně spolehnout.	☐	☐	☐	☐	☐	Nedostatečná, na zřizovatele školy se nemohu spolehnout.

OTÁZKA Č. 7

Jak hodnotíte podporu MŠMT směrem k organizaci mimoškolních akcí? *

	1	2	3	4	5	
Výborná, mohu se na MŠMT plně spolehnout.	☐	☐	☐	☐	☐	Nedostatečná, na MŠMT se nemohu spolehnout.

OTÁZKA Č. 8

Uvítal/a byste vytvoření průvodce, který by shrnul jednotlivé pokyny k organizaci akcí a byl by doplněn o výklady platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek? *

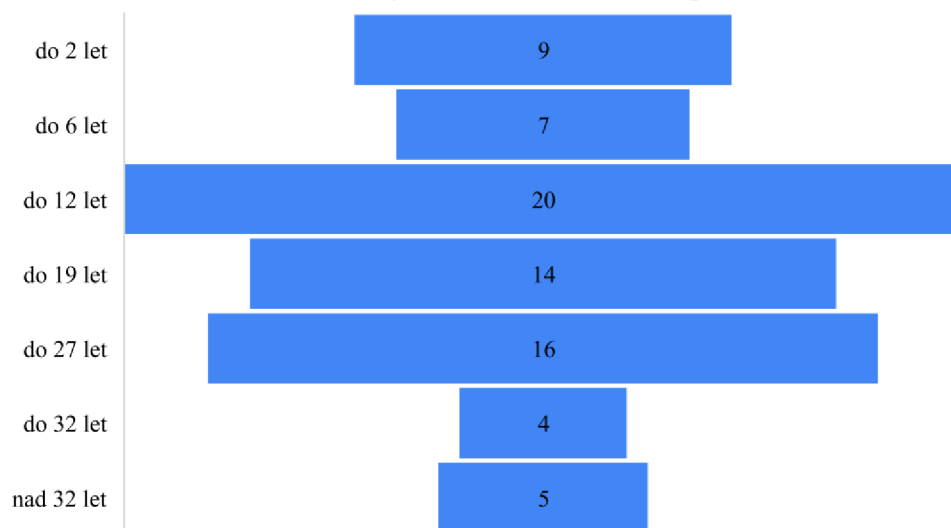
- ano
- ne

OTÁZKA Č. 9

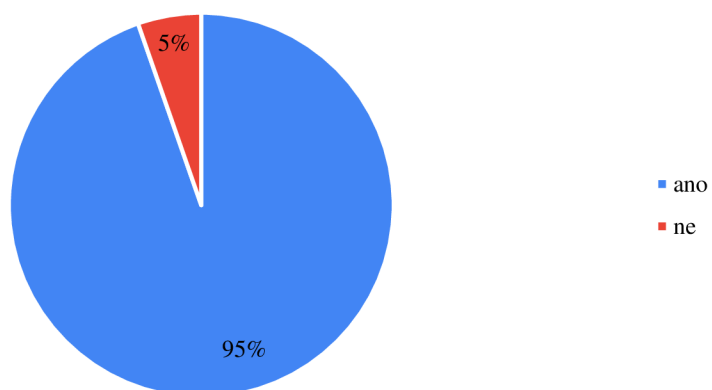
Pro podrobnější popis některých situací a zdokumentování jejich praktických řešení navazují na tento dotazník rozhovory se zástupci pedagogických pracovníků, kteří mimoškolní akce pořádají. Pokud byste měl/a zájem rozhovor poskytnout, zanechte zde, prosím, svou e-mailovou adresu, na které Vás mohu kontaktovat a domluvit další podrobnosti.

Vaše odpověď

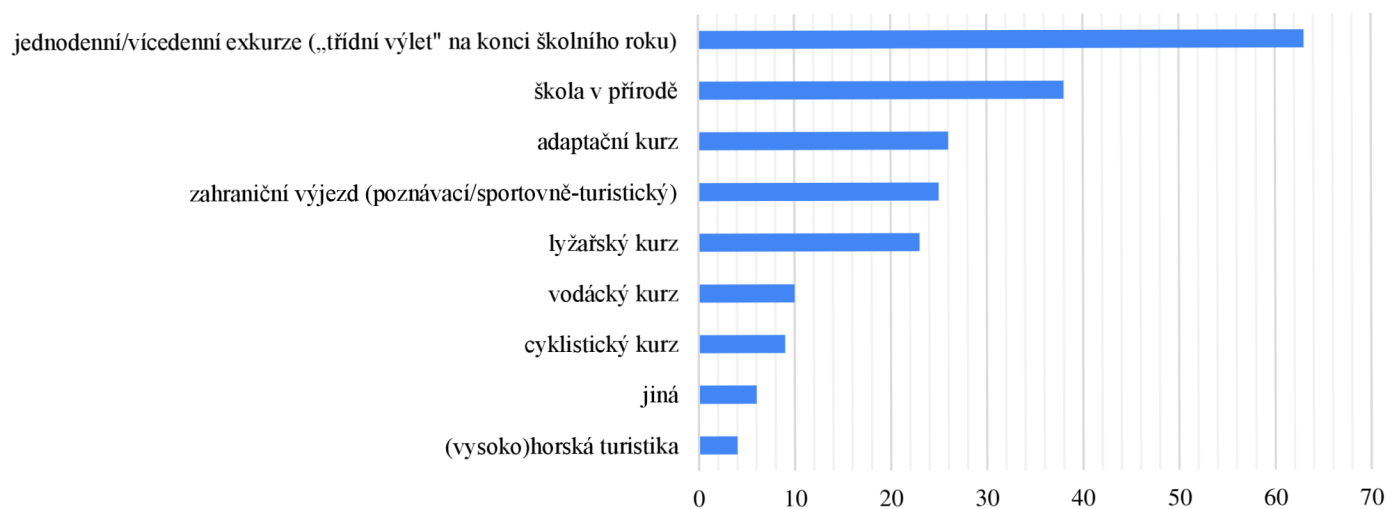
Graf č. 3: Jaká je délka Vaší učitelské praxe?

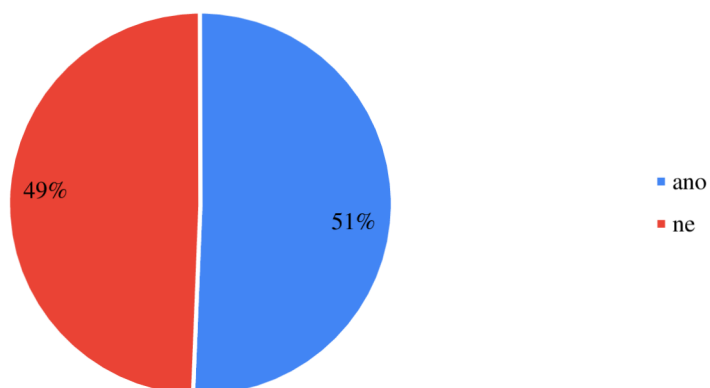
Graf č. 4.1: Byl/a jste někdy organizátorem mimoškolní akce?

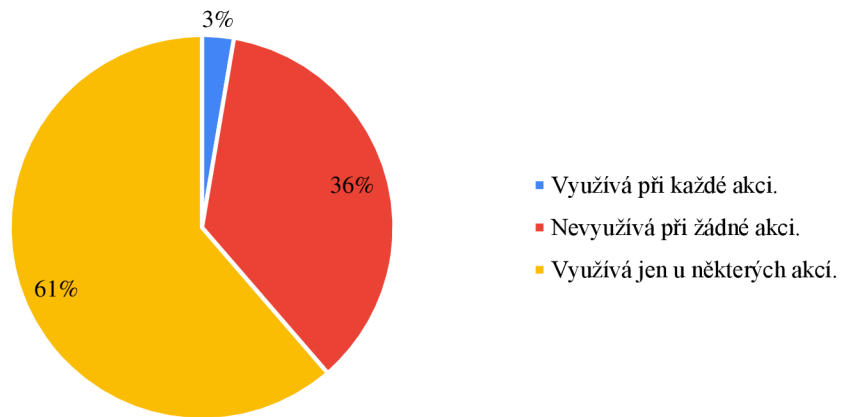
Graf č. 4.2: Pokud ano, o jakou akci se jednalo? (Můžete vybrat více možností.)

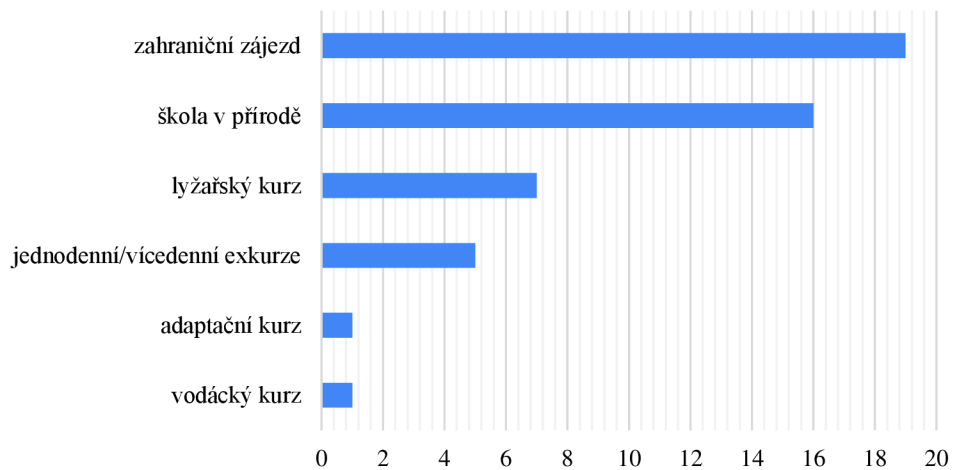
Graf č. 5: Měl/a jste při organizaci prvních akcí k dispozici pomoc zkušeného kolegy/kolegyně?

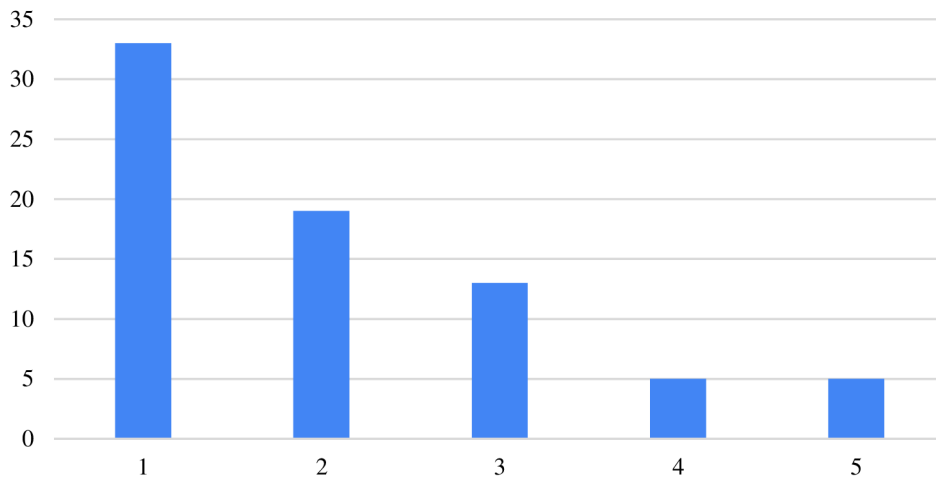
Graf č. 6.1: Využívá vaše škola při organizaci akce služby agentury nebo cestovní kanceláře?

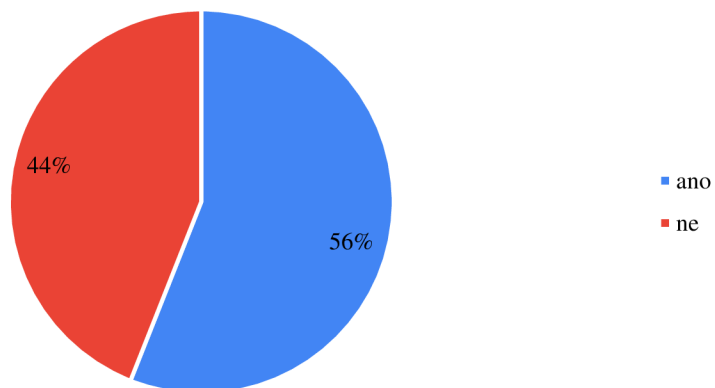
Graf č. 6.2: Jestliže jste u předchozí otázky zvolili možnost „jen u některých“, napište, prosím, u jakých.

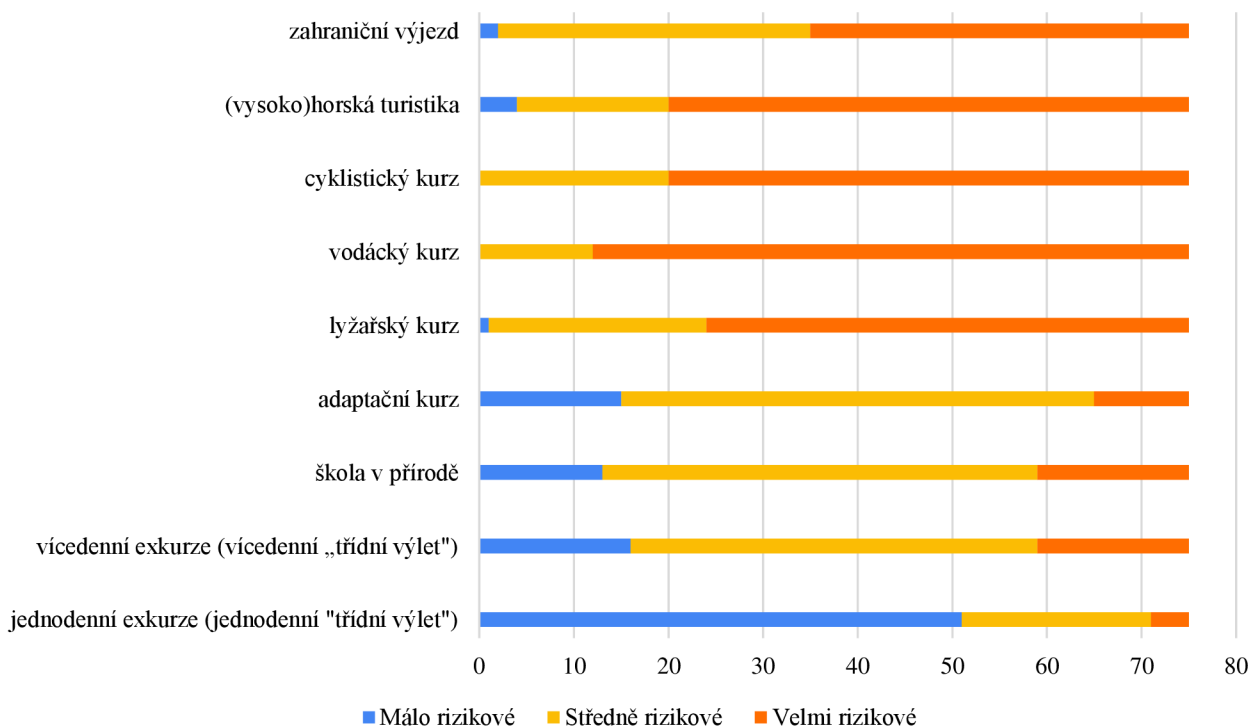
Graf č. 7: Jak hodnotíte podporu vedení školy při organizaci mimoškolních akcí?

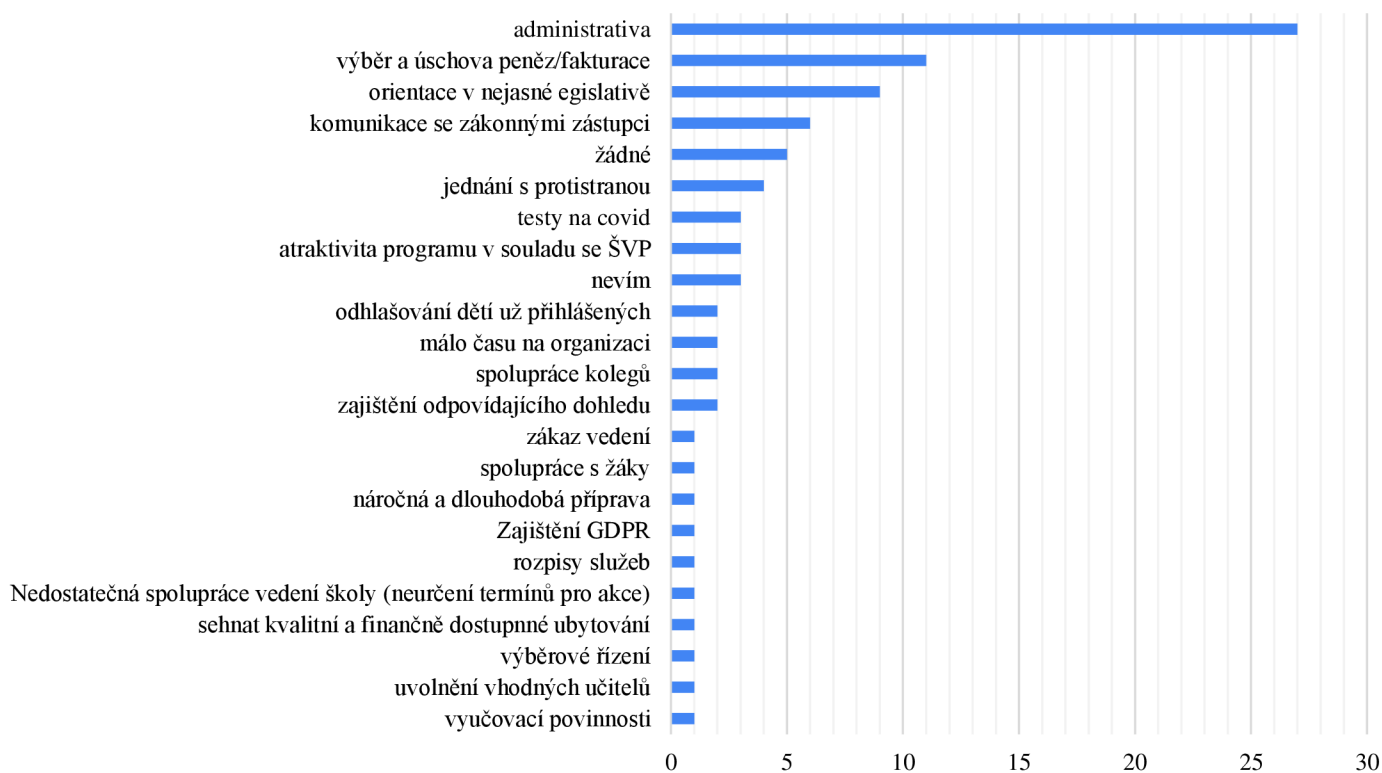
Graf č. 8.1: Podílí se na pořádání mimoškolních akcí vaší školy pouze její pedagogičtí pracovníci?

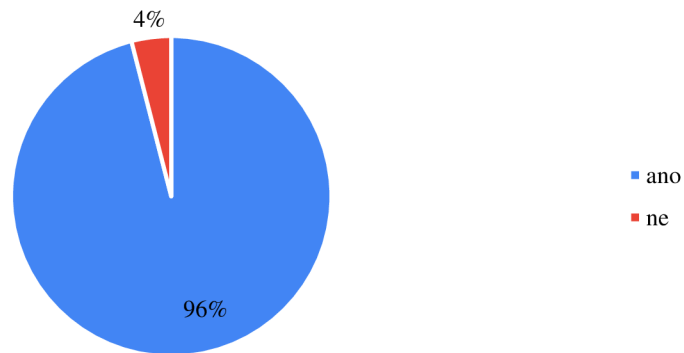
Graf č. 9: Jak byste ohodnotil/a následující akce z pohledu rizik, která se během nich mohou projevit?

Graf č. 10: Které úkony Vám nejvíce komplikují organizaci mimoškolní akce?

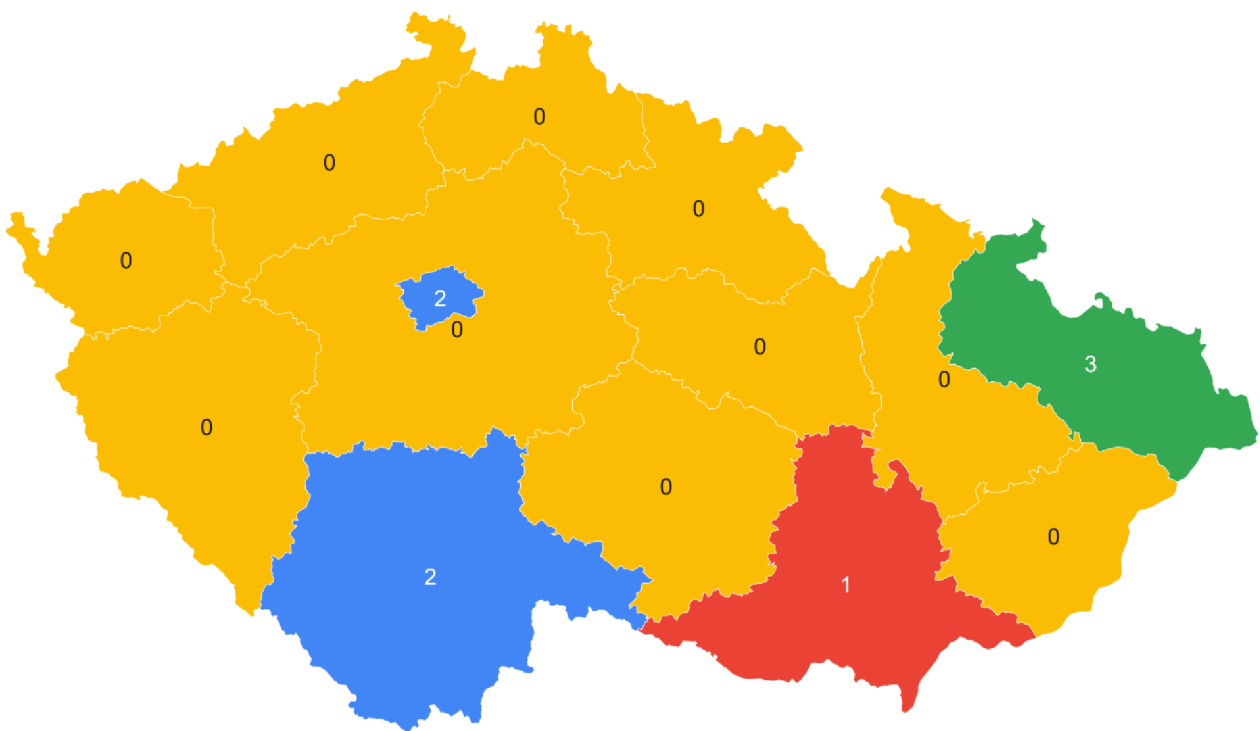

Graf č. 11: Uvítal/a byste vytvoření průvodce, který by shrnul jednotlivé pokyny k organizaci akcí a byl by doplněn o výklady platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek?

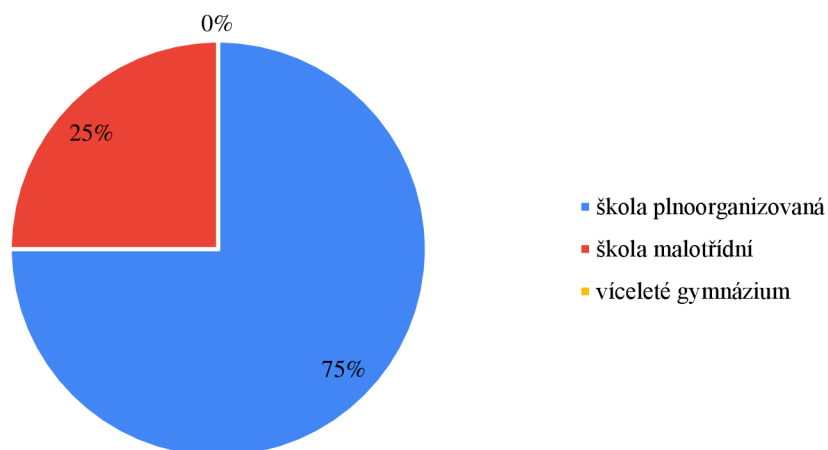

DOTAZNÍK PRO ŘEDITELE ZŠ

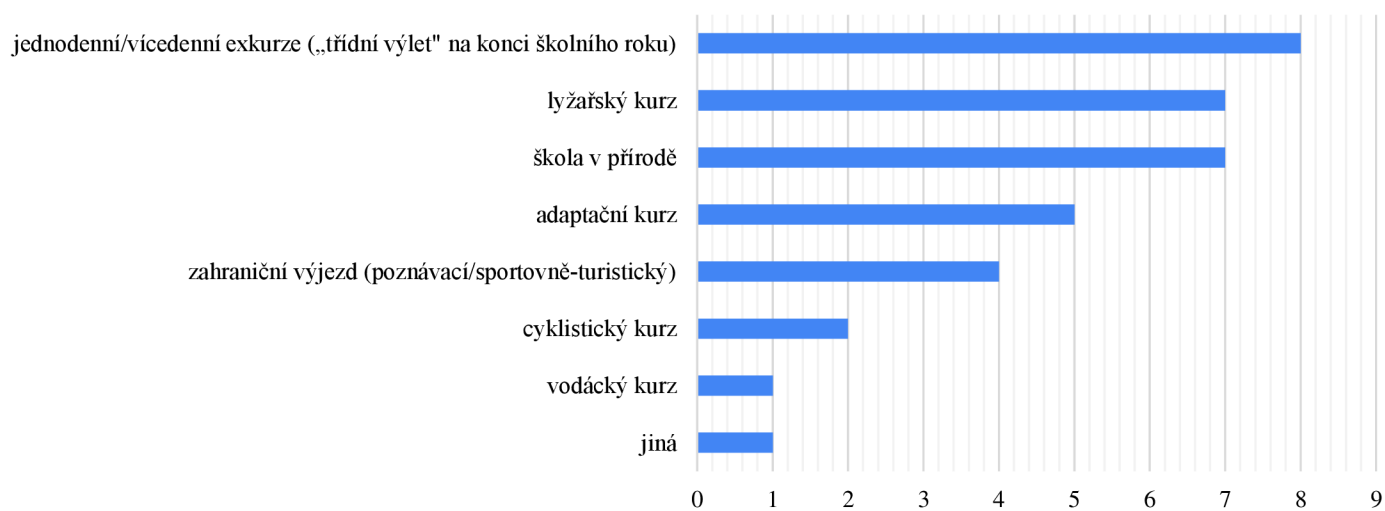
Graf č. 1: Ve kterém kraji se nachází vaše škola?

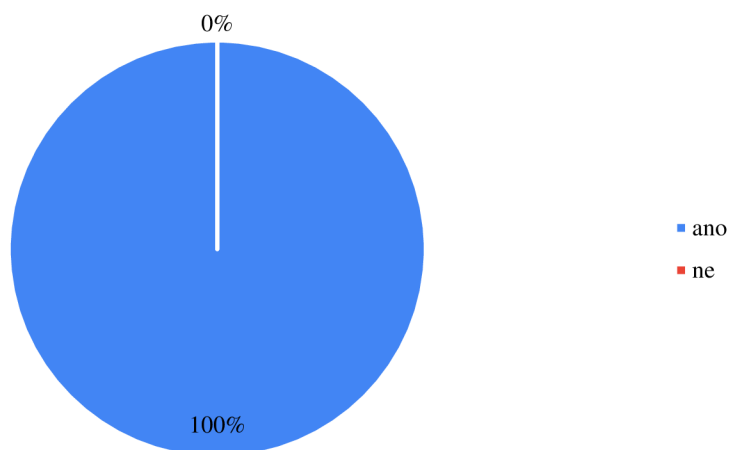
Graf č. 2: Na kterém typu školy působíte?

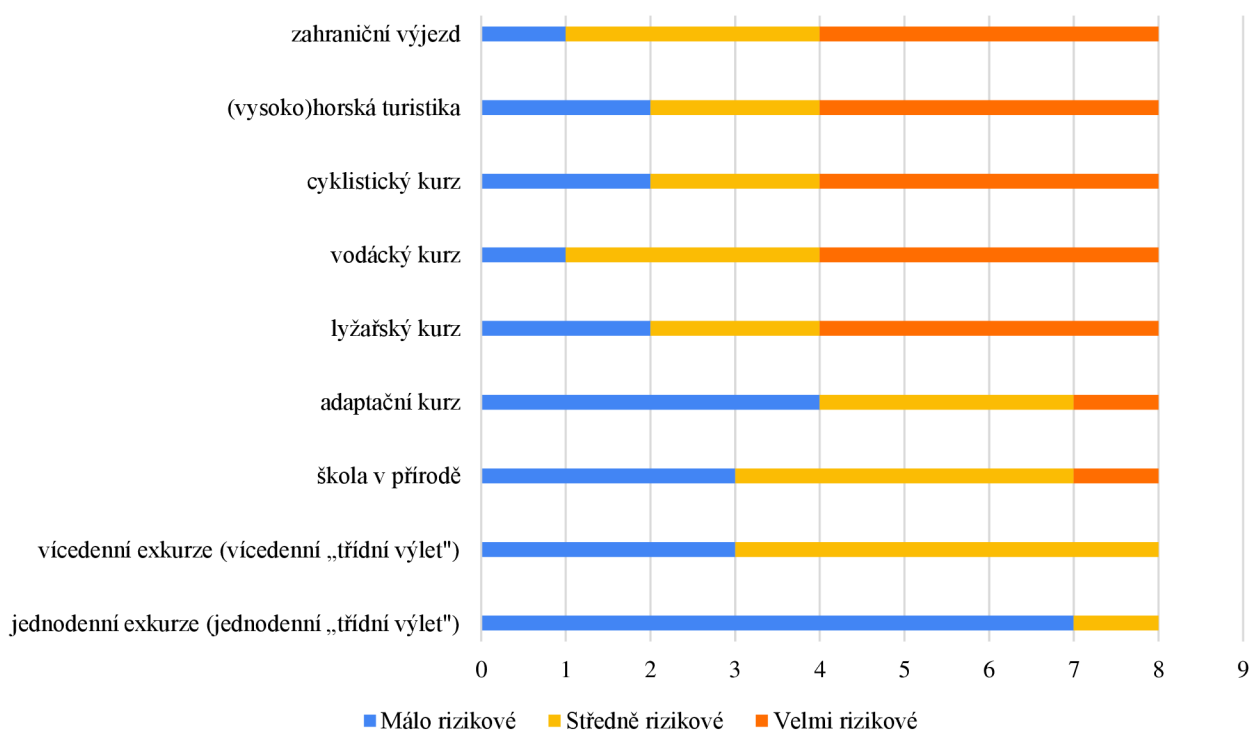
Graf č. 3: Jaké mimoškolní akce pravidelně pořádá vaše škola?

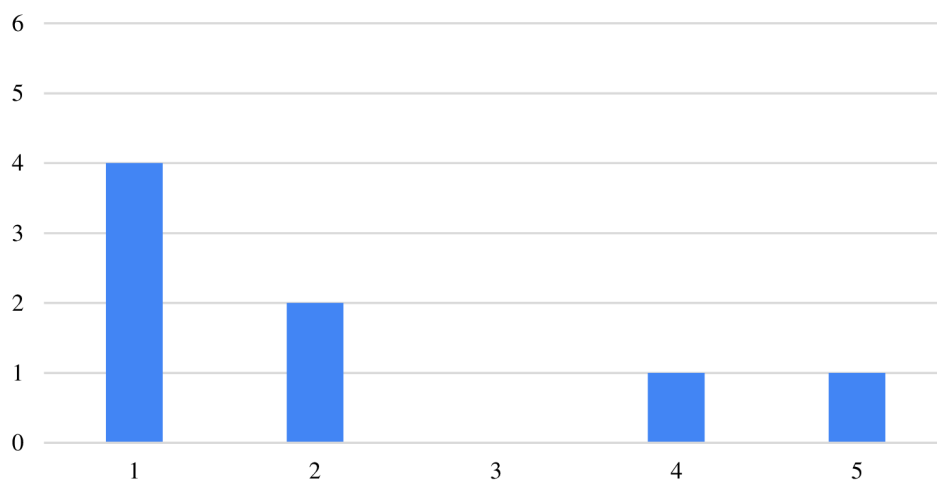
Graf č. 4.1: Podporujete pořádání mimoškolních akcí?

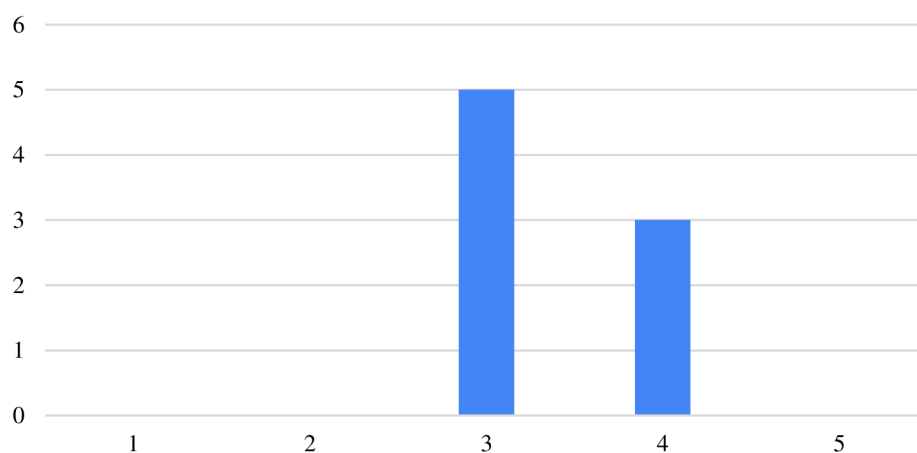
Graf č. 5: Jak byste ohodnotil/a následující akce z pohledu rizik, která se během nich mohou projevit?

Graf č. 6: Jak hodnotíte podporu zřizovatele vaší školy směrem k organizaci mimoškolních akcí?

Graf č. 7: Jak hodnotíte podporu MŠMT směrem k organizaci mimoškolních akcí?

Graf č. 8: Uvítal/a byste vytvoření průvodce, který by shrnul jednotlivé pokyny k organizaci akcí a byl by doplněn o výklady platných metodických pokynů, zákonů a vyhlášek?

